

EU-rapport om svindelkultur

Zambias president Frederick Chiluba (bildet) må tåle kross kritikk i en ny EU-rapport. Rapporten konkluderer med at landet er gjennomkorrupt. Korrupsjonens tragiske følger er at veiene i Zambia forfaller, at offentlige sykehus mangler grunnleggende medisinske tjenester og at fattigdommen øker, skriver de to zambiske journalistene Newton Sibanda og Benedict Tembo.

Side 9

FOTO: AP/SCANPIX

– 30 prosent får trøbbel

Store påkjenninger, høyt stressnivå, isolasjon og ensomhetsfølelse er kjennetegn for norske bistandsarbeideres arbeidssituasjon. Mange takler ikke påkjenningen. Rundt 30 prosent av alle bistandsarbeidere får psykiske problemer ute i felt, mener norske katastrofepsykologer. De advarer nå mot dårlig oppfølging fra de frivillige organisasjonenes side.

Side 6

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid · nr. 7 · 2001

FOTO: SCANPIX

Øker bistanden til 0,9 prosent

Regjeringen ønsker å øke bistanden med 1,2 milliarder kroner, til 0,9 prosent av brutto nasjonalinntekt. Det sa statsminister Jens Stoltenberg da Regjeringens nye handlingsplan for fattigdomsreduksjon ble lansert i slutten av september.

Side 7

Etnisk spill om Burundi- bistand

Side 10-11

Rasisme i Sør- Afrika

Side 14-15

Debatt: Er genmat løsningen?

Side 2

Titusener av afghanere er nå på flukt mot nabolandene, mener FN.

FOTO: AP/SCANPIX

Nød truer Afghanistan

Opptrappet krig, isolasjon og vinterkulde kan føre til ny tragedie

■ En humanitær krise av hittil ukjente proporsjoner er i ferd med å utvikle seg i Afghanistan, advarer ledere for seks FN-organisasjoner i en felles appell til verdens nasjoner. FN-lederne peker på en dramatisk situasjon – etter tyve år med brutal konflikt, tre år med tørke, omfattende menneskerettighetsbrudd og store folkeforflytninger.

■ Mer enn 5 millioner afghanere er i øyeblikket helt avhengig av humanitær hjelp for å overleve, inkludert mer enn én million mennesker som har måttet flykte fra sine hjem.

■ Nye titusener er nå på flukt – på leting etter nødhjelp og et trygt sted å være. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) tror at enda flere lever i en desperat situasjon, men uten mulighet til å flykte fra sine hjemsteder.

■ 3,8 millioner afghanere er avhengig av matvarehjelp fra FN for å stille sulden. Innen 1. november antar Verdens matvareprogram (WFP) at antallet har økt til 5,5 millioner. Nesten 20 prosent av dem er barn under fem år, ifølge UNICEF. Mange av dem kjemper allerede en hard kamp for å overleve.

Side 4-5

Genmat – redning eller besvær?

AV TRYGVE BERG, NORAGRIC

DEBATT

HELT SIDEN forarbeidet til Konvensjonen om biologisk mangfold har utviklingslandenes representanter bedt om adgang til moderne bioteknologi.

Men ti år er gått og det har vært skralt med tilbud om hjelp til å bygge opp en selvstendig kompetanse. Derimot ser vi tilbud om det de ikke har bedt om, genmodifiserte plantesorter (GMOer). De seiler fram som bioteknologiens flaggskip.

Noen tror at GMOene har med seg redning til verdens fattige, andre ser det som et kall å holde dem borte eller aller helst senke dem. Debatten er så polarisert at den helt stenger for tenkende samtaler, for saklige teknologikritikk, og for avveining av alternativer. Min bekymring er at det grunnleggende behovet, oppbygging av molekylærbiologisk kompetanse, blir fullstendig borte i kruttørken fra denne skyttergravskrigen. Fra teknologihold loves høyere avkastning, mindre behov for sprøytemidler, stabilitet under skiftende stressforhold, og bedre ernæringskvalitet. Hvem kan si nei til slike tilbud? Hva er grunnen til at de samme miljøene ber om bioteknologisk kunnskapsoverføring men setter foten ned for GMOene?

HER SKAL JEG ta fram noe av det som møter meg når jeg diskuterer dette med miljøer i den tredje verden.

Dagens genteknologi handler om å manipulere enkeltgener. Avkastningsevne i kulturplanter er bestemt av et større antall samvirkende gener og forbedres ved den klassiske planteforedlingens møysommelige kryssings- og utvalgsarbeid. Genteknologien kan gjøre nytte ved å effektivisere letingen etter plussvariantene, men er ennå ikke i stand til å lage høytytende sorter ved å sette inn fremmede «avlingsgener».

Det er ikke sant at vi har nådd et «tak» og må ha GMOer for å komme videre. Det er tvert imot et betydelig utviklingspotensial innenfor rammen av klassiske metoder. Men enkeltgener kan øke planters stress-toleranse og dermed indirekte også avlingen.

Det mest aktuelle eksemplet er insektrestens. Det har imidlertid vist seg at insektene raskt tilpasser seg slike ettgensløsninger. Forskerne uttaler seg nå nesten ydmykt om metoden, og det gjorde de ikke da dette var nytt for en ti års tid siden. For å få det til å virke har det vært nødvendig å blande modifiserte og ikke modifiserte planter slik at normaltypen av skadeinsekter har noe å overleve på.

Er det mulig å nå fram med den type dyrkingsinstrukser i en verden med millioner av småbønder, de fleste kanskje analfabeter? Her har vi samme problemet som med antibiotika. Ved ukontrollert bruk får vi fort resistens og medisinene mister sin virkning.

Prøv et søk i vårt internett-arkiv. Her finner du ca. 1000 artikler om bistands- og utviklingsspørsmål. www.bistandsaktuelt.com

bistandsaktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid nr. 6/2001

Gen-mat til verdens fattige!
FNs tro på bioteknologi møter skepsis i norske fagmiljøer

Misjon i bank-krise
En bank konkurs i Ecuador truer med å kaste millioner av mennesker ut på gatene. Dermed den ecuadorianske staten ikke tilbakebetaler låneoppgjøret kan flere hundre av millioner mennesker bli utenfor grunnleggende tjenester. Avsluttet bistandsarbeid i Ecuador.

Skeptisk til FN-sanksjoner
Verdenssamfunnets håndtering av konflikten i Afghanistan kan knapt sies å bli skille mellom, sier statsminister i Utenriksdepartementet Rigmor Johansen. Han er skeptisk til utfordringen som sanksjoner og mener det er feil å legge et stykke på veien regimet i Kabul.

Nytt mord i Mosambik
Etter 15 måneder etter mordet på statsminister Carlos Carmo, er Mosambik fortsatt i et marask – med mange for-greninger til korrasjon og økende økonomisk tilbakegang.

NORAD satser 223 mill. på vann i Nepal
Side 14

Nordmann tiltalt for UNICEF-svindlet
Side 6

Fredsforløp i visum-trøbbel
Side 7

Afrikaner misjon til Europa
Side 17

A-blad
Hver måned 1000 kr.

Prøv Bistandsaktuelt på nett: www.bistandsaktuelt.com

FAKSIMILE AV BISTANDSAKTUELT NR. 6/2001.

debatt

SAMTIDIG SOM bioteknologene har utstyrt plantene med evnen til å produsere insektgifter har vi sett gjennombrudd i utvikling av integrerte plantevernmetoder. Disse handler grovt sett om å skjytte kulturlandskapet slik at skadeinsektenes holdes nede av sine naturlige fiender. Dette er kommet ganske langt i viktige kulturer som for eksempel våtris og bomull.

Det har resultert i dramatisk nedgang i bruken av sprøytemidler, redusert kostnader og moderat økning av avlingsnivået. Hvilke veier skal så anbefales? Det ene alternativet er en høyteknologiløsning som er dyr, avhengighetsdannende, begrenset (kontrollerer ett eller et smalt spekter av skadedyr), og usikker på sikt. Integrert plantevern er billig, under bondens egen kontroll, bredspekret, miljøvennlig og langsiktig holdbar.

MEN GENTEKNOLOGIEN har mer å by på. Den kan modifisere produktens kvalitet. Dette vil fremme vertikal integrasjon av jordbruk og industri og forventes å ha et stort potensial. Men kan dette hjelpe verdens fattige?

Den «gylne risen» som inneholder beta-karoten (provitamin A) skal, ifølge løftene bidra til å løse vitamin-A-mangel problemet blant fattige i de risspisende delene av Asia. Hvis dette virker må det vel ønskes velkommen?

La oss likevel la skeptikerne i Asia få komme til orde. Hva er motforestillingene her? For det første. Dette er en ren avledning fra det strukturelle problemet som er årsak til at de fattige lider av vitaminmangel. Det vi trenger er et normalt variert kosthold. Den grønne revolusjonen med sin ensidige satsing på intensiv risproduksjon gjorde risen billigere. Vi har fått et fattigproletariat som ikke har råd til stort annet enn en ensidig risdiett. Trenger vi den gylne risen når vi er omgitt av naturlige vitaminkilder i form av frukt og grønnsaker?

For det andre. Den gylne risen er en trojansk hest, egnet til å bryte ned motforestillingene og gi biotek-

nologi-industrien innpass og adgang til de enorme asiatiske markedene.

DET SISTE MOMENTET trenger litt utdypning. Den gylne risen er et filantropisk prosjekt og industrien gir avkall på sine patentrettigheter. Men det dreier seg om gratislisenser begrenset til humanitær bruk av teknologiproduktene. Gjør man seg avhengig av denne type løsninger er man i neste omgang bundet til patentteiere i en fjern verden.

Også her står vi på valg mellom to veier. Ved å variere kostholdet kan problemet løses på en måte som er billig, miljøvennlig og som fanger opp hele spekteret av mangelproblemer. Genteknologien er billig så lenge den kommer som en gave til de fattige, men kan bli avhengighetsdannende på sikt, og den løser ett enkelt av det ensidige kostholdets mangelproblemer.

Patenter og faren for avhengighet vekker følelser på en helt annen måte i utviklingslandene enn her hos oss. En kanadisk domstol har tidligere i år dømt en bonde for brudd på industrigiganten Monsanto patentrettigheter etter at det ble funnet et patentert gen i bondens oljeraps, sannsynligvis ankommet ved ukontrollert spredning. Denne saken har bidradd til å forsterke mistenksomhet og frykt i den tredje verden. Industrien har patent på strategiske metoder og på de fleste aktuelle genene. Gratislisenser er første skrittet, hva blir det neste?

JEG HAR HER hoppet over spørsmål om miljø sikkerhet og matvaresikkerhet. Dette fanges opp i rutiner for utprøving og godkjenning. Men debatten går likevel videre og vil mer og mer bli et spørsmål om veivalg der teknologi som frigjør stilles opp mot teknologi som skaper avhengighet. Påstanden om at genteknologien har løsningene og at det er inhumant å gå mot slik teknologi kan problematiseres. Når Zimbabwe har kommersielle farmere som høster 800 kg mais på målet og den fattige småbrukerstanden knapt greier 200 kg, så er problemet ulik fordeling av ressurser og muligheter. Den nye teknologien gjør mer skade enn gagn hvis maktthavere narres til å tro at de kan løse sine problemer ved hjelp av genmodifiserte planter og dermed lar være å ta tak i fattigdommens virkelige årsaker. For de fattige kan dette bli «steiner for brød».

MEN DENNE DEBATTEN sirkler rundt det som vi hittil er blitt kjent med. Forskningen går videre. Genspleisingsalderen etterfølges av genom-alderen. Perspektivet flyttes fra enkeltgener til helheten i organismenes genetiske utrustning. Jeg har til gode å møte representanter for den tredje verden som ikke ønsker å være med på dette. Men heller enn ferdig teknologifiks levert som gavepakker vil de ha sin egen kompetanseoppbygging. Drømmen er selv å kunne være med på å hente ut ideene. Visjonen er ny kunnskap kanalisert inn i teknologi som allierer seg med de fattige og deres ønske om utvikling under egen kontroll.

Trygve Berg er førsteamanuensis, Noragric, Norges landbrukskole. Han har bakgrunn i genetik og planteforedling og arbeider for tiden med genressurs-spørsmål.

bistandsaktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 7/01 – 4. årgang

Ansvarlig redaktør:
Astrid Versto

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretær:
Gro-Helene S. Henriksen

Journalister:
Odd Iglebæk
oddigle@online.no
Bibiana Dahle Piene
bibianapiene@hotmail.com
Liv Rønnebak
livrbj@online.no
Camilla Solheim
camsol@hotmail.com

Redaksjonsråd:
Kristin Haugvar
Nils Haugstveit
Helge Rønning
Benedicte Bull

Internett:
www.norad.no/bistandsaktuelt
www.bistandsaktuelt.com

Postadresse:
Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

E-post redaksjon:
gunnar.zachrisen@norad.no

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 41

E-post annonser:
gunnar.zachrisen@norad.no

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
ok design as, Larvik #3043-Fred

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt, NORAD,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.
Telefon: 22 24 20 59.
Fax: 22 24 20 66.
E-post:
adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett:
www.bistandsaktuelt.com
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 25. september 2001

Opplag - denne utgave:
9500 eksemplarer

MÅNEDENS SITAT:

Er det særlig hensiktsmessig å strø om seg med betegnelser som «forbrytere» og «onde mennesker»?

Kommentar til retorikken etter terrorangrepene mot USA fra PRIO-forsker Nils Petter Gleditsch i Dagbladet 24. september.

Straff – ikkje hemn

LEIAR

Sjeldan har verda vore så samla i sorg som ho er no. Me ser ei unison fordømming over ei grusom handling det er umogeleg å finne sterke nok ord for.

Men midt i tragedien etter terroråttaket i New York og Washington ser me nokre lyspunkt det er lov å glede seg over. Felleskapet i sorga. Over heile verda har folk hatt ei stille stund for å minnast dei som blei råka. På arbeidsplassar og i heimar sat folk saman med tårer i augo og var medmenneskje. Denne forferdelege handlinga førde oss nerare kvarandre. Me stod saman i eit intens ønskje om at det ikkje må skje ein gong til.

På same tid har me inni oss eit rop om hemn, overfor dei som står bak og overfor dei som støttar og vernar dei skuldige. Og det er når me ropar om hemn det blir vanskeleg.

Går det an å hemne utan å råke sivile? Der som ein hemnaksjon tek sivile liv, er vel det ei like grusom handling som terroristenes? Ropet om hemn må berre gå ut over dei som er skuldige. Dei skuldige må takast og få si straff, men å tala om hemn og gjengjelding er å senke seg ned på terroristenes nivå. Me må halde fast ved den solidariteten me føle då me var stille og mintest dei døde, ikkje ved det som pregar oss når me ønskjer hemn.

På denne plassen er det naturleg å reflektere over fattigdomsproblematikken i ei tid som denne.

I vår sa Bill Clinton i Konserthuset i Oslo at gapet mellom den fattige og den rike verda er eit like stort problem for dei rike som for dei fattige. Det er i alle lands interesse å kjempe mot fattigdom. Krigar, interne konflikhtar og terror har ofte utspring i fattigdom, derfor er kamp mot fattigdom også ein kamp mot terrorisme.

Fanatikarar som står bak udåden i USA, kan me aldri gradere oss mot, men me kan gjera noko for at rekrutteringa til terrorismen blir svekka.

Nett no kan ei hjelpande hand til dei tusen i flyktningleirane i Afghanistan og grannelanda minske grobotn for framvoksteren av endå meir terror.

Ved å halde fast ved ønsket om straff, ikkje hemn, har dei vestlege landa i desse dagar høve til å føre verda eit langt steg framover.

AVE

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, og lignende vil mange artiklar ikkje komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

– Det blir et moralsk dilemma når den katolske kirken erklærer som synd å bruke det middel som i dag er best egnet til å stanse smitteutbredelsen, sier biskop Gunnar Stålsett etter en reise i Afrika for å se på hiv/aids-problematikken

FOTO: LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Taler Paven midt imot

rett på sak

HVEM:
Gunnar Stålsett

HVA:
Biskop i Oslo

HVORFOR:
Medlem av det norske Aidsforum. Var i august på rundreise i Uganda og Kenya for å se på aidsproblematikken. Fordømmer den katolske kirkens motstand mot kondom i kampen mot aids.

– Den katolske kirken må finne ut av den etiske blindgaten den har manøvrert seg inn i, og komme ut på livets side, sier biskop i Oslo Gunnar Stålsett. Han mener det må en omvendelse til for å få Vatikanet til å snu i sin motstand mot kondomer i kampen mot hiv/aids.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Som medlem av norsk Aidsforum besøkte biskop Gunnar Stålsett nylig Uganda og Kenya sammen med tidligere LO-leder Yngve Hågenesen, tidligere NHO-leder Karl Glad og Anders Krystad fra Norges Fotballforbund.

– Hvilke inntrykk sitter du igjen med etter turen?

– Inntrykkene er svært sterke. Jeg tror alle oss som deltok var dypt berørt av møtene med menneskene. Vi står overfor den største humanitære katastrofen i fredstid. Bare i Uganda er det nå 1,7 millioner foreldreløse barn. I Afrika totalt er 13 millioner barn blitt foreldreløse på grunn av hiv/aids. Beregninger viser at dette tallet kan ha økt til 43 millioner i 2010. En hel generasjon er i ferd med å dø ut. Denne katastrofen forandrer det afrikanske kontinentet. Samtidig er tallene så store at vi ikke er i stand til å ta det inn over oss, sier Gunnar Stålsett.

Han understreker at det gjør et sterkt inntrykk å møte menneskene som er rammet av epidemien – for eksempel en søskenflokk hvor den eldste på 16 år har ansvar for sju-åtte søsken.

– **Moralsk dilemma.** I Uganda hadde Stålsett møter med ulike religiøse ledere for å høre hvordan de engasjerer seg i kampen mot hiv/aids.

– Inntrykket mitt er at det gjøres mye godt når det gjelder opplæring og omsorgsarbeid. Styrken ved det religiøse samfunnet i Afrika er at det er så godt forankret i lokalmiljøet. Men det er et religiøst og kulturelt problem at

seksuallivet er så tabubelagt. Kirkesamfunnet har vært bæreren av denne tabuiseringen. De protestantiske kirkene i Uganda støtter imidlertid regjeringens strategi om avholdenhet, trofasthet og å beskytte seg med kondom. Den katolske kirken har problemer med å gi aktiv og åpen støtte til kondombruk. Men det blir et moralsk dilemma når den erklærer som synd å bruke det middel som i dag er best egnet til å stanse smitteutbredelsen, sier Stålsett.

Oslo-biskopen vil fortsette å samtale med religiøse ledere i den katolske kirke, i håp om at de vil endre standpunkt i forhold til bruk av kondom. Den første uken i september møtte han flere representanter for Vatikanet på en konferanse i Barcelona, der temaet ble tatt opp.

– Nå opplever jeg at den katolske kirken setter ett etisk prinsipp over det å unngå død.

Tegn til håp. – Hva har det norske Aidsforum betydd for mobiliseringen i kampen mot hiv/aids?

– Jeg mener opprettelsen av forumet var et riktig grep. Forumet er bygget på en modell som utviklingsminister Anne Kristin Sydnes hentet fra Uganda, og har vært viktig for å felleliggjøre problemet. Kirken støtter årets tv-aksjon i regi av Kirkens Nødhjelp, hvor blant annet bruk av kondomer nevnes som et virkemiddel. Norges kristne råd tror det er mulig å skape en bred allianse gjennom denne aksjonen. Jeg håper at man i aksjonsuka vil makte å formidle den smerten og fortvilelsen sykdommen skaper, i tillegg til de tegn til håp som tross alt finnes, sier Stålsett og trekker fram

”
Den katolske kirken setter ett etisk prinsipp over det å unngå død.

hvordan myndighetene i landene som er rammet i økende grad prioriterer kampen mot hiv/aids og at FN for første gang holdt en spesialsesjon om emnet.

– Det begynner å bli en erkjennelse i verdenssamfunnet om at man må bidra økonomisk i en størrelsesorden som ikke har vært aktuelt i noen tidligere krise, sier biskop Gunnar Stålsett.

Venter strøm av flyktninger fra Afgh

UNHCR frykter 2 mill. flyktninger og 2 mill. internt fordrevne

FN, internasjonale hjelpeorganisasjoner og afghanske naboland forbereder seg nå på en massiv flyktningestrøm. Utenriksdepartementet omrokkerer nød-hjelpsbudsjettet.

• CAMILLA SOLHEIM
OG BIBANA D. PIENE

Da Bistandsaktuelt gikk i trykken hadde USA fortsatt ikke satt i gang med gjengjeldelsesangrep etter

terroraksjonene i New York og Washington. Men i frykt for et eventuelt bombeangrep har FN og internasjonale hjelpeorganisasjoner trukket seg ut av Afghanistan og tusenvis av afghanere flykter fra byene og til landsbygda eller mot nabolandene.

I en felles erklæring advarer lederne for fem FN-organisasjoner mot den humanitære krisen i Afghanistan, og ber verden om mer bistand for å avverge en katastrofe.

En humanitær krise av sjokkerende proporsjoner er i ferd med å

Mer en fem millioner mennesker er nå avhengige av humanitær hjelp for å overleve.

utvikle seg i Afghanistan, skriver FN-lederne Carol Bellamy (UNICEF), Catherine Bertini (WFP), Ruud Lubbers (UNHCR), Mark Malloch Brown (UNDP), Kenzo Oshima (OCHA) og Mary Robinson (FNs kommissær for menneskerettigheter) i en felles erklæring.

– Vi ber en verden som er såret av de forferdelige og dypt beklagelige terroristangrepene den 11. september, om å huske på prinsippene innen internasjonal humanitær lov, og å ta alle forholdsregler for å beskytte sivilbefolkningen, især milli-

onene av kvinner og barn, fremholder FN-lederne.

Uten at det sies eksplisitt avspeiler erklæringen frykten for hva som kan skje dersom USA går til militære angrep på det fattige fjelllandet.

Katastrofe-indikatorer. FN-lederne retter oppmerksomheten mot følgende indikatorer på det de mener er «en bred og katastrofal humanitær krise» i Afghanistan:

• Mer en fem millioner mennesker er nå avhengige av humanitær hjelp for å overleve, inkludert en

ETTER TERROR-AKSJONEN

En provisorisk flyktningleir er satt opp på grensen mot Tadsjikistan. Afghanistans naboland forbereder seg nå på å ta imot tusenvis av afghanske flyktninger.

FOTO: SCANPIX/AP

– Situasjonen er allerede katastrofe-preget

– Afghanistan har allerede et katastrofepreg. Millioner har allerede flyktet fra krig og tørke, mens store befolkningsgrupper som fortsatt er i landet lever på et eksistensminimum.

– Afghanistan er et fullstendig nedkjørt land, sier ambassaderåd Bjørn Johannessen. Han minner om at landet i over 20 år har levd med okkupasjon, borgerkrig og lange tørkeperioder.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

• GUNNAR ZACHRISEN

Det sier Norges ambassaderåd i Islamabad Bjørn Johannessen. Han har selv ved flere besøk i Afghanistan sett hvordan mennesker – for å overleve – selger unna det de måtte ha av husdyr og frukttrær og hvordan mange søker mot flyktningleire i nabolandene.

– Dette er situasjonen – allerede før USA går til en eventuell militæraksjon – slik den har vært de siste månedene i de mest tørkeutsatte delene av landet. Vi vet at en betydelig del av de godt og vel 20 millioner mennesker i landet lever under svært vanskelige forhold. Opp mot en million av disse har lenge vært internflyktninger, og tallet øker nå dramatisk, sier han.

Ansvarsløst Taliban. Ambassaderåden frykter det verste i forhold til hva slags humanitær krise som kan oppstå inne i landet i løpet av vinteren, som kan by på temperaturer ned mot 20 minus. Ikke minst det faktum at internasjonale hjelpear-

”

Svært viktige funksjoner i landet opprettholdes av det internasjonale samfunns humanitære arbeid.

Bjørn Johannessen, ambassaderåd ved den norske ambassaden i Islamabad.

beidere, forståelig nok, trekker seg ut vil påvirke situasjonen negativt, mener han.

– De offentlige forvaltningssystemene er til dels ikke-eksisterende. Taliban-regimet har ikke tatt ansvar for viktige samfunnsoppgaver. Svært viktige funksjoner i landet opprettholdes av det internasjonale samfunns humanitære arbeid, særlig hva gjelder helse, ernæring og til dels undervisning, sier Johannessen.

Han regner med at svekket tilgang på ressurser utenfra – helsepersonell, medisiner, mat og utdanningstilbud – er det første den vanlige afghaner merker i den nye krigssituasjonen etter terroraksjonen i New York.

Frykter det verste. I tillegg minner han om at mellom en og to millioner mennesker har flyktet over grensene – til naboland som Iran og Pakistan.

– Jeg besøkte senest for noen uker siden to flyktningleire i Pakis-

tan. Forholdene er mildt sagt, svært vanskelige, og man kan tenke seg hva en ytterligere flyktningstrøm vil føre til, sier Johannessen.

Han regner med at hundretusener vil kunne klare å ta seg over til nabolandene. Kanskje opp imot et par millioner mennesker, slik UNHCR har antydnet.

Vil lede 16 giverland. Den norske ambassaden i Islamabad følger nå situasjonen i landet meget nøye. Fra og med nyttår vil ambassaden – på Norges vegne – overta formannskapet i den internasjonale støttegruppen av bistandsgivere overfor Afghanistan.

Gruppen består av 16 giverland som møtes regelmessig i den pakistanske hovedstaden Islamabad. Også FN-systemet og stort antall frivillige organisasjoner er omfattet av koordineringen, som har et bistandsvolum på omlag 2 milliarder kroner årlig.

anistan

million mennesker som har måttet flykte fra sine hjem

- Titusener av mennesker er allerede på flukt, men UNHCR tror svært mange ikke vil være i stand til å flykte

- 3,8 millioner afghanere er avhengige av matvarehjelp fra FN. Innen 1. november vil tallet ha steget til 5,5 millioner, estimerer WFP

- Nærmere 20 prosent av de nødstilte er barn under fem år, ifølge UNICEF. Mange av disse kjemper allerede for å overleve.

Mer støtte. FN-organisasjonene driver nå en rekke leire for flyktninger i og utenfor Afghanistan. Men mangel på tilgang til humanitær hjelp gjør at situasjonen hurtig forverres.

I øyeblikket er det ikke mulig å få ytterligere matleveranser inn i Afghanistan. Lagrene som er der vil være tomme innen to-tre uker, heter det i erklæringen.

- Vi ber hele det internasjonale samfunnet, spesielt landene i regionen, om å bidra til å forebygge en større tragedie ved å støtte de humanitære hjelpetiltakene, ved å presse på for at vi får en trygg adkomst til alle nødstilte, og ved å støtte alle tiltak som minsker muligheten for en humanitær katastrofe i Afghanistan og nabolandene, og ved å åpne sine

grenser for de som er i nød, skriver FN-lederne - som innstendig oppfordrer det internasjonale samfunnet om å øke støtten til regionen.

- Vi har nylig bevilget 4,5 millioner kroner, i tillegg til de 74,5 millionene vi hittil i år har brukt på afghanske flyktninger i Pakistan. Men vi vurderer fortløpende nye oppfordringer fra FN, sier informasjonssjef Jon Mørland i Utenriksdepartementet.

UD vil også se nærmere på bistanden til Afghanistan, opplyser Mørland.

- **Alarmerende.** FNs høykommissær for flyktninger, UNHCR, frykter nå en økning av antall internt fordrevne til to millioner mennesker. I tillegg ventes en økt flyktningestrøm på opptil to millioner mennesker til nabolandene.

- Situasjonen i Afghanistan var veldig alvorlig, men nå er den nesten alarmerende. Fra før er tre millioner mennesker avhengig av matutdeling, sier Kirkens Nødhjelps stedlige representant Geir Valle på telefon fra Peshawar i Pakistan.

Norges Røde Kors trakk ut sine internasjonale hjelpearbeidere søndag 16. september, og vil ikke sende noen inn i landet før situasjonen vurderes som forsvarlig. Men 1000 lokalt ansatte vil fortsette arbeidet

så lenge lagrene med mat og medisiner er tilgjengelige.

- Problemet er at lagrene tømmes og vi prøver nå å få adgang til å fly inn flere forsyninger. Foreløpig har vi ikke fått den nødvendige tillatelsen fra Taliban-regimet i Afghanistan, sier fungerende utenlands-sjef Turid Glærum i Norges Røde Kors. Da Røde Kors trakk seg ut av landet, antok man at lagrene ville kunne holde i tre-fire uker. Det samme melder FNs matvareprogram.

Vanskelig hjelp. Uansett amerikanske angrep eller ikke har Afghanistan lenge vært på randen av en humanitær katastrofe. Tørke, krig og ekstrem fattigdom har ført til at levekårene for store deler av den afghanske befolkningen det siste året er dramatisk forverret. - Vi er meget bekymret for situasjonen for afghanerne. De var i en forferdelig vanskelig situasjon fra før, og nå er den blitt helt forvilet. Når folk er på vandring blir det også veldig vanskelig å nå dem med hjelp, sier Glærum.

Tepp bombing? Kirkens Nødhjelp har rundt 1600 lokalt ansatte gjennom sine samarbeidsorganisasjoner, og Geir Valle forteller at foreløpig er deres arbeid i gang som vanlig, til tross for vanskeligere kom-

munikasjon. - Hva som nå skjer kommer an på hvordan USA slår til. Dersom de «teppebomber» Afghanistan vil det få store sivile konsekvenser, men de kan også gjennomføre helt målrettede angrep på Osama bin Laden og Taliban, og det trenger ikke sivilbefolkningen å merke noe av. Det er angsten for bombing som har ført til flyktningstrømmen, sier Valle.

Han forteller at selv om Pakistan har stengt grensene, så er myndighetene i ferd med å forberede flyktningleirer.

30 millioner. Statssekretær Raymond Johansen i Utenriksdepartementet karakteriserer den humanitære situasjonen i Afghanistan som meget dramatisk. - Vi har planer om å gjøre om mye på nødhjelpsbudsjettet vårt, slik at vi kan bidra til å lindre skadene og smertene, sier Johansen til Bistandsaktuelt.

Han opplyser at UD totalt har gitt 30 millioner kroner gjennom norske frivillige organisasjoner og FN-organisasjoner de siste ukene. Johansen melder at det kan bli aktuelt med enda mer dersom det skulle være ytterligere behov. Han opplyser at Taliban-regimet i øyeblikket er utsatt for et enormt press for å tillate forsyninger inn i landet.

- USA innser at de ikke kan stå aleine, sier Lundestad

Vil terrorangrepet mot USA føre til at landet blir mer opptatt av forebyggende tiltak, som utviklingsbistand og freds- og forsoning - eller blir det mer fokus på militære midler?

• ODD IGLEBÆK

- Jeg tror ikke vi kommer til å se de store endringene i USAs utenriks- og tredjeverden-politikk. Men amerikanerne ser at for å oppnå resultater i kampen mot internasjonal terrorisme, må det handles på bred front - multilateralt, sier Geir Lundestad, USA-kjenner og direktør ved Det norske Nobelinstituttet.

Han viser til at dette også innebærer en dialog og et samarbeidsforhold med verdens fattige land. USA har gått bredt ut og bedt om støtte for sin appell om kamp mot terrorisme, og har henvendt seg til både rike og fattige land:

- Dette er forskjellig fra hva vi ellers har sett i den seinere tid. Jeg tenker på oppbygging av raketforsvaret, prøvestansavtaler, Kyoto-avtalen/miljøvern og opprettelse av en internasjonal domstol for krigsforbrytelser. Alt dette er områder preget av en unilateral politikk fra amerikansk side, sier han.

Islamsk støtte. Lundestad ser det som interessant at knapt noen land til nå har sagt blankt nei til henvendelsene fra USA, inklusiv Taliban. Også de ønsker en dialog.

- Den store islamske konferansen som omfattet 57 stater, har sluttet seg til de som vil bekjempe terrorisme - pluss FN, EU og NATO. Denne bredden er bemerkelsesverdig, og vi må si at til nå har USA spilt sine kort bra, fortsetter Lundestad.

Ikke stor-krig. Nobelinstituttets di-

rektør framhever at USA er klar over at det vil koste penger å bygge en internasjonal koalisjon mot terrorisme, inklusive bistandspenger til verdens fattige land.

- Konkret har vi også sett at mens president Bush startet med å be om 20 milliarder dollar, økte Kongressen disse anti-terrorbevilgningene til 40 milliarder, påpeker han. Andre har igjen gått så langt som å si at de samlede kostnader kan bli 100 milliarder.

- Hva med amerikansk utviklingsbistand?

- Det viktigste trekk ved utviklingshjelpen fra USA er at den i mange år har vært preget av nedgang. Bistand brukes som et viktig kort i amerikansk innenrikspolitikk, og faktisk er det mange vanlige amerikanere som tror at 10-15 prosent av statsbudsjettet går til slike formål. Når de får høre hvor lite det egentlig er, snur de rundt og vil gjerne at summene skal økes, sier Lundestad

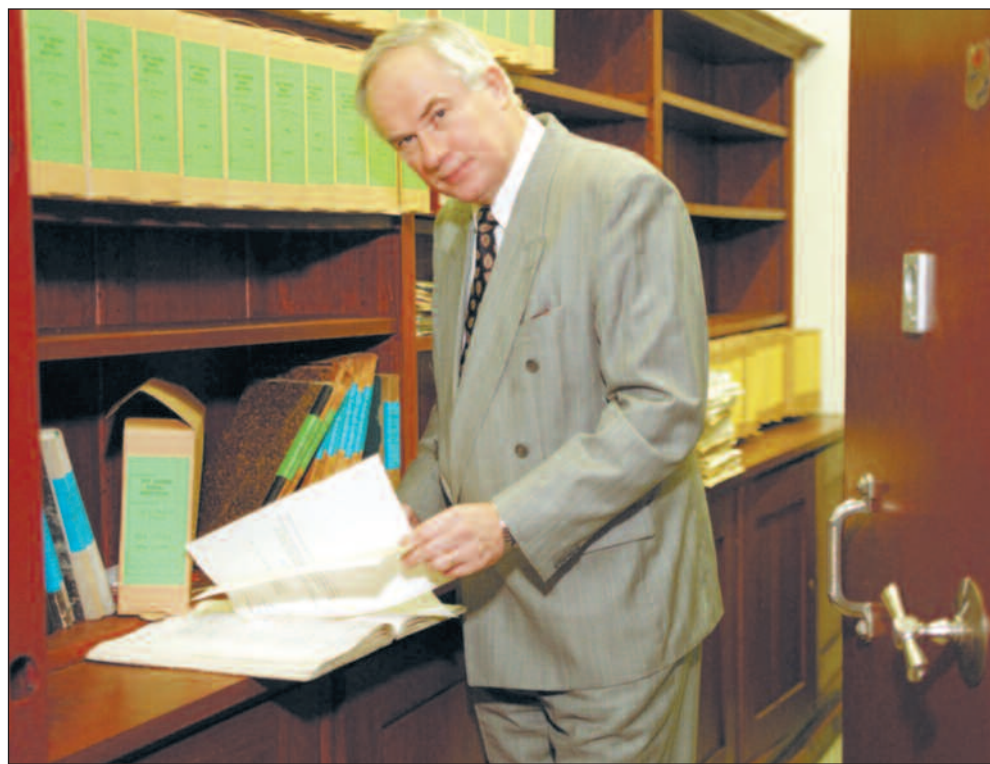
Dilemmaer. Astrid Suhrke som er seniorforsker ved CMI har i en årrekke arbeidet med spørsmål knyttet til både Afghanistan og USA så vel som internasjonal bistandspolitikk. Også hun peker på at USA nå er villig til å betale, og nevner konkret at de økonomiske sanksjonene mot Pakistan er blitt trukket tilbake, selv om det ikke har skjedd endringer i general Musharraf's atomvåpenpolitikk. I tillegg har USA også bedt Det internasjonale pengefondet (IMF) om å legge om og redusere sine krav overfor landet, påpeker hun.

- Også i forhold til Indonesia er tilsvarende dilemmaer på gang. Verdt å merke seg i denne sammenheng er at også Bangladesh har sagt at de kan stille baser til rådighet, sier Astrid Suhrke.

”

Vi har planer om å gjøre om mye på nødhjelpsbudsjettet vårt, slik at vi kan bidra til å lindre skadene.

Raymond Johansen, statssekretær i Utenriksdepartementet.

Tilnærmingen til andre land etter terroren markerer et brudd med den unilaterale utenrikspolitiske kursen som har vært ført hittil i Bush-perioden, mener forsker Geir Lundestad.

FOTO: SCANPIX

- Glem ikke Pakistan

- Det er viktig at Pakistan ikke glemmes etter de tragiske hendelser, og jeg vil tro at mange givere nå vil se på muligheten for økt bistand til landet, sier ambassaderåd Bjørn Johannessen.

Ambassaderåden håper at man i sterkere grad kunne bli opptatt av de faktorer som bidrar til å rekruttere nye mennesker til fundamentalistiske grupper - også i en bistands-sammenheng.

- Jeg tenker blant annet på det forhold at de sosiale budsjettene er

meget lave og at arbeidsledigheten er enorm i Pakistan. Det er naturlig å tro at dette spiller en rolle for at familier ser madrasene (fundamentalistiske islamske skoler, red.anm.) som det eneste alternativ for sine sønner. Når sanksjonene mot Pakistan etter hvert avvikes står det internasjonale giversamfunnet, deriblant Norge, overfor en viktig og spennende debatt om utformingen av framtidig bistand til landet, sier Johannessen.

”

Bredden er bemerkelsesverdig, og vi må si at til nå har USA spilt sine kort bra.

Geir Lundestad, USA-kjenner.

Hver tredje får trøbbel

Ekspertene mener bistandsbransjen ikke har tatt psykisk helse på alvor

Rundt 30 prosent av alle bistandsarbeidere får psykiske problemer ute i felt, mener norske katastrofepsykologer. Nå retter de frivillige organisasjonene fokus på hvordan slike problemer skal håndteres.

• BIBIANA DAHLE PIENE

ARBEIDSMILJØ Store påkjenninger, høyt stressnivå, isolasjon og ensomhetsfølelse. For mange er dette kjennetegn på livet ute i «bushen».

Også risikoen for å oppleve verretting – som voldtekt eller ran, eller å havne midt i kryssilden mellom to krigende parter – er større når man jobber ute i felt.

Slike opplevelser kan tære på tynnslitte nervetråder – ofte lang tid i etterkant. Ifølge psykologer rapporterer nesten hver tredje bistandsarbeider om psykiske problemer. Oftest er det snakk om post-traumatiske stressforstyrrelser.

Ulik oppfølging. Forstyrrelsene omfatter depresjoner, anspenhet, søvnløshet og følelsen av håpløshet. Reaksjonene kommer som regel når man har vært utsatt for påkjenninger over lengre tid.

– Det er blitt vanligere og mer stuerent å rapportere om psykiske problemer, også i bistandsbransjen. Men det er veldig variabelt hva slags støtte de får i de ulike organisasjonene, sier Eirin Rødseth i FORUT/Bistandsnemnda. Hun tror at særlig mindre organisasjoner sliter med å finne gode rutiner og ressurser for å følge opp sine utestasjonerte.

Frustrasjon. En undersøkelse av 14 misjonsorganisasjoner som ble gjennomført for et par år siden, viste svært ulike rutiner.

– Det er en ubalanse mellom etterspørselen og tilbudet om oppfølging, sier forsker Marianne Skjortnes ved Senter for Interkulturell Kommunikasjon, som var ansvarlig for undersøkelsen. I alt ble 16 personer dybdeintervjuet om sine opplevelser.

Ansatte i nødhjelpsorganisasjoner opplever trolig de mest ekstreme arbeidspåkjenningene. Bildet viser hjelpearbeidere som tar imot hutu-flyktninger ved Kisangani i 1997.

FOTO: SCANPIX/AP

– Dette er mennesker som tror på noe og som har et sterkt engasjement. De kan strekke strikken ganske langt. Samtidig er de i en veldig sårbar situasjon. Mange er skuffet og frustrert over å ikke bli tatt vare på og fulgt opp, forteller Skjortnes.

– Som arbeidsgivere må organisasjonene ha en klar tanke om hvordan de skal forholde seg til dette. Det dreier seg først og fremst om å opparbeide gode rutiner, slik at terskelen for å ta kontakt når man trenger det blir lavere.

”

Det er en ubalanse mellom etterspørselen og tilbudet om oppfølging.

Marianne Skjortnes, forsker ved Senter for Interkulturell Kommunikasjon.

Store utfordringer. Temaet kom opp på et møte som Bistandsnemnda holdt tidligere i år om sikkerhet for bistandsarbeidere. Flere påpekte da behovet for bedre oppfølging og støtte når man kommer hjem, ofte med stress og ubehagelige opplevelser i bagasjen.

I september arrangerte Bistandsnemnda derfor et eget seminar med psykiske reaksjoner og oppfølging som tema.

– Jeg tror ikke dette tas alvorlig nok. Utfordringene er såpass store, sier psykolog Bjørn Lande.

Lande har vært med på å opprette et samarbeid mellom Institutt for sjelesorg ved Modum Bad og mi-

sjonsorganisasjonene om et eget ressurs- og beredskapsteam, ROBB, som er tilbud til misjonærer som skal eller har vært ute i felt. Modellen er nå adoptert av Utenriksdepartementet, som nylig har ansatt en egen psykolog.

Være forberedt.– Nervesystemet vårt tåler ikke langvarig stresspåkjenning, advarer spesialist i katastrofepsykiatri Lars Weisæth.

Mentale traumer kan imidlertid forebygges på mange måter, mener han.

– Det beste er å være forberedt. Skaff seg kunnskap og kompetanse om den situasjonen man skal inn i. Trening øker både overlevelsessevnen og toleransenivået. Det kan hjelpe en til å bevare en følelse av styring og kontroll.

Enkelte peker også på at hatet mot hvite ser ut til å ha fått bedre grobunn mange steder, noe som trolig bunner i de økte forskjellene mellom nord og sør.

– Det er blitt tøffere å være ute. Jeg tror bistandsarbeidere møter større motvilje mange steder. Dette betyr at vi må være mer forsiktede, mer forberedte, sier Arne Kjell Raustøl i Bistandsnemnda.

Givermøte om Øst-Timor i Oslo

I dagene etter 100-årsfeiringen av Nobels fredspris møtes Verdensbanken, FN og Øst-Timors største bilaterale givere for å diskutere landets kommende uavhengighet.

• CAMILLA SOLHEIM

ASIA Som vanlig skal Nobels fredspris deles ut i Oslo rådhus 10. desember. Dagen etter starter et internasjonalt givermøte for Øst-Timor på Akershus slott.

– Øst-Timor ønsket selv å ha et møte i Oslo i forbindelse med fredsprisutdelingen for å markere hvor stor betydning fredsprisen hadde for dem og hvor langt de er kommet nå, sier førstekonsulent Gunn Jorid Roseth i Asia-seksjonen i UD.

Andre store givere, som Australia, Portugal og Japan, har vært vertskap for slike givermøter tidligere. Nobelprisvinnerne fra 1996 biskop Carlos Belo og utenriksminister Jose Ramos-Horta kommer.

30. august i år gikk 93 prosent av

Nobelprisvinnerne fra 1996 biskop Carlos Belo og utenriksminister Jose Ramos-Horta kommer.

øst-timoreserne til stemmeurnene i landets første demokratiske valg. Den tidligere frigjøringsbevegelsen Fretilin vant en klar seier med 55 av 88 seter i landets grunnlovgivende forsamling. Dette organet skal senere bli Øst-Timors nasjonalforsamling. Forsamlingen skal utarbeide en grunnlov og foreslå en dato for det første presidentvalget, som trolig blir i mars neste år. I dag er landet under FN-administrasjon. – På møtet skal man diskutere hvilket

nærvær FN skal ha etter at landet er blitt uavhengig. Det legges mye press nå for å få forpliktende uttalelser om å videreføre FN-nærværet, sier Roseth.

I oktober skal dette spørsmålet opp i FNs sikkerhetsråd, der Norge er en av medlemmene. Øst-Timor har foreløpig få egne ressurser, og på givermøtet vil også spørsmålet om budsjettstøtte de neste årene tas opp.

Utenriksminister José Ramos-Horta kommer i desember til Oslo for å diskutere Øst-Timors framtid.

FOTO: SCANPIX/EPA

notiser

Ny sjef i Røde Kors?

Det spekuleres for tida friskt omkring hvem som skal ta over sjefsstolen i Røde Kors når Sven Mollekleiv forlater organisasjonen den 15. november. Ifølge Dagbladet er en rekke Ap-topper og statssekretærer aktuelle kandidater. Blant nevnte navn er: FNs spesialråd Jan Egeland, som muligens vil knive om stillingen med sin hustru, utviklingsminister Anne Kristin Sydnnes. I samme åndedrag nevnes statssekretærene Jonas Gahr Støre, Raymond Johansen og Espen Barth-Eide, samt deres tidligere kollega Mona Juul. Også tidligere SV-topp Erik Solheim figurerer på Dagbladets liste. Opphavet til listen er ukjent.

Opp i kroner ned i dollar

Foreløpige tall fra OECD/DAC over verdens bistand i 2000 foreligger nå. Tallene viser blant annet at norsk bistand utgjorde 1,264 milliarder dollar mot 1,370 milliarder i 1999, altså nedgang. Målt i norske kroner er tendensen derimot det motsatte. Summen for 2000 blir da 11,168 milliarder siste år og 10,721 i 1999. Det er svingningene i valutakursene som gir forskjellene. Måles bistanden som andel av brutto nasjonalinntekt, blir tallene derimot det samme og blir til 0,91 prosent av i 1999 og 0,80 prosent i 2000. (Bistandsaktuelt)

Utviklingsland roser norsk handelspolitikk

I en fersk rapport fra Verdens Handelsorganisasjon (WTO), får Norge ros fra de tekstilproduserende utviklingslandene for å ha fjernet alle kvoterestriksjonene, skriver Nationen. Tekstiler og klær er produkter hvor u-land har konkurransefortrinn, men importen er blitt hindret av små importkvoter og andre begrensninger i de rike landene. USA har for eksempel fjernet kvotebegrensning på kun 56 av 757 varerlag, EU bare på 52 av 219 og Canada på 54 av 295.

Felleskjøpet sier ja til MUL-import

1. juli 2002 åpner norske myndigheter for tollfri kornimport fra verdens fattigste land (MUL-landene). Norske Felleskjøpet vil vurdere blant annet å importere korn fra Bangladesh til bruk i kraftfôr, blant annet fordi MUL-landenes toll ligger 30 prosent under den vanlige toll.

Felleskjøpets administrerende direktør Lars Fredrik Stuve sier til Nationen at det er veldig mye å tjene på billig import, ettersom råvarene står for 80 prosent av kostnadene i kraftfôrindustrien. Han mener den etiske diskusjonen om å bruke menneskeføde til kraftfôr, allerede er tatt av politikerne.

Øker bistanden med 1,2 mrd.

Regjeringen samkjører all norsk politikk overfor utviklingsland

Regjeringen ønsker å øke bistanden med 1,2 milliarder kroner til 0,9 prosent av BNI. Samtidig skal det bli større samsvar i politikken overfor utviklingslandene. Ifølge den nye strategien til Ap-regjeringen skal fattigdom bekjempes med handel, bistand og energiutvikling.

• CAMILLA SOLHEIM
OG BIBIANA DAHLE PIENE

HANDLINGSPLAN

- Fattigdom, sult og nød har alltid vært urettferdig, brutalt og umenneskelig. Spesielt når vi lever i en verden som har ressurser nok til alle, sa statsminister Jens Stoltenberg da han i slutten av september, la fram «Regjeringens handlingsplan for fattigdomsreduksjon i utviklingsland» sammen med utviklingsminister Anne Kristin Sydnes.

Stoltenberg peker på at rike land har en enestående evne til å fortrengte fattigdommen i resten av verden. Likevel tror regjeringen at FNs mål om halvering av verdens fattigdom innen 2015 er mulig, men kun dersom man viser tilstrekkelig vilje.

Vil øke bistanden. - Vi ønsker å øke bistanden med 1,2 milliarder kroner, slik at den utgjør 0,9 prosent av brutto nasjonalinntekt. Det er en betydelig opptrapping mot målet på én prosent. Det må aldri bli slik at krav om høyere effektivitet innen bistanden er ensbetydende med å kutte i den, framholdt Stoltenberg.

Regjeringen ønsker også å bidra til mer rettferdig handel, og vil arbeide for at internasjonale regelverk styrker utviklingslandenes stilling i de neste forhandlingsrundene i Verdens handelsorganisasjon (WTO). - Vi kan ikke med bistandspolitikk alene fjerne fattigdom fra utviklingslandene. Vi må også satse på framskritt gjennom handelspolitikk, gjeldslette og energiutvikling, sier Stoltenberg

Allianser. Regjeringens nye handlingsplan legger vekt på at norske

Statsminister Jens Stoltenberg og utviklingsminister Anne Kristin Sydnes la fram en samlet strategi for å bekjempe fattigdom.

FOTO: SCANPIX

departementer og etater snakker med én utviklingspolitisk stemme overfor utviklingslandene.

- Handlingsplanen viser en samlet strategi som tar opp i seg den tradisjonelle bistanden, men som også ser på øvrig politikk og kontaktflater, sier utviklingsminister Anne Kristin Sydnes til Bistandsaktuelt. Hun understreket at utviklingspolitikk må være - og er - betydelig mer enn bistandspolitikk. - I første rekke er det en utfordring å skape bedre samsvar i vår egen politikk overfor utviklingslandene. Dette ønsker vi å gjøre, sier Sydnes.

Et uttalt minstemål er at sider ved norsk politikk i alle fall ikke skal virke negativt inn på de fattige landenes utvikling.

Dette skal gjøres ved en sterk vekst i bistanden, utvidelse av gjeldsplanen, økt markedsadgang for import fra de fattigste landene, en prioritering av Afrika i Sikkerhetsrådet og en offensiv prioritering av utviklingslandene i Verdens handelsorganisasjon (WTO).

Et eksempel på et slikt samsvar er regjeringens åpning for import av varer fra fattige land, ifølge Sydnes. I forkant av en slik avgjørelse må mange departement og statsråder være enige. - Dette var en avgjørelse som ble fattet av regjeringen som kollegium, sier Sydnes.

Ifølge den nye strategien skal UD yte faglig og annen støtte slik at relevante offentlige organer får gjennomgått sin politikk med tanke

på å bedre den fattigdomsreduserende effekten.

Handlingsplanen legger vekt på at norske departementer og etater snakker med én utviklingspolitisk stemme.

Gap. Bakgrunnen for handlingsplanen er OECDs utviklingskomitees evaluering av norsk bistand for to år siden. Der fikk Norge kritikk for ikke å ha en eksplisitt fattigdomsstrategi og for sprik mellom bistandspolitikk og annen norsk utenrikspolitikk. Norge ble også kritisert for å spre bistanden til for mange land og satsingsområder.

Nå lover Sydnes en enda sterkere satsing på helse og utdanning med et spesielt fokus på barn. Aidskampen skal også fortsatt være et kjerneområde.

Ingen NORAD-penger til gen-mat

NORAD avviser ikke genteknologien, men har ingen konkrete planer om å bruke bistandspenger på dette.

• CAMILLA SOLHEIM

Etter at Bistandsaktuelt i forrige nummer omtalte UNDP-rapporten «Making new technologies work for human development», ønsker NORAD nå å klargjøre sin holdning til bioteknologi i utviklingssamarbeidet. Tidligere i år ga NORAD ut en IKT-strategi, men det er ingen planer om å lage en spesifikk «bioteknologi-strategi». Men NORAD avviser ikke genmodifiserte organismer.

Føre var. - Det er ikke grunnlag for å være negativ til genteknologi generelt, tvert imot ser vi muligheter ved bruk av den nye teknologien. Men det er viktig, som det også er understreket i norsk politikk og lovgivning på området, å gå varsomt fram. Man stilles overfor viktige etiske, miljømessige og sosio-økonomis-

ke problemstillinger, og man må etablere mekanismer som sikrer en bærekraftig bruk av verdens genetiske mangfold. Det er derfor viktig at det offentlige spiller en aktiv rolle i genforskningen, slik at de fattiges behov også kan bli dekket, og ikke at resultatet blir at vestlige produsenter patenterer produktene, sier assisterende direktør Kjell Storløkken i NORAD.

For å styrke fattigdomsrettet forskning på dette området støtter Norge det internasjonale jordbruksforskningsnettverket CGIAR med cirka 65 millioner kroner i år.

Kunnskap om bio. Storløkken mener NORAD først og fremst kan samarbeide om kunnskap og kompetanse i forhold til den internasjonale bio-konvensjonen; Cartagena-protokollen. Den sikrer at bruk og handel med levende genmodifiserte organismer, enten det er mikroorganismer, planter, sopp eller dyr, skal foregå på en slik måte at mangfoldet i naturen ikke er i fare. Norge

ratifiserte protokollen i mai i år.

- Vi ser for oss at vi kan være med på å bygge opp våre samarbeidslands kapasitet til å forvalte Cartagena-protokollen for å sikre deres interesser og rettigheter i det arbeidet, sier Storløkken. Samtidig gir han ikke sin uforbeholdne støtte.

- Vi er ikke enig i at genteknologi er løsningen med stor L. Men det kan, hvis forholdene blir lagt til rette, være et viktig bidrag. Men politikk og organiseringen av produksjon og distribusjon av mat vil fortsatt være et nøkkelområde, sier Storløkken. Han viser til at mange land som opplever sult er selvforsynt med mat, og at problemene i stor grad skyldes mangelfull distribusjon og fordeling av mat.

- Det er derfor ikke primært et spørsmål om å være for eller imot genteknologi, men vi må se nærmere på hvem som driver denne forskningen og hvilke målgrupper resultatene av forskningen er rettet mot, sier Storløkken.

”

Vi er ikke enig i at genteknologi er løsningen med stor L.

Kjell Storløkken, assisterende direktør i NORAD

notiser

Støtte til kurs om industrirettigheter

Patentstyrets kurs om industrielle rettigheter har fått innvilget 239.000 kroner i NORAD-støtte for året 2001. NORAD mener tiltaket vil kunne bidra til å bygge ned en del handelshindringer som mangelen på industrielle rettigheter medfører.

Tsjekkia vil lære

Tsjekiske myndigheter er i ferd med å bygge opp sin egen bistandsadministrasjon, og får støtte fra NORAD til dette. I fjor var representanter fra tsjekkisk UD i Norge for å lære om bistandsadministrasjon, og nå har tsjekkerne henvendt seg til NORAD med ønske om å observere en gjennomgang av et NORAD-prosjekt. Dette vil trolig skje høsten 2001 på et prosjekt i Tanzania.

GEN-DEBATT

UNICEF-tiltalte nekter alt

Aktor sier han har 43 ringpermer med dokumentasjon

Fem års nitid etterforskning og et hav av indisier er rammen om en av Norges historiens største korrupsjonssaker. Men i retten bedyrer de to korrupsjonstiltalte i UNICEF-saken sin uskyld.

KORRUPSJON I UNICEF

• BIBIANA DAHLE PIENE

En blå vegg av ringpermer fyller rettssal 317 i Oslo Tinghus. Hele fire dager tok det aktor, statsadvokat Lars Stoltenberg i Økokrim, å gjennomgå den omfattende saken mot de to nordmennene som står tiltalt i den hittil største korrupsjons-saken både i Norge og i hele FN-systemet.

Swindelen skal ha kostet FNs barnefond UNICEF rundt 30 millioner kroner.

Bestriker alt. Den hovedtiltalte, Haavald Heide Schjerven, var i en årrekke avdelingsdirektør i UNICEFs Water and Sanitation Section, en av FN-systemets største innkjøpsdivisjoner. Ved en rekke anledninger skal han ha manipulert innkjøpsprosesser og anbud, og for dette ha mottatt mer enn fem millioner kroner i bestikkelser. Tiltalen lyder på grov økonomisk utroskap, som har en strafferamme på seks år.

Ved siden av ham på tiltalebenken sitter eieren av oslofirmaet Petron AS, Hans Petter Frisholm, som ble tildelt UNICEF-kontrakter for i alt 23 millioner kroner. Han skal ha betalt Schjerven over 800 000 kroner under bordet.

Begge de tiltalte tviholder på sin

Rettsdrama om bestikkelser

Norsk UNICEF-ansatt tiltalt for bestikkelser i millionklassen

Den 17. september starter rettsaken i Oslo Byrett mot en tidligere UNICEF-ansatt, som er tiltalt for å ha fått opp til fem millioner i bestikkelser for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• BIBIANA DAHLE PIENE Den tiltalte, en 31 år gammel norsk kvinne, var innkjøpsansvarlig og senere leder for UNICEF Water and Sanitation Section (WATSAN) i København fra 1994 til 1998. Anklagen har annerledes betydning for UNICEF som verdens største bistandsorganisasjon for barn.

En del av bestikkelsen er knyttet til å sikre UNICEF kontrakter for å dekke ut lukrative kontrakter for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

• HAN PETTER FRISHOLM Den tiltalte, en 47 år gammel norsk mann, var sjeff for Petron AS, et norsk firma som fikk kontraktene for å dekke ut lukrative kontrakter. Også sjeften for et norsk firma som fikk kontraktene står tiltalt. Begge nekter seg skyldige.

6- AKTUELT

6/2001 • bistandsaktuelt

Økokrim har gjort et nitid arbeid i etterforskningen av sin hittil største korrupsjonssak. Blant annet er både norske og utenlandske banker støvsugd for informasjon, mens kassevis av anbudsdokumenter fra UNICEF er gjennomgått. De viktigste dokumentene i saken fyller hele 43 ringpermer.

Ifølge påtalemyndigheten hadde Schjerven flere kontoer i banker i Sveits og på Kanaløyene. Flere av innskuddene kan spores direkte tilbake til selskaper som ble tildelt anbud.

– Utenlandske banker og skatteparadis er blitt mer åpne for innsyn. Det gjør det lettere å etterforske slike saker, sier spesialetterforsker Gunnar Fjæra.

Prisøkning: 82 prosent. Påtalemyndigheten hevder at et gjennomgående trekk ved virksomheten til Schjerven er at han ikke inviterte større seriøse produsenter og agenter til de mange anbudsrunderne. Derimot florerer det av fiktive selskaper og falske anbud.

Ved et tilfelle skal Schjerven ha invitert tre selskaper til å konkurrere om et anbud på levering av oljeprodukter – Shell Holland, norske Petron AS og det ikke-eksisterende selskapet Scan Mud Corp., som aktor hevder Frisholm stod bak. Schjerven diskvalifiserte Shell av «formelle grunner», Scan Mud var «dyrest» i pris, og dermed stod man igjen med Petron AS, som vant anbudet. Petron-sjef Frisholm kjøpte da oljeproduktene fra Mobil Oil for i overkant av 150 000 kroner. Deretter leverte han oljen til UNICEF, og fakturerte 215 000 kroner.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

Økokrim har ikke fått høyde for at virkeligheten var noe annet enn det UNICEF-regjivet tok høyde for.

FAKSIMILE: BISTANDSAKTUELT NR. 6-2001

Nytt dansk initiativ for økt kultursamarbeid

Kultursamarbeid er framtida innenfor bistand. Det mener det danske Utenriksdepartementet, som har offentliggjort et utkast til en strategi og handlingsplan for kulturdimensjonen i dansk utviklingsamarbeid.

KULTUR

• TONE HANSEN

Saken er nå ute til høring, men målet er en ferdig strategi og handlingsplan nærmere jul. Danskene håper også på et tett nordisk samarbeid.

Senter for Kultursamarbeid med Utviklingslandene har vært sentrale pådrivere til strategiplanen. Senterets leder Olaf Gerlach Hansen tror at kulturaspektet vil bli førende i tida framover:

– Mens man på 70-tallet fokuserte på rettferdighet og i økende grad likestilling, så man i 80-åra en vridning mot miljø og bærekraft

Chiluba levnes liten ære

Ny EU-rapport mener korrupsjonen i Zambia er omfattende på alle nivåer

En ny EU-rapport påpeker alvorlig korrupsjon i Zambia. Ministere og høytstående politikere er innblandet i en rekke korrupsjonssaker. Den økende korrupsjonen ser samtidig ut til å bli svært viktig i valgkampen.

• NEWTON SIBANDA
OG BENEDICT TEMBO

ZAMBIA

Rapporten om korrupsjon og makroøkonomisk situasjon i Zambia er usedvanlig krass i sin språkbruk, og konkluderer med at korrupsjonens tragiske følger er at veiene i Zambia forfaller, at offentlige sykehus mangler grunnleggende medisinske tjenester og at fattigdommen øker. Korrupsjonen har redusert det offentliges innsats for folk flest, og redusert effektiviteten både til regjeringen og bistandsprogrammer.

Rapporten er foreløpig konfidensiell, men har lekket ut til deler av det politiske miljøet i Zambia. Rapporten understreker at korrupsjonen har utviklet seg til et svært alvorlig samfunnsproblem i Zambia. Det var ventet at MMD skulle fremme et godt styresett og kamp mot korrupsjon da de overtok makten i 1991. I stedet har stadig nye ministere og offentlige tjenestemenn blitt innblandet i grov korrupsjon. Rapporten beskriver korrupsjonen som «ukontrollert» og «uhemmet».

Sjelden tiltale. Rapporten peker også på at korrupsjonssaker som blir oppdaget, ikke blir fulgt opp i rettsvesenet og sjelden når noen formell tiltale. Ifølge den offentlige anti-korrupsjonskommisjonen har 144 politiske ledere – herav 30 ministere – blitt etterforsket av kommisjonen i løpet av de siste ni årene, uten at det er reist tiltale mot en eneste av dem.

Anklagene støttes også av Zambias riksrevisjon. I en rapport som ble lagt fram i mars i år hevder de at økonomisk utroskap og korrupsjon er planlagt, og har spredd seg til de høyeste politiske nivåer i landet. Riksrevisjonen har tatt for seg støtten fra EU til et fond til strukturtilpasning. Det viste seg at det ikke fantes kvitteringer eller annen dokumentasjon for bruken av i alt 73 millioner dollar, av en total sum på 80 millioner dollar.

Dette har skjedd mens Zambias regjering, blant annet på det store giverlandsmøtet i Lusaka i fjor, gjentatte ganger har lovet at de arbeider hardt for å gjennomføre tiltak mot korrupsjon, for et bedre styresett og støtter innsyn i offentlig pengebruk.

Smørefondet. Et budsjettområde

Zambias president Frederick Chiluba har vist svært liten politisk vilje til å rydde opp i den alvorlige korrupsjonen som preger Zambia, fastslår EU-rapporten. FOTO: SCANPIX/AF

der det er vanskelig å skaffe troverdig oversikt over forbruket, er det kontroversielle «Presidentens fond» også kalt «smørefondet», som ble etablert i 1996. Det har flere ganger blitt satt i sammenheng med korrupsjon og smøring, spesielt i forbindelse med valg. Fondet skal være en pott for presidents ulike behov, men mangler retningslinjer for bruken.

Også nedleggningen av en rekke kommersielle banker i Zambia har avslørt alarmerende mislighold og svindel. Flere nye banker falt sammen fordi de lånte ut penger av politiske årsaker snarere enn økonomiske. Regjeringspartiet MMD skyldte blant annet Meridian Bank en million dollar som de ikke klarte å betale tilbake. Dette førte til at bankens avdeling i Zambia gikk konkurs. En rekke partiledere og ministere var også store låntakere da Prudence

Bank måtte legges ned på grunn av økonomiske problemer.

Vil prege valgkampen. Uavhengig av rapporten ser kampen mot korrupsjon ut til å bli det viktigste temaet i valgkampen fram mot valget i november. Nesten alle som er i Zambia merker korrupsjonen, og det rettes beskyldninger om korrupsjon mot så å si alle politikere og embetsmenn i landet. Heller ikke Zambias avgående president Frederick Chiluba skånes. Chiluba har vært president siden hans parti Movement for Multiparty Democracy (MMD) vant valget for ti år siden.

– President Chiluba har ledet en av verdens mest korrupte, skurkaktige og ondskapsfulle regjeringer, sier John Jere, prest og leder for organisasjonen Zambia United Christian Action (ZUCA).

Jere deltok sammen med en rek-

Rapporten beskriver korrupsjonen som «ukontrollert» og «uhemmet».

Halvard Lesteberg, Norges ambassadør i Lusaka.

rupsjon blant embetsmenn og politikere også kan ha en sammenheng med at det nærmer seg valg i Zambia.

– Beskyldninger fra politikere om at politiske motstandere er korrupte er ikke alltid å stole på. Det er større grunn til å feste tillit til rapporter fra landets riksrevisjon. Men korrupsjon kan først endelig slås fast etter dom i rettsapparatet. For meg ser det ut til å ta lang tid før enkelte kritikkverdige saker finner

KRAFTIG ORDBRUK:

- «Den siste tids politiske utvikling og splittelser i MMD har (...) avslørt korrupsjonens alvorlige omfang i Zambia.»
- «Mangelen på politisk vilje til å stanse uregelmessigheter, slik det ble påpekt i riksrevisors rapport fra 31.mars 2001, gir grunn til å tro at det finansielle vanstyret er bevisst siden det gir muligheter for korrupsjon på høyeste nivå.»
- «Konsekvensene av korrupsjonen er åpenbar, fra tydelig ødeleggelse av veinettet, kontinuerlig fravær av livsviktige medisiner i myndighetenes sykehus, og økende fattigdom – korrupsjonen har redusert offentlig innsats og effektiviteten i myndighetenes og givernes programmer.»

ke samfunnsstopper på en stor konferanse om korrupsjon i Zambia, som nylig ble avsluttet i Lusaka. Direktøren i organisasjonen Integrity Foundation, Steven Moyo, uttalte blant annet:

– Etter de 27 årene som har gått siden Zambia fikk sin egen grunnlov, er det vanskelig å finne en eneste ærlig mann eller kvinne i Zambia. Nå trenger vi gode lover og en god konstitusjon for å rette opp problemene.

Aktiv motstand. Nå går både opposisjonspolitikere og enkelte medlemmer av MMD hardt ut mot den ødeleggende korrupsjonen i Zambia. Beskyldninger sendes i alle retninger. Heller ikke MMDs nye presidentkandidat Levy Mwanawasa unngår kritikk, etter at han har ment seg berettiget til offentlige sikkerhetstil-tak og andre goder.

Den 10. september ble det utarbeidet en egen anti-korrupsjons-pakt, der 70 nøkkelorganisasjoner markerer seg kraftig imot korrupsjonen i landet. I pakten heter det blant annet at kampen mot korrupsjonen er et av de viktigste verktøyene i kampen mot fattigdom. Organisasjonene ønsker også å styrke grunnloven med klarere lover mot korrupsjon, og pålegg om å etterforske og straffe dem som står bak korrupsjonen.

En hovedtaler på den store anti-korrupsjonskonferansen i Lusaka 10. september var Zambias tidligere president Kenneth Kaunda. Han uttalte seg kraftig mot den økende korrupsjonen i landet.

Newton Sibanda og Benedict Tembo er journalister i Times of Zambia. De er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

– Flere saker kommer fram i lyset, sier ambassadør

LUSAKA (b-a): Norges ambassadør i Lusaka Halvard Lesteberg er skeptisk til de bombastiske karakteristikene i EU-rapporten om korrupsjon i Zambia.

• NEWTON SIBANDA
OG BENEDICT TEMBO

– Det er vanskelig å vurdere om korrupsjonen i Zambia har økt eller ikke. Men det er trolig slik at styr-

king av ulike institusjoner, som Anti-korrupsjons kommisjonen (ACC) og Riksrevisjonen, har ført til at flere korrupsjonssaker har kommet fram i lyset, sier Norges ambassadør i Lusaka Halvard Lesteberg.

– Mediene i Zambia omtaler flere korrupsjonssaker i forhold til tidligere. Årsaken til dette kan være at pressefriheten i Zambia har blitt bedret, noe som også tjener landets myndigheter til ære, sier Lesteberg.

Han tror økt fokusering på kor-

veien fra Riksrevisjonens rapporter til domsstolene, sier Lesteberg.

Han legger til at det viktigste element i anti-korrupsjonsarbeidet er at Zambia virkelig har uavhengige institusjoner som kan slå ned på korrupsjonen.

– Det er en avgjørende demokratisk funksjon. Jeg er glad for at Norge som bistandspartner har støttet institusjoner som Riksrevisjonen og ACC i Zambia, sier ambassadør Halvard Lesteberg.

Flyktninghjelp med slagside

Burundis bistandsarbeidere brukes som brikker i tutsi-regimets spill

BUJUMBURA (b-a):

– Å drive bistand i land som Burundi, er ytterst utfordrende, fordi folkegrupper er satt opp mot hverandre. Om ikke hjelpeorganisasjonene er på vakt, kan også bistand øke spenningen i landet. Særlig fordi mesteparten av bistanden ender i tutsileirer, trass i at 80 prosent av de internt fordrevne er hutuer.

håp om å få mer assistanse – ikke minst fordi det har vært dramatisk tørke tre år på rad i de nordlige provinsene.

– Hvilken interesse kan myndighetene ha av å opprettholde tutsileirene?

– Det sier seg selv at tutsiene, som er i minoritet, er lettere å beskytte når de bor samlet. Det tradisjonelle mønsteret er spredt bosetning. Dessuten, å framstille tutsiene som truet på livet av hutumajoriteten, er én måte å legitimere tutsiregimet på, hevder Tony Tate.

Etter hans mening er leirene som er omgitt av lokaladministrasjonen og beskyttet av militæret, med på å skape en slags tutsifestninger. Det splitter burundierne ytterligere.

Frontene sitter i hodet. For også Tate er klar over at folkegruppen stort sett levde i fred og fordragelighet på sine koller og giftet seg med hverandre før kolonitiden. Og selv om tendensen til konsentrasjon er langt tydeligere enn for tretti år siden, finnes det heller ikke i dag noe geografisk avgrenset hutu- og tutsiland. Frontene sitter i hodene på folk. Det gjør også redselen, peker

blant annet en FN-studie på.

At redselen er mer av psykologisk karakter enn forankret i en reell trussel i leirene i nord, vel å merke, er kanskje enken Leocadie Niziyimana et eksempel på. Hun har

Lille Eduoard er en av de som nyter godt av Flyktningerådets vannprosjekter.

FOTO: ÅSHILD ELIASSEN

”

Jo flere leirer, jo mere mat, også til soldatene.

bodd åtte år i leiren Ruhororo i Ngozi-provinsen, og jobber på markene til andre for å skaffe mat til fem unger.

«Aldri i livet.» – Hvorfor drar du ikke tilbake til kollen du kommer fra? spør jeg når enken forteller at «hennes» kolle» bare ligger tre timers gange unna.

På forhånd har jeg fått vite at i Burundi er hver kolle en administrativ enhet, og at alle er sterkt knyttet til kollene de er født på. Hele Burundi består for øvrig av grønnklede,

Florence er ikke internflyktning, men er batwa og omfattet av Flyktningerådets prosjekt i Kirundi.

FOTO: ÅSHILD ELIASSEN

BURUNDI

• I BURUNDI:
ÅSHILD ELIASSEN

Det hevder blant annet Tony Tate, lederen for Human Rights Watch i Burundi. Etter hans mening kan bistandsaktørene risikere å bli brikker i et spill som, i verste fall, er registrert av de tutsidominerte makthaverne:

– For at ikke bistandsyttere skal bidra til å øke hatet og skjerpe frontene, er det av fundamental betydning at ingen mottakere blir oppfattet som ekskluderte eller forfordelte, understreker Tate.

I samme åndedrag minner han om at den belgiske kolonimakten favoriserte tutsier i administrasjonen og utstedte identitetskort, påført «hutu» og «tutsi». Det la grunnlaget til et splittet folk. En splittelse som tutsidominerte regjeringer har holdt ved like. Det har blant annet resultert i 600.000 flyktninger i Tanzania og nær en halv million burundiere som bor i leirer i sitt eget land.

Flertallet er hutuer. Den store massen av internt fordrevne er hutuer. De har flyktet fra kampene mellom regjeringsstyrker og opprørere til provisoriske leirer i Sør-Burundi. Resten, omlag 20 prosent, er tutsier som flyktet i 1993. De bor nær militærforlegninger i de nordlige provinsene i Burundi.

Ikke desto mindre kanaliseres størstedelen av nødhjelpen – mat og redskaper – til mindretallet i leirene i nord, viser FN-tall fra i år. Hovedårsaken er at det er relativt rolig i disse provinsene. Imidlertid bidrar også militæret til den skjeve fordelingen av bistanden og til å bremse tilbakevendingen, ifølge Tony Tate: Strategien er å manipulere internt fordrevne til å bli i leirene ved å spre frykt. Jo flere leirer, jo mere mat, også til soldatene. For det er en kjent sak at militæret krever en del av nødhjelpen. Også underbetalte soldater har sine overlevelsesstrategier.

Kan dra tilbake? – Mye tyder på at tutsiene som flyktet fra massakrene i 1993, kan dra tilbake til hjemmene sine. Mange flyktet bare noen mil innen sin egen provins eller kommune til offentlige bygninger – skoler, sykehus og militærforlegninger – for å få beskyttelse av hæren. Senere har de installert seg i leirer som har utviklet seg til en slags landsbyer. Noen har til og med bedre hus enn befolkningen rundt leirene, mener Tate.

På sine reiser rundt i landet har han konstatert at enkelte tutsier fra leirene, drar hjem et par ganger i uken og dyrker jordstykkene sine. Dersom markene ligger for langt unna, overnatter mange hos hutuer i nabolaget. Det gir òg en pekepinn på at noen blir værende i leirene i

– Å dra tilbake ville rive opp sårene etter massakrene. Jeg kan ikke leve sammen med de som drepte mine nærmeste, sier internflyktningen Leocadie Niziyimana.

FOTO: ÅSHILD ELIASSEN

Sier nei til juks

BUJUMBURA (b-a): – For Flyktningerådet er det særdeles viktig å markere avstand fra å gruppere burundiere ut fra etnisitet. Derfor kjenner vi, offisielt sett, ikke til hvilken folkegruppe våre mottakere tilhører, med unntak av batwaene som lever adskilt fra den øvrige befolkningen.

• ÅSHILD ELIASSEN

Det sier Tormod Ravneberg, stedlig representant for Flyktningerådet i Burundi. Totalt er det 52 internasjonale hjelpeorganisasjoner i landet.

– Hvilke strategier bruker dere for å hindre at bistanden skaper spenninger i landet?

– Naturligvis er vi klar over at å kanalisere bistand til en av de «stridende» gruppene, med stor sannsynlighet vil forverre de eksisterende motsetningene. Generelt sett prioriterer vi de mest sårbare og utsatte der vi jobber. For eksempel enker med mange barn, familier som kun består av barn og marginaliserte grupper som batwaene.

– Litt forenklet kan en si at forutsetningen for at Flyktningerådet skal starte et prosjekt i et område, er at det finnes internt fordrevne eller flyktninger der. Imidlertid får også

avrundede koller.

- Nei, aldri. Aldri i levende live. Alle «mine» er drept eller har flyktet til Tanzania. Å dra tilbake ville rive opp sårene etter massakrene. Jeg kan ikke leve sammen med de som drepte mine nærmeste, sier Leocadie og holder hendene foran ansiktet.

Imidlertid tier enken om at hun tilhører tutsifolket, og at alle i leiren er tutsier som flyktet fra massakrene i 1993. At de løp fra rasende hutuer etter at Burundis første folkevalgte president Melchior Ndadaya ble drept tre måneder etter de frie valgene. Det var første gangen hutufolket fikk en president og politisk makt. Siden den gangen har tutsiene hatt makten i landet.

Etnisitet som våpen. Med andre ord gjenspeiler også konflikten i Burundi at etnisitet er et uhyggelig effektivt redskap til å splitte og sette folkegrupper opp mot hverandre: Jorddyrkende hutuer og kvegeiende tutsier, som var gjensidig avhengig av hverandre, er blitt manipulert til å hate og frykte hverandre både av belgiske koloniherrer, misjonærer og den burundiske eliten som har kontroll over maktapparatet og økonomien. Enken Leocadie er ett av mange offer for denne strategien. Frykten er hovedgrunnen til at hun blir boende i leiren som er beskyttet av soldater. De er også tutsier. For ingen andre enn tutsier får tjenestegjøre i hæren.

Imidlertid protesterer stadig flere burundiere, særlig de unge og kvinnene, mot de etniske skillelinjene og manipulasjonen:

De som har og de som ikke har. - «Hutuer mot tutsier.» Det er slik konflikten i Burundi vanligvis omtales og presenteres, men det er i

BURUNDI:

- Folketall: 6,9 millioner (verdens tettest befolkede land, nest etter Rwanda)
- Areal: 27.834 kvadratkilometer (Som Hedmark fylke)
- Folkeslag: 15% tutsi, 84% hutu, 1% twa.
- Styresett: President Pierre Boyoya fikk makten ved et militærkupp i 1996. I følge Arusha-avtalen skal et interimsstyre regjere landet i 18+18 måneder med vekslende presidentmakten mellom tutsier og hutuer. Etter det skal det holdes frie valg.
- Økonomi: Burundi er rangert som verdens tredje fattigste land, og 68 prosent av befolkningen lever under fattigdomsgrensen. Over halvparten av nasjonalbudsjettet går til militære utgifter, ifølge menneskerettsorganisasjonen Iteka.
- Antall flykninger og internt fordrevne: Omlag 600.000 burundiere har flyktet til Tanzania og Kongo. I tillegg bor omlag 400.000 burundiere i leirer i Burundi - de fleste ved grensen til Tanzania.
- Norsk bistand til Burundi: Omlag 47 millioner kroner i 2000.
- Flykningerådet er den eneste norske ikke-statlige hjelpeorganisasjonen i Burundi.

beste fall en sannhet med modifikasjoner, sier Schola Harushiyakira i en av Burundis største kvinneorganisasjoner, Cafob.

Hun mener at den åtte år lange krigen først og fremst handler om de som har og de som ikke har.

- Det vil si en liten privilegert elite som ikke skyr noen midler for å opprettholde status quo, mens to tredeler av befolkningen lever under fattigdomsgrensen, understreker kvinneaktivisten.

Åshild Eliassen er frilansjournalist

på etnisk grunnlag

de bofaste assistanse når hjemvendte skal integreres i et samfunn. Og i Burundi har vi bevisst prioritert bygging og rehabilitering av skoler, helsetenter og vannprosjekter som kommer alle til gode, nettopp for å hindre at spenninger blir utløst, fortsetter Ravneberg og opplyser at de internasjonale organisasjonene har dannet et nettverk for bedre å kunne takle utfordringene i Burundi. Både den politisk labile situasjonen, manipulasjon og mistenksomhet, latente spenninger, en sivilbefolkning som er hardt presset både av opprørere og regjeringssoldater, er brennaktuelle saker for oss.

Og det er bred enighet innenfor nettverket at bistanden framfor alt må være upartisk, inkluderende og samlende for å bidra til fred, forsoning og utvikling av det krigsherjede landet. I stedet for å kanalisere bistand bare til leirer med internt fordrevne, er det tilrådelig å inkludere de mest sårbare på kollene rundt leirene.

Ifølge Ravneberg er midlertid er et av de største problemene i Burundi at flere provinser nærmest er utilgjengelig for bistandsarbeid. 80 prosent av de internt fordrevne befinner seg i disse provinsene.

Militær eskorte. Også ministeren for Menneskerettigheter, Eugène Nindorere, beklager at myndighetene ikke lykkes bedre i å beskytte si-

vilbefolkningen og de humanitære bistandsarbeiderne i Burundi slik at man kan nå fram til de som er verst rammet.

- Burundi er i borgerkrig, og det er ikke alltid enkelt å se forskjell på opprørere og sivile, for rebelene bruker sivile som skjold, hevder minister Nindorere som anbefaler militær eskorte. Likevel har han forståelse for at de frivillige organisasjonene ikke vil la seg eskortere av soldater, for ikke å bli anklaget for å ha tatt parti og havne i skuddlinjen.

Ikke desto mindre har Burundi bortimot rekord når det gjelder angrep på hjelpearbeidere. Senest 11. mai i år ble for eksempel seks hjelpearbeidere fra den nederlandske organisasjonen Memisa-Coped holdt som gisler i fem dager av en ytterliggående hutufraksjon, angivelig for manglende nøytralitet. I april i år ble en konvoi fra FNs matvareprogram angrepet og fire såret. For et år siden ble kontoret til Leger Uten Grenser angrepet. Og i oktober 1999 ble to internasjonale FN-arbeidere drept.

Eugène Nindorere, Burundis minister for menneskerettigheter.

Fremdeles står over 100 millioner barn uten skoletilbud. Indiske barn er blant de som er ofre for en altfor dårlig satsing på et offentlig skoletilbud for alle.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Brutte løfter overfor barn

Under FNs barnetoppmøte i 1990 lovte deltakerne alle barn et bedre liv. Rapporten «The State of the World's Children» slår fast at til tross for framgang på enkelte områder, er det langt fram. Nå vil UNICEF ansvarliggjøre regjeringer og internasjonale institusjoner og fokusere på lederskap.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Nelson Mandela har sagt at «Ethvert land, ethvert samfunn som ikke tar seg av barna, er ingen nasjon». Han får støtte av UNICEF som mener det å påta seg fullt ansvar for barns velvære - uavhengig av kostnad - er kjernen i lederskap.

Verdensbanken slår fast at en av de viktigste årsakene til at landene i Øst-Asia har hatt en så mye mer framgangsrik økonomi på 70 og 80-tallet enn Afrika sør for Sahara, skyldes satsingen på barn og unge. I UNICEFs rapport om tilstanden til verdens barn, blir det nevnt flere eksempler på hvordan enkeltland har vist nettopp slikt lederskap.

I 1994 vedtok for eksempel Malawi å garantere gratis grunnskoleutdanning for alle barn. Etter dette har antall elever økt fra 1,9 millioner til 2,9 millioner. Andre positive vaksine-initiativer er tatt i Kambodsja, Kina og Laos. Både Kina og Laos nådde målet om å utrydde polio ved slutten av år 2000. Kambodsja utryddet sykdommen i løpet av tre år. I Thailand betaler myndighetene for vaksiner med statlige midler og har slått fast at ingen barn under fem år skal dø av sykdom som kunne vært forhindre med vaksiner.

Resultater siste ti år. En av målsetningene under FNs barnetoppmøte i september 1990, var å redusere dødstallene for barn under fem år med en tredel fram til år 2000. Resultatet - en generell reduksjon på 14 prosent - innebærer at tre millioner flere barn nå lever lenger enn til sin femårs fødselsdag i forhold til for ti år siden. Over 60 land har oppnådd en tredels reduksjon, inkludert de fleste EU-land, Nord-Afrika, mange land i Øst-Asia, Stillehavsøyene, Amerika og Midtøsten.

Et annet mål var å redusere underernæring med femti prosent. I utviklingsland generelt har dette sunket med kun 17 prosent, slik at antall underernærte barn i utviklingsland har sunket fra 177 millioner til 149 millioner. Sør-Amerika har riktignok greid målet på 50 prosent. Målsetningen om at alle skal ha tilgang til rent drikkevann er langt fra oppnådd. Her har det kun vært en økning på tre prosentpoeng, slik at det fremdeles er 1,1 milliard mennesker i verden som ikke har rent drikkevann. Også her er målet å oppnå 33 prosent økning innen 2010.

Målet om at alle skal ha tilgang til grunnskoleutdanning er langt fra nådd. Fremdeles står over 100 millioner barn uten skoletilbud - 60 millioner av disse er jenter - og langt flere får utdanning av svært dårlig kvalitet. Likevel er det i dag flere barn enn noen gang tidligere som går på skole. Målet for 2010 er å ytterligere halvere antall barn som ikke går på skole.

Mobilisere privat sektor. I tillegg til viktigheten av at hvert enkelt land viser nasjonalt lederskap og satser på barn, trekker UNICEF-rapporten fram hvordan øvrige store aktører, som for eksempel næringslivet, kan bidra positivt. Coca Cola Company, som greier å nå fram med sine produkter til så å si alle verdens avkroker, har nylig annonsert at de vil bruke sitt distribusjonsnettverk til å få fram kondomer, testestyr for hiv/aids og informasjonsmaterieell til avsidesliggende områder. Det egyptiske selskapet MobiNil ga 140.000 dollar av sitt overskudd til UNICEFs prosjekter på Vestbredden og Gaza, mens Bangladesh-selskapet GrameenPhone gir to dollar til UNICEF for hver solgte mobiltelefon.

FAKTA:

- Barnedødeligheten i verden er på vei ned. Tre millioner flere barn lever nå lenger enn til sin femårs fødselsdag - i forhold til for ti år siden
- Antall underernærte barn har sunket fra 177 millioner til 149 millioner.

Mindre bistand til bonden

...mens rekkene av fattige fortsetter å vokse på landsbygda i Afrika

Verdenssamfunnet må gi mer oppmerksomhet til fattige i rurale strøk. Størstedelen av verdens fattige befolkning bor på landsbygda, og slik kommer situasjonen til å være i alle fall fram til 2035.

• SIMEN EKERN

IFAD-RAPPORT Det er det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD) som hevder dette i sin rapport «Fattigdom på landsbygda 2001». Til tross for at fattigdom i så stor grad er et landsbygdsfenomen, sank bistanden til landbruk med to tredjedeler fra 1987 til 1998. I samme periode minsket de samlede investeringene til jordbruk og landbruksområder, ifølge IFAD-rapporten.

- For å lykkes, må tiltak for å minske fattigdom igjen konsentre-

”

For å lykkes, må tiltak for å minske fattigdom igjen konsentreres om jordbruk og folk i utkantområder.

Michael Lipton, leder av forskningsprosjekt om fattigdom ved universitetet i Sussex.

res om jordbruk og folk i utkantområder, sier bidragsyter til rapporten Michael Lipton, som leder et forskningsprosjekt om fattigdom ved universitetet i Sussex.

Fordeling nødvendig. IFAD hevder at allmenn økonomisk vekst ikke er tilstrekkelig for å redusere fattigdommen på landsbygda. Ressursene må fordeles fornuftig, og man må bevisst satse på å gi de fattige i utkantstrøk tilgang til markeder og institusjoner. De trenger produktive ressurser som jordområder, vann, kunnskap og teknologi. Det er også viktig at de fattige får muligheter til å delta i desentralisert ressursforvaltning og tilgang til banktjenester slik at de kan utvide sine markedsmuligheter.

Det er nødvendig å vie ekstra oppmerksomhet til kvinner på alle disse områdene. Store ulikheter i

menn og kvinners muligheter hindrer økonomisk vekst og menneskelig utvikling, heter det i rapporten. Slike forskjeller er større i utkantstrøk og størst blant de fattige på landsbygda.

Mål: Halvering. Ettersom svært få av disse tiltakene er realiteter i dag, kommer verdens ledere ikke til å oppfylle løfter som ble inngått ved FNs millenniumsmøte i fjor. Her forpliktet man seg til å halvere verdens fattigdom innen år 2015, noe som ikke er mulig uten å konsentrere seg om fattigdom på landsbygda, ifølge IFAD.

Med dagens satsing på utviklingstiltak er det ikke mer enn 10 millioner mennesker som unnslipper fattigdom hvert år, mens FN-møtet regnet med det tredobbelte - for å kunne klare målsettingen om å halvere fattigdommen i verden. Om-

fanget av dette nederlaget er særlig akutt i Afrika sør for Sahara. I dette området er man nødt til å redusere fattigdommen seks ganger så fort som i dag hvis man skal ha noe håp om å oppfylle forpliktelsene som ble vedtatt på FN-møtet.

Feil strategi. «Dette nederlaget skyldes i stor grad en gal forståelse av fattigdomsproblemet. Man har trodd at hovedproblemet har flyttet fra landsbygda til utviklingslandenes voksende storbyer», sa den daværende IFAD-lederen Fawsi H. Al-Sultan da IFAD-rapporten ble lansert tidligere i år.

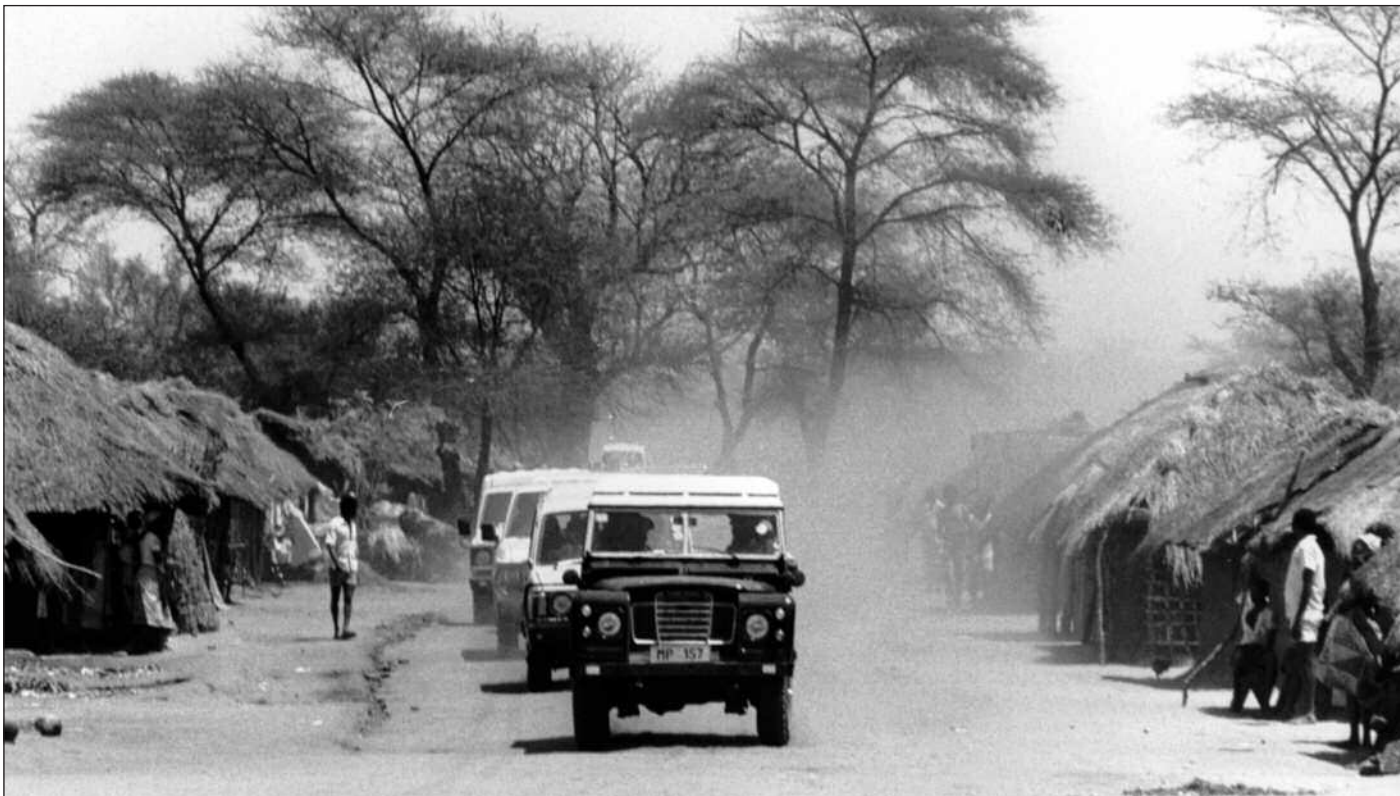
Tallene fra IFAD-rapporten viser at fattigdom er mer utbredt på landsbygda enn i byene, både i Øst-Afrika og i det sørlige Afrika. Dette gjelder alle de seks landene som er undersøkt i rapporten. I Sentral- og Vest-Afrika er fattigdommen størst på landsbygda i ni av ti land. I fattige husholdninger i disse to regionene dør mellom 20 og 30 prosent av barna før de fyller fem år. Denne dødeligheten er så høy at man ikke har sett tilsvarende verken i Asia eller i resten av Afrika de siste femti årene.

Hiv og aids. Hiv og aids, som tidligere var et problem først og fremst i den ikke-fattige, urbane befolkningen er nå i stadig større grad et problem også blant de fattige på landsbygda.

Da IFAD-rapporten ble lansert, uttalte FNs generalsekretær Kofi Annan at man «for å få bukt med fattigdom i byene så vel som på landsbygda, er nødt til å gi mennesker på landsbygda bedre muligheter til å klare seg.»

Ifølge IFAD er det helt nødvendig å bedre samarbeidet mellom internasjonale bistandsyttere og nasjonale myndigheter. Men ifølge den tidligere IFAD-lederen Al-Sultan er det slik at «det fundamentale partnerskapet må inngås med de fattige. Det er de som har talentene, evnene og kunnskapen.»

Simen Ekern er norsk frilansjournalist.

Skal man få bukt med fattigdommen, må strømmen av bistand igjen snus mot landsbygda, fastslås det i en ny IFAD-rapport.

Tanzania får rosende ord og mer penger i potten

DAR ES SALAAM (b-a): Tanzania har en solid økonomisk utvikling, og fortjener mer penger. Det var hovedbudskapet fra bistandsgiverne under Consultative Group-møte i Dar es Salaam 7. og 8. september.

• I TANZANIA:
GØRILL HUSBY

Fokus for samtalen var økonomisk utvikling og fattigdomsbekjempelse, mens problemer med økende korrupsjon, menneskerettighetsbrudd og den urolige politiske situasjonen på Zanzibar fikk lite oppmerksomhet på givermøtet. Hoved-

Giverlandene er enige om å øke bistanden til landet med om lag 10 milliarder norske kroner.

budskapet etter møtet var at Tanzania har en solid økonomisk utvikling. I anerkjennelse av dette ble giverlandene enige om å øke bistanden til landet med 1,1 milliarder amerikanske dollar (cirka 10 milliarder norske kroner).

Verdensbankens landansvarlige for Tanzania og Uganda, James W. Adams, uttalte etter møtet at den økte støtten kommer som et resultat av at Tanzania det siste året har vist en solid makroøkonomisk utvikling. Den årlige veksten i brutto nasjonalproduktet er nå på 5 prosent.

- Veksten skyldes i hovedsak økt eksport, utenlandske investeringer i den voksende gruveindustrien og turisme. Kombinert med politisk stabilitet er økonomisk vekst veien til fattigdomsreduksjon, sa Adams.

Tanzanias finansminister Basil P. Mramba sier til Bistandsaktuelt etter møtet at han var godt fornøyd med samtalen og de økte bevilgningene.

- For Tanzania er dette gode nyheter. Jeg er glad for at støtten vil bli gitt i form av sektorfinansiering. Dette gir parlamentet full råderett

over pengene, og det gir også større kontroll over hva pengene egentlig brukes til, noe som igjen gir oss mulighet til å tenke helhet, sier Mramba.

Tanzania er ifølge FNs utviklingsprogram (UNDP) verdens tredje fattigste land. Mellom 15 og 18 millioner av landets 32 millioner innbyggere lever under fattigdomsgrensen på omtrent fem kroner dagen. Vil så denne økte bistanden hjelpe de som trenger det mest?

Verdensbanken, under ledelse av James W. Adams, uttalte på pressekongressen etter møtet at den gode makroøkonomiske utviklingen ennå ikke har de mikroøkonomiske ringvirkningene en hadde håpet på. Ifølge Adams trenger Tanzania, som har en befolkningsvekst på over tre prosent, en stabil vekst i BNP på sju til åtte prosent for at gjennomsnittlig levestandard skal økes og fattigdom bekjempes.

Gørill Husby er forsker og frilansjournalist tilknyttet nettverket til Sørvis Presse og Informasjon.

rettelse

Feil om Misjonsalliansen

Bistandsaktuelt hadde i forrige utgave (6/2001) en artikkel om en bankkonkurs i Ecuador. I bildeteksten heter det at: «Småsparerne i Misjonsalliansens lånefond har - i hvert fall foreløpig - tapt sparepengene sine.»

Dette er ikke korrekt. Ingen har tapt pengene sine, opplyser Misjonsalliansen. Deres lånefond har ikke småsparere, og det er ikke åpnet adgang for sparing i organisasjonens lånefondsvirksomhet.

Misjonsalliansens lånefond i Bolivia og Ecuador har på 90-tallet og fram til i dag lånt ut ca 300 mill kroner med en tilbakebetalingsprosent på over 95 prosent - tross turbulente økonomiske tider i begge land. Det er ved dette skapt flere tusen nye arbeidsplasser, opplyser generalsekretær i Misjonsalliansen Nils-Tore Andersen.

FAKTA:

CG-møte: Årlig møte mellom lokale myndigheter og sentrale multilaterale og bilaterale bistandsgivere.

– Uten solidaritet, ingen lykke

Sydnes tok i bruk etikk og filosofi for å begrunne bistandsinnsats

GRAN (b-a): Utviklingsminister Anne Kristin Sydnes tok blant annet i bruk filosofiske argumenter om moral og lykke da hun tidligere denne måneden begrunnet norsk bistandsinnsats for kommunestyrerepresentanter fra Opplandskommunen Gran.

• GUNNAR ZACHRISEN

– Det er ikke mulig å sitte ytterst på en liten «velstandsskorpe» og være lykkelig, hvis man ikke samtidig forsøker å bidra til å gjøre livene litt bedre for de fattige som utgjør flertallet i verden, sa Sydnes.

Hun møtte imidlertid minimal motstand i forsvaret for norsk utviklingsbistand, siden hun møtte et av de mest internasjonalt orienterte kommunestyrene i landet. Representanter fra SV til Fremskrittspartiet var alle på en eller annen måte involvert i kontakter med verdens fattige land.

– Vi i Fremskrittspartiet er veldig for å bruke penger på utviklingstiltak i lokalsamfunn i utlandet. Å bruke penger på utdanning, å lære folk å drive handel eller å lære opp folk i et håndverk er ikke bortkastet, sa Frps representant Einar Ellefsrud som viste til egne besøk i utviklingsland.

Frp-representanten, som selv har åpnet sitt hjem for fosterbarn fra Iran, ivret også for at folk i større grad skulle åpne sine hjem for flyktninger og stille opp som fosterforeldre.

De fleste fungerer. Utviklingsministeren repliserte at hun ennå har til gode å møte en representant for Frp som ikke er positivt overrasket når de har vært ute og observert konkrete bistandsprosjekter. – Faktum er at de aller fleste utviklingstiltak fungerer bra, noen til og med veldig bra, mens det selvsagt også er noen som går dårlig. Dette ser man jo også ved investeringer i Norge. Så det er jo ikke rart at enkelte satsinger mislykkes når man investerer

”

Det er ikke mulig å sitte ytterst på en liten «velstandsskorpe» og være lykkelig uten å vise solidaritet med de fattige i verden.

Anne Kristin Sydnes, utviklingsminister

penger i land langt borte, under langt mer risikofylte forhold, sa Sydnes.

Hun hevdet samtidig at bistand er det mest gjennomvurerte politikkområde som finnes.

– Om noe går galt så får vi høre om det, selv om det skjer på den andre siden av jordkloden. Slik er det ikke på alle samfunnssektorer, sa Sydnes.

Vennskapskommuner. Gran kommune på Hadeland har siden 1998

hatt et samarbeid med kommunen Mukono i Uganda om kompetanseoverføring og opplæring av kommunalt ansatte, med støtte fra Kommunenes Sentralforbund og NORAD. Representanter for de to vennskapskommunene har besøkt hverandre flere ganger. Nylig var representanter for Mukono på Gran. Mukono har også huset prosjekter drevet av den lille, men driftige frivillige organisasjonen «Hånd i hånd Uganda» – med ildsjel og tidligere misjonær Åge Bjerke i spissen.

BISTANDSPOLITIKK

Dom for omskjæring i Kenya

En domstol i Kenya har dømt 20 foreldre for overgrep på sine døtre. Dette er første gang noen er blitt dømt for omskjæring i landet. Foreldrene skal ha fått en bot på i overkant av 200 norske kroner, subsidiært 2 måneder i fengsel, for å ha tvunget dø-

trene til å bli omskåret.

Omskjæring er vanlig praksis i det øst-afrikanske landet, men president Daniel arap Moi ba i fjor om å få en slutt på dette. Men lovforslaget som forbyr denne praksisen ligger fortsatt i parlamentet.

Skole-tv om Bangladesh

15. oktober klokken 10.00 starter NRK en ny fjernsynsundervisningsserie på åtte episoder fra Bangladesh. Serien er beregnet på ungdomsskole og videregående, og er laget spesielt med tanke på faget Nord-Sør-kunnskap i videregående

skole. Tv-serien og et undervisningsopplegg på internett er produsert med støtte fra NORAD. Programmene har titler som «Den bengalske tigreren», «Vann, vann, vann», «Puls og poesi» og «Mot alle odds».

Uro og arrestasjoner i Eritrea

President Isayas Afewerki i Eritrea ser ut til å bli mer og mer desperat. I de seineste par uker har minst seks sentrale partimedlemmer blitt arrestert. Landets privateide aviser er blitt stengt, og minst to studenter som ble tvangsendt på «sommerleir» skal ha dødd, melder BBC

De seks arresterte skal alle komme fra en gruppe på 15 ministre og høyere befal, som fikk sparken i mai, etter at de hadde offentlig kritisert presidenten og krevd politiske reformer. Offisielt skal de arresterte nå ha bidratt til å skape usikkerhet og forvirring i landet.

Afewerki har også stengt flere privateide aviser som har gjort seg til talerør for politiske reformer. Det finnes åtte slike aviser, men ikke noe privateid radio eller fjernsyn.

Den politiske uroen i landet omfatter også studentene i hovedstaden Asmara. 2100 studenter er blitt sendt på sommerleir i ørkenen ned mot Rødehavet. Dette er meget tørre områder med temperaturer opp mot 50 grader. Til nå har to av studentene død, begge av utmattelse. Studentene har krevd at deres leder Semere Kesete, som ble arrestert i juli, må settes fri.

Nytt studium!

Interkulturell kommunikasjon og globalt samarbeid

– et 20-vekttalls studium ved Senter for Interkulturell Kommunikasjon

Studiet vil gi kunnskap om viktige globaliseringsprosesser og gi faglig kompetanse i å samarbeide og kommunisere over kulturgrenser.

- Globalisering
- Kommunikasjonsprosesser
- Forhandling over kulturgrenser
- Organisatoriske og ledelsesmessige forskjeller mellom ulike kulturer
- Globale etiske perspektiv

Et deltidsstudium over to år med studieopphold i Kenya.

Studiet er berettiget lån fra Lånekassen. Pris pr. semester er kroner 10 000. Oppstart i januar 2002

For ytterligere informasjon: www.sik.no
Tlf: 51 51 62 74. E-mail: sik@sik.no

MHS
MISJONSHØGSKOLEN
TEOLOGISK FAKULTET

SIK
Senter for Interkulturell
kommunikasjon

FLYKTNINGERÅDET

Stiftelsen Flyktningerådet har som oppgave å yte humanitær bistand til flyktninger og internt fordrevne uten hensyn til rase, religion, nasjonalitet og politisk oppfatning, å forsvare flyktninger og internt fordrevnes menneskerettigheter, å delta i internasjonalt flyktningarbeid, beredskapsarbeid og nødhjelp, samt å bidra til større forståelse for flyktninger og internt fordrevnes situasjon og behov. Organisasjonen har rundt 70 ansatte ved hovedkontoret i Oslo, og om lag 650 medarbeidere ved prosjekter i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa. En svært viktig ressurs er beredskapsstyrkene på ca. 600 personer som på 72 timers varsel kan rykke ut i flyktningkatastrofer.

Vi søker etter

Stedlig representant Den Demokratiske Republik Kongo

Flyktningerådet startet sommeren 2001 prosjektvirksomhet i østlige D. R. Kongo og skal bygge opp et større landprogram. Flyktningerådets innsats i området vil være innen utdanning, arbeid med retur av flyktninger og internt fordrevne, og distribusjon/gjenoppbygging på landsbygda. Forventet budsjett for 2002 er 15-20 mill, og den stedlige representanten vil få personalansvar for 4 internasjonale medarbeidere og ca. 50 lokalt ansatte.

Oppgaver:

- Faglig og administrativ ledelse av programmet
- Programutvikling
- Samarbeid med sentrale og lokale myndigheter
- Kontakt og koordinering med FN og frivillige organisasjoner
- Talsmannsarbeid for mennesker på flukt
- Informasjon og rapportering

Kvalifikasjoner:

- Høyere relevant utdanning, fortrinnsvis innen samfunnsfag
- Innsikt i internasjonale spørsmål
- Erfaring med prosjektvirksomhet og internasjonalt humanitært arbeid, helst arbeid med flyktninger
- Ledererfaring
- God fransk og eventuelt swahili som arbeidsspråk
- Gode engelsk-kunnskaper, skriftlig og muntlig
- Personlig egnethet vektlegges
- Søker med skandinavisk tilknytning vil bli foretrukket

D. R. Kongo er en «non-family duty station». Kontraktperioden er to år, ett år av gangen, i påvente av budsjettmessig dekning. Tiltredelse: snarest mulig. Lønn: l.tr. 45 i Statens regulativ, samt risiko- og ulempetillegg og skattefritt utenlandstillegg. Stedlig representant rapporterer til utenlandssjef i Oslo.

Opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til beredskapsjef Benedicte Giæver eller personalkonsulent Anneli Lyster, begge på telefon 23 10 98 00. Søknad med attester og vitnemål, merket **11/U 01**, sendes Flyktningerådet, postboks 6758 St. Olavs pl., 0130 Oslo, innen **15. oktober 2001**.

For øvrig informasjon, se www.nrc.no

TEMA: RASISME

I begynnelsen av september ble konferansen mot rasisme avsluttet i Durban, Sør-Afrika. Konferansen ble avholdt i et land som mer enn noe annet har fått føle konsekvensene av denne intoleransens ideologi. Landet har i dag et svart flertallsstyre, men arven fra apartheid-tida lever videre – i et mønster som det krever mer enn store ord og en FN-deklarasjon for å bryte.

VRYBURG (b-a): – Problemet i Sør-Afrika er mangelen på kommunikasjon mellom svarte og hvite. Jovisst diskuterte vi konferansen i Durban. Men det var vanskelig å få en følelse av hva som egentlig skjedde. Vi er så langt borte fra allting, sier Ruth Mompoti, den svarte, kvinnelige borgermesteren i Vryburg, Nordvestprovinsen.

• I SØR-AFRIKA:
GÖRREL ESPELUND

Vryburg ligger i det som kalles Sør-Afrikas Texas. Klimaet er hardt og naturen streng. Her ligger de store buskapsgeardene på grensen til Kalahariørkenen, og det fins ikke rom for gråsoner. Det bor 60 000 personer her og arbeidsledigheten er på 60 prosent, ifølge borgermesteren. Regjeringspartiet ANC har sterk støtte, men da det tidligere hvite gymnaset skulle integreres i det nye Sør-Afrika, kom rasekonflikter og mistro til syne.

Svarte elever ble bare undervist av svarte lærere. Hvite elever ble utdannet av hvite lærere. De svarte fikk ikke adgang til datarom og idrettsarenaer, samtidig som skolens daværende rektor advarte de hvite elevene mot at «de svarte skulle overta».

Stakk med saks. For to år siden endte en krangel med at en svart elev, Andrew Babeile, stakk en hvit elev med en saks. Babeile soner nå en tre år lang fengselsstraff.

ANCs ungdomsseksjon mener dommen er rasistisk. Hadde det vært en hvit elev som utførte gjerningen, hadde saken blitt behandlet internt på skolen, hevder ANC.

I et forsøk på å få slutt på rasismen på skolen, ble det ansatt en ny rektor i år, og forholdene holder på å normaliseres.

Men i hverdagens Vryburg holder hvite og svarte seg på hver sin kant, ikke ulikt situasjonen på den isolerte landsbygda.

– For noen uker siden var jeg for første gang på en av pubene inne i sentrum. Det er bare hvite som går dit, men vi ville se hvordan det var. Det ble ikke bråk, men etter en stund gikk alle de hvite.

Thenjiwe Bosman er 24 år og jobber som frivillig for ANC. Tidligere var hun ansatt på en hurtigmatrestaurant, men sier at lønna var dårlig, arbeidsdagene lange og sjansen for å bli forfremmet minimal siden hun er svart.

Ingen hvite kom. – Ikke alle hvite i Vryburg er rasister. Men jeg tror de er redde for hva andre skal si hvis de begynner å omgås svarte. De fleste

” Om jeg ville gå ut med en svart jente? Det er som å spørre om jeg ville gå ut med en sau.

Student på elevinternatet ved Vryburgs gymnas

– Jeg spiller cricket på skolelaget, og de hvite der er ok. Men vi er ikke sammen på fritiden, sier Thabo (16).

Raseskillene lever videre i Mandelas

Lover og regler kan endres, men det tar generasjoner å endre

problemenes fins hos politiet og domstolene. Og da vi hadde en regional konferanse om rasisme, kom det ingen hvite. Det er vanskelig å forandre et samfunn når ikke begge parter vil delta, sier Thenjiwe.

Thabo er 16 år og svart. Han går på Vryburgs gymnas og bor inne i Vryburg. – Jeg spiller cricket på skolelaget, og de hvite der er ok. Men vi er ikke sammen på fritiden. De holder på med sitt og vi med vårt. Vi har ikke noe å si til hverandre, sier han enkelt.

Den nye rektoren som ble ansatt for å utrydde rasismen, er en dypt kristen, hvit afrikander. Navnet hans er Andries du Toit. Viserektoren hans er svart og heter Barry Fuleni. Sammen utgjør de et umake par med et felles mål: å normalisere Vryburgs beste skole.

– Da jeg tiltrådte i januar, ble jeg sjokkert. Dette var to skoler under samme tak hvor svarte og hvite elever ble behandlet helt ulikt. Det er uakseptabelt.

500 hvite, 100 svarte. Det er eksamenstid, og i salene sitter de 500 hvite elevene blandet med de 100 svarte. Det ville aldri ha skjedd før Andries du Toits tid. Også lærernes timeplaner er forandret, og de beste lærerne – uansett hudfarge – underviser nå på de høyeste klassetrinnene.

– Det var kanskje ikke forbudt på

– Media tar bare de svartes parti, sier ungdommene Comé, Johan og Rudi.

papiret for de svarte elevene å delta i ulike sportssammenhenger, men de ble utestengt. Men det går ikke an å leve i fortiden. Det å akseptere det nye Sør-Afrika er ikke et spørsmål om valg. Det er en realitet vi må leve med. I elevrådet sitter både svarte og hvite elever. Ingen kan helt svare på hvorfor de aldri diskuterte på tvers av rasegrensene før.

– Da jeg kom hit, trodde ikke naboenes mine hjemme at de hvite kom til å akseptere meg, sier Desmond Mabuya. – Å ha en farget lærer var litt rart til å begynne med, men nå er det ikke noe problem, sier Anel Grobler.

Ulike morsmål. Fremdeles går likevel hvite elever i nesten rene hvite klasser. Det har med språket å gjøre. Elevene har ulike morsmål og undervises deretter.

Men akkurat som Thabo sier at de svarte elevene ikke har mye å si til de hvite, mener de hvite elevene at de svarte ikke innbyr til noen nærmere kontakt.

Corné, Johan og Rudi bor på skolens internat. Av de rundt 60 guttene på elevhjemmet er ni svarte.

– Det er ikke noe problem med de som bor her, sier de hvite 18-åringene. Men de føler seg støtt av

– Vi er alle et produkt av oppdragelsen vår, men det er ansvaret til hver og en av oss å ikke gjøre oss til offer for den, mener rektor Andries Du Toit.

FOTO: PER-ANDERS PETERSSON

FOTO: PER-ANDERS PETERSSON

Benjamin – landarbeider og rettighetsløs

CAPE TOWN/VILLIERSDORP (b-a): Mistroen blant sørafrikanere vokser, samtidig som stadig færre sier at dette skyldes rasisme. Og mens delegater fra hele verden diskuterte rasisme i Durban, gikk livet sin vante gang i vertslandet. Ute på landsbygda har lite forandret seg siden 1994.

• I SØR-AFRIKA:
GÖRREL ESPELUND

- I byene føler folk seg ganske frie, men på landsbygda bærer arbeiderne fortsatt åket etter apartheid, sier Marius Fransman, ANCs talsmann for jordbruksproblemer i den vestre Kappprovinsen. Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch har i en undersøkelse nylig konstatert at rasismen er utbredt ute på landsbygda. Organisasjonen har kritisert regjeringen for å ikke gjøre tilstrekkelig for å løse problemene.

Flertallet av landarbeiderne i Sør-Afrika er fargede eller svarte. De bodde, og bor i stor grad fortsatt, på gårdene der de arbeider. Lønnene er lave, men til gjengjeld forsyner gårdbrukeren de ansatte med bolig, i blant også med elektrisitet, skolebuss og basevarer. Men dette er opp til gårdbrukerne og er ikke regulert i avtaler. Landarbeiderne er sjelden fagorganisert, og få kjenner sine rettigheter.

Tas ikke på alvor. Human Rights Watch kunne i sin undersøkelse blant annet peke på at forbrytelser og overgrep mot svarte og fargede landarbeidere ikke tas på alvor av verken politi eller domstol.

Thomas Jansen er ordfører for ANC i området Overberg utenfor Kappstaden. Han ser en fare ved det avhengighetsforholdet som også i dag fins mellom gårdeiere og ansatte.

- Hadde landarbeiderne vært økonomisk uavhengige, kunne de ha forandret på situasjonen de er i. Men folk er fattige. Riktignok fins det fattige hvite også, men de behandles ikke på samme nedverdiggende måte som fattige svarte og fargede, sier han. Han forteller om flere tilfeller hvor gårdeiere mishandlet de ansatte uten at politiet grep inn. I stedet for at saken kommer opp for retten, løses det gjennom en såkalt «innrømmelse av skyld». Dette er samme term som brukes for feilparkeringer og fartsbøter. Den anklagede betaler en bot, og i tilfeller med mishandling dreier det seg om en sum som tilsvarer 65 kroner eller mer.

Noen «råtne egg». - Vi har viktigere forbrytelser å utrede enn om noen mishandles, kommenterer politiinspektør De Kock på politistasjonen i Villiersdorp, en liten by noen mil øst for Kappstaden.

Jovisst fins det bra gårdbrukere her, konstaterer arbeiderne på en av gårdene. Folk som behandler arbeiderne sine godt og høyner lønnene. Men det fins også «råtne egg» blant dem som eier jord, og der er rasismen et stort problem. Fagforeningens snakker om en holdningsrasisme

Neville og datteren Bridget forsøker å holde vinterkulden borte. Etter 14 år på gården er Neville urolig for at familien skal vises bort og at han og kona skal miste jobben.

FOTO: GRAEME ROBINSON

hvor problemets kjerne er et maktspill mellom de som har og de som ikke har.

På en av gårdene utenfor Villiersdorp treffer vi Neville og kona hans Beverly. De har bodd på gården i 14 år, men er redde for at de skal bli vist bort nå som jorda er solgt.

- Her er alle fagorganisert, og hvis noe hender på de andre gårdene, kommer de ansatte hit. De som arbeider for naboene, får ikke være med i fagforeningen, og det hender at de blir slått. Men mannen som har kjøpt gården vår nå, bruker munn og vil at vi skal kalle ham baas (et uttrykk fra apartheidtiden). De hvite på landsbygda tror at de eier all jord og derfor må vi arbeidere «kjenne vår plass», sier Neville.

Ikke lenger fagorganisert. Det er en kald og regntung dag. Det meste arbeidet på gården er stanset, men Benjamin som arbeider på nabogården, har jobbet på verkstedet.

For noen måneder siden var han fagorganisert akkurat som ti av de tolv arbeiderne på gården. Men det er han ikke lenger.

- Jeg havnet i bråk med gårdeieren. Vi diskuterte og plutselig dro han meg ned fra traktoren og begynte å slå meg. Han slo meg flere ganger og sparket meg når jeg lå nede. Først var han sint for at jeg opponerte mot ham. Så anklaget han meg for å ha fått de andre arbeiderne til å organisere seg, forteller Benjamin.

Han gikk til politiet og rapporterte hendelsen. Men saken ble gjort opp før den havnet i retten, og nå har Benjamin og de andre forlatt fagforeningen.

- Jeg kjenner mine demokratiske rettigheter, men det hjelper ikke. Hvis jeg går med i fagforeningen, truer eieren med å si meg opp. Han kjeffer og forsøker å gjøre situasjonen uholdbar så jeg skal slutte. Men jeg tror ikke jeg kan få noen annen jobb, for jeg kommer ikke til å få noen gode referanser herfra, sier Benjamin.

Jordfordeling. Når det kommer til stykket, handler misforholdet på landsbygda om fordeling av jord. Fremdeles - etter sju år med demokratisk styre - har det ikke lyktes regjeringen å gi de svarte jordløse mer enn noen prosent av Sør-Afrikas jordbruksland. Til tross for løfter og en lovgivning som skulle gjøre dette mulig. Dommedagsprofeter advarer mot et «Zimbabwe-scenario».

- Hvis ikke problemet løses snart, kommer det til å bli vanskelig i Sør-Afrika. Bare med økonomisk frihet blir svarte og fargede mindre utsatt. Med økonomisk uavhengighet kan hver og en styre sin skjebne. Slik er det ikke i dag, konstaterer Thomas Jansen.

Görrel Espelund er svensk frilansjournalist.

”

Vi har viktigere forbrytelser å utrede enn om noen mishandles.

De Kock, politiinspektør på politistasjonen i Villiersdorp

FAKTA:

■ De svarte i Sør-Afrika og partiet ANC var i mange år symboler for motstandskampen mot apartheid-regimet i landet. I dag er det ANC som er regjeringsparti og landet har en svart president.

■ Mye er gjort for å bidra til en like rettigheter mellom svarte og hvite, ikke minst i forhold til lovverk og forvaltning. Men økonomiske strukturer og holdninger tar det lenger tid enn et tiår å forandre.

■ De skandinaviske landene spilte en viktig rolle internasjonalt i boikotten av apartheid-regimet og i den politiske og økonomiske støtten til den svarte motstandsbevegelsen.

■ Fortsatt mottar Sør-Afrika bistand, men på et beskjedent nivå. Den totale norske bistanden til Sør-Afrika i fjor var på 130 millioner kroner.

and

holdninger

alt det negative som har blitt skrevet om skolen.

- Media tar bare de svartes parti. De hører ikke på oss, særlig de som ikke er sørafrikanere. De elsker alle svarte, sier Corné.

- De skriver aldri om hvordan de svarte erter oss og roper stygge ting etter oss. Noen av de svarte er bra, men de fleste er bråkmakere. Vi blir ikke kjent med dem, vi er ikke velkomne, sier Johan.

Og akkurat som de svarte beskylder domstolen for rasisme, anklager Rudi og vennene dommerne for bare å ta de svarte i forsvar.

«Som å gå ut med en sau.» På spørsmål om de ville omgås svarte på fritiden sier Johan med avsmak:

- Om jeg ville gå ut med en svart jente? Det er som å spørre om jeg ville gå ut med en sau. - Kulturen deres er annerledes enn vår. Det å være sammen med en svart jente er imot Bibelen, det er imot oppdragelsen min, alt jeg tror på, fortsetter Corné.

Uttalelsen hans er et direkte eksempel på det som rektor Du Toit advarte mot i en tale ved provinsens konferanse om rasisme. En tale hvor han understreket toleranse og respekt i kampen mot rasekonflikter.

- Vi er alle et produkt av oppdragelsen vår, men det er ansvaret til hver og en av oss å ikke gjøre oss til offer for den.

Arbeid framfor nødhjelp

NORAD-finansiert sysselsetting skal motvirke masse-arbeidsledighet

GAZA (b-a): Mens de langsiktige prosjektene i de palestinske områdene strever i motbakke, satser NORAD på arbeidsintensive tiltak for palestinerne. Til glede for de som får en jobb. Men det er en dråpe i havet i forhold til tapene intifadaen og de israelske mottiltakene har påført den palestinske økonomien.

PALESTINSKE OMRÅDER

• I GAZA: ARE HOVDENAK

Bygningsarbeider Monir Da'bes tørker svetten av pannen med en skitten håndbak. Det er slitsomt å sette opp byggestillas i 35 graders varme og stekende sol. Men Monir Da'bes priser seg lykkelig fordi han har en jobb. Han er en av over 100 000 palestiner som mistet jobben i Israel da det palestinske opprøret brøt ut for et år siden. Etter ti langsomme måneder uten arbeid, fikk han endelig napp på dette byggeprosjektet, som er ett av NORADs arbeidsintensive prosjekter i Rafah, sør på Gazastripen.

– Lønna på 120 kroner dagen er bare en tredel av hva jeg tjente i Israel. Men med 11 munner å mette hjemme, betyr det forskjellen mellom mat på bordet og sult for familien, forteller 45-årige Monir Da'bes.

Liknende arbeidsintensive prosjekter er satt i gang i byene Jenin, Nablus og Hebron på Vestbredden.

Folkemøte valgte prosjekter. Ordfører Saied Zourob forteller at dette prosjektet har vært en ny erfaring for Rafah kommune. Det er nemlig første gang at et giverland tar direkte kontakt med kommunen, istedenfor å jobbe gjennom palestinske myndigheter sentralt.

– Nordmennene kom til oss med en sum penger og ba oss velge hva de skulle brukes til. Eneste betingelser var at prosjektene skulle gi flest mulig arbeid, og at lokalsamfunnet skulle være med å bestemme prioriteringer, sier ordføreren.

Han synes det er et fornuftig

– Med 11 munner å mette hjemme, betyr denne jobben forskjellen mellom mat på bordet og sult for familien, sier 45-årige Monir Da'bes.

FOTO: ARE HOVDENAK

”

NORAD kom til oss med en sum penger og ba oss velge hva de skulle brukes til.

Saied Zourob, ordfører.

prinsipp å gi folk en lønn å leve av, framfor å dele ut passiviserende nødhjelp.

Saied Zourob forteller at det ble avholdt folkemøter hvor ulike alternativer ble diskutert, før prioriteringene var klare. Representanter fra kommunen, fylket og private organisasjoner deltok i prosessen. I Rafah falt valget på veidekke i bygater, bygging av en flerbruksbygning (med både butikklokaler og forsamlingshaller) i sentrum, ferdigstilte av en halvferdig idrettsstadion, samt bygging av forsamlingslokaler i et par landsbyer utenfor byen.

– En viktig effekt av denne måten å jobbe på er at folk blir knyttet nærmere til det kommunale apparatet ved at de føler at de har innflytelse på kommunens arbeid, sier ordfører Zourob.

Jobber framfor effektivitet. Langs en sentrumsgate i Rafah ligger et par dusin mann på knærne og legger brostein i gater som hittil ikke har hatt annet dekke enn løs sand.

Prosjektleder i Rafah kommune, Soheil Mousa, medgir at det ville vært raskere og billigere å asfaltere disse veiene. – Asfaltering ville bare

krevd en par-tre mann. Men etter som poenget er å skape jobber, legger vi brostein istedet. Dermed får vi sysselsatt det ti-dobbelte, sier Mousa.

I landsbyen Showka like utenfor Rafah bygges et forsamlingshus for landsbyrådet. Byggearbeiderne blander sement og sand med spader og muskelkraft på bakken inne i det halvferdige bygget.

Noen av arbeiderne forteller at de hadde jobb i Israel før grensene ble stengt for dem. Andre er jordbrukere som har fått markene rasert av israelske bulldosere.

Vanlig rekruttering. Prosjektene legges ut på vanlig anbudsrunder, og lokale firmaer må konkurrere om å få oppdragene.

Saied Joudeh er eier av byggefirmaet Joudeh Company, som jobber med å ferdigstille en ny idrettsstadion i Rafah. Han sier konkurransen om å få oppdraget var hard, siden mange firmaer er uten jobber for tiden. Han hadde en stab på 20 mann som gikk ledig fra før, og ansatte ti til på det kommunale prosjektet.

– Jeg trenger ikke annonsere for å finne folk. Arbeidsledige kommer stadig og spør om jobb, så jeg velger bare blant de som dukker opp, sier Joudeh.

Men han forteller at han presset prisen på anbudet langt ned, og utbyttet for firmaet er derfor tilsvarende lavt.

Kjærkomne. Ifølge ordfører Zourob er det mange grunner til at de arbeidsintensive prosjektene er spesielt kjærkomne i Rafah.

– Rafah er den fattigste av de palestinske byene. Vi har en arbeidsledighet på hele 68 prosent. Det siste året er 139 hus blitt revet av israelske bulldosere i den delen av byen som ligger langs grensen mot Egypt. Hundrevis av mål dyrket mark er også rasert av bulldosere. Det lokale helsevesenet tynges av 2000 personer som er skadd i de hyppige trenfingene ved israelske militærposter, forteller Saied Zourob. På ordførerkontoret har han en egen samling kuler, granat- og rakettrumper som han gjerne viser fram.

Palestinsk skolevesen preget av blokader og unntakstilstand

Skolene i det palestinske området tok i høst fatt på sitt andre skoleår preget av krigshandlinger mellom palestiner og israelere.

– Denne intifadaen er langt tøffere enn den forrige. Vi lever som i fengsel og kan ikke bevege oss fritt selv innenfor de palestinske selvstyreområdene, sier palestinske Khalil Mahshi.

• LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Mahshi var inntil nylig avdelingsdirektør i det palestinske utdanningsdepartementet. Nå jobber han for et institutt tilknyttet UNESCO – International Institute for Educational Planning, hvor han har spesielt ansvar for arabiske land og utdanning i krise- og postkonfliktsituasjoner.

– Kriser som den vi har i Palestina, gjør at vi må være kreative. Vi har for eksempel vanskeligheter

med at lærere ikke kommer seg til skolen på grunn av ulike bevegelsesforbud. Det har vi løst ved at vi har omrokkert lærerkreftene og sagt at de skal undervise ved den skolen som ligger nærmest hjemmet. I Hebron, hvor det stadig er portforbud, har vi produsert undervisningsmaterieell slik at folk kan drive selvstudium, forteller Khalil Mahshi.

Antall elever og studenter i det palestinske området øker årlig med seks prosent.

Må bytte lokaler. Mahshi forteller at lokalsamfunnene har stilt opp det de har maktet for å holde skolene i gang. Daglig har anslagsvis tre til fem prosent av elevmassen måttet bytte lokaler på grunn av de israelske angrepene.

– I sommer hadde vi vanskeligheter med å få avholdt eksamener for studentene. Israelske myndigheter forbød oss å holde disse eksamenene, slik at eksamenspapirene måtte bli smuglet inn til Vestbredden og Gaza. Mens studenter tidligere har måttet møte opp i ett spesielt eksamenslokale, tillot vi i år at de kunne møte opp i hvilket som helst eksa-

menslokale og avlegge eksamen, forteller Mahshi.

Vanskelig arv. Khalil Mahshi har jobbet med å utdanne palestinske lærere, og han har selv vært rektor ved en skole i Ramallah (under den forrige Intifadaen i 1986), før han i 1994 var med på å bygge opp det palestinske utdanningsdepartementet.

– Etter 27 år med israelsk styre arvet vi skoler som var overfylte, dårlig vedlikeholdt og hvor det var ukvalifiserte lærere som underviste. Elevene brukte egyptiske og jordaniske lærebøker avhengig av hvor de bodde, og etter å ha laget en læreplan begynte vi å produsere palestinske lærebøker. I dag har fire av i alt 12 klassetrinn palestinske lærebøker, sier Mahshi.

Kvinnelige dataprogrammerere. Norsk bistand til den palestinske utdanningssektoren går hovedsakelig til skolebygging, lærerutdanning og utdanning rettet spesielt mot kvinner.

– Vi har et pilotprosjekt hvor kvinner får utdanning i utradisjonelle fagområder som elektronikk, dataprogrammering og ikke minst å reparere gamle pc'er forteller Mahshi. Det NORAD-støttede prosjektet startet opp for to år siden, og totalt 18 jenter i alderen 16-17 år har fulgt prosjektet. Det skal nå følges opp ved å kartlegge om jentene har fått seg jobb og vurdere tiltak for dem som ikke er i arbeid, sier Mahshi.

Økende studenttall Den høye arbeidsledigheten i området – på over 40 prosent – fører til at stadig flere studerer mer og mer – i håp om å få seg jobb. Antall elever og studenter øker derfor årlig med seks prosent, og på de laveste trinnene fra 1 til 10 går 96,8 prosent av barna på skole. På de høyeste trinnene, trinn 11 og 12 hvor ungdom på 16 og 18 år studerer, går 57 prosent på skole.

– Dette taller øker. Noe av det mest gledelige i så måte er at flere og flere kvinner studerer, forteller Mahshi.

Skeptisk minister

Mens ordfører i Rafah Saied Zourob er begeistret for at NORAD samarbeider direkte med kommunen, vek-

Assisterende viseplanleggingsminister Ali Sha'at mener de norske midlene kunne vært brukt på en bedre måte.

FOTO: ARE HOVDENAK

ker fremgangsmåten delte reaksjoner innenfor planleggingsministeriets avdeling i Gaza.

Assisterende viseplanleggingsminister Ali Sha'at mener de norske midlene kunne vært brukt på en bedre måte.

- Bør vi bygge forsamlingslokaler og brolegge bakgater, mens folk som har fått revet hjemmet sitt bor i telt på fortauene i Rafah? spør Ali Sha'at. Han mener det som må prioriteres nå er å skaffe tak over hodet for de husløse, nye helseklinikker, og mat til de fattige.

- Det er en god idé at lokale krefter skal delta i beslutningsprosessen. Men man må være oppmerksom på at særinteresser lett kan slå igjennom på bekostning av de faktiske behovene, advarer Ali Sha'at.

Leder ved det norske representasjonskontoret til det palestinske området, Geir O. Pedersen, understreker at de arbeidsintensive prosjektene er koordinert både med planleggingsministeriet, finansministeriet og kommunalministeriet. Han er imidlertid ikke overrasket over at det kan være uenigheter om de prioriteringene som har vært gjort lokalt.

Pilotprosjekt for ny kategori bistand

Utenriksdepartementet ser på de arbeidsintensive tiltakene på Vestbredden og Gazastripen som et pilotprosjekt for en ny kategori bistand som søker å fylle vakuemet mellom nødhjelp og bistand.

• ARE HOVDENAK

Det palestinske opprøret, intifadaen, har ført til en drastisk endring i norsk bistand i de palestinske områdene. Tidligere var hovedtyngden av norske midler rettet inn mot å bygge opp sentrale palestinske forvaltningsinstitusjoner innenfor vann, energi, statistikk og planlegging. Disse tunge prosjektene har blitt vesentlig forsinket i fremdriften, som følge av krisesituasjonen.

- Etter at intifadaen brøt ut, har vi derfor lagt økt vekt på å gjøre palestinske myndigheter (PA) i stand til å oppfylle sine forpliktelser lokalt. Derfor har det vært en forskyvning i samarbeidet fra ministeriene i PA til fylkes- og kommunenivå, forteller NORAD-rådgiver Reidun Roald ved det norske representasjonskontoret for de palestinske områdene.

Langtidsperspektiv. Midler fra de forsinkede prosjektene blir nå reallokert til arbeidsintensive tiltak. Hovedformålet er å skaffe flest mulig arbeid. Men Reidun Roald understreker at det er tatt hensyn til langsiktige virkninger.

- Samtidig som folk får en lønn å leve av, vil prosjektene bidra til utbygging av varig infrastruktur, samt utvikle lokal kompetanse. Vi lar prioriteringene gjøres lokalt, men stiller som krav at det har vært en demokratisk beslutningsprosess. Tiltakene kommer inn under en ny kategori bistand mellom betegnelsene nødhjelp og langsiktig bistand, forklarer Roald.

Denne mellomkategorien, som har fått navnet *gap*, søker å fylle vakuemet som eksisterer mellom kortsiktig nødhjelp og langsiktig bistand. Ifølge Reidun Roald, hender det at gode prosjekter får avslag på søknader fordi de hverken oppfyller UDs kriterier for nødhjelp eller NORADs kriterier for bistand. Det er dette gapet som nå søkes tettet igjen ved å utvikle en ny mellomkategori.

Ikke særegen. Problemstillingen er ikke særegen for norsk bistand. Både Verdensbanken og FNs høykommissær for flyktninger har de siste årene jobbet med å utforme modeller som skal sikre at nødhjelp/humanitær bistand innrettes slik at den i tillegg til å avhjelpe en akutt krisesituasjon, også har positive ringvirkninger på lengre sikt.

Rådgiver Rolf Ree i UD har del tatt i utformingen av en norsk strategi for å fylle dette behovet. - De arbeidsintensive tiltakene som er satt igang på Vestbredden og Gazastripen anser vi som et pilotprosjekt i forhold til gap-problematikken, sier Rolf Ree.

FAKTA:

■ Siden november har norsk bistand brukt 50 millioner kroner på arbeidsintensive tiltak i de palestinske selvstyreområdene.

■ Prosjektene er delvis finansiert med ekstrabevilgninger fra Utenriksdepartementet, og delvis med midler som er overført fra NORAD-finansierte langsiktige bistandsprosjekter.

Voldelig valgkamp i Bangladesh

Den 1. oktober går bangladesherne til valgurnene for tredje gang siden militærdiktaturets fall i 1990. Årets valg ser ut til å bli det mest voldelige hittil.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Kampen står mellom regjeringspartiet Awami League (AL), ledet av Sheikh Hasina, og partikoalisjonen til hennes erkerivalinne Khaleda Zia - Bangladesh Nationalist Party (BNP).

2000 kandidater skal kjempe om 300 seter i parlamentet. Om lag halvparten av kandidatene stiller som uavhengige, resten tilhører partiene AL og BNP.

Det er i rivaliseringen mellom Awami League og fireparti-opposisjonen ledet av BNP at volden oppstår. Ifølge den bangladeshiske organisasjonen DemocracyWatch er et hundretalls mennesker myrdet og mer enn 5000 såret siden valgkam-

pen startet 15. juli.

- Vold i Bangladesh er ikke noe nytt i bangladeshisk politikk, sier Norges ambassaderåd i Dhaka, Erik Berg.

Han peker på frigjøringskrigen mot Pakistan i 1971, og attentatene mot landsfaderen Sheikh Mujibur Rahman i 1975 og general Zia i 1981 som underliggende nasjonale traumer som delvis legitimerer dagens politiske vold.

Bangladesh har opplevd sterk vekst de siste ti årene, og økonomisk sett åpnet seg mer for omverdenen enn noe annet land i Sør-Asia. Dette har falt mange konservative og fundamentalistiske krefter tungt for brystet.

- Valget dreier seg om langt mer enn å velge partier. Det er en kamp både om verdier og ressurser i et samfunn der demokratiet ennå ikke har rukket å feste seg. Den nye tid står mot den gamle i sterkere grad enn noen gang tidligere i Bangladesh, fremholder Erik Berg.

Den øverste sjef for politiet i Bangladesh Nurul Huda viste 2. september fram for pressen ulovlige våpen som er beslaglagt siden 15. juli i år. Våpenbeslagene ses i sammenheng med valgkampen.

FOTO: SCANPIX/EPA

Regnskogsfondet søker informasjonsansvarlig

Regnskogsfondet har ledig et 12 måneders vikariat som informasjonsansvarlig i forbindelse med at vår nåværende medarbeider skal ut i svangerskapspermisjon. Vikariatet vil vare fra ca. 15. november 2001 til ca. 15. november 2002.

Regnskogsfondet er Norges ledende organisasjon for bevaring av regnskog og støtte til tradisjonelle skogsfolk. Virksomheten er konsentrert om brasiliansk Amazonas og Sørøst-Asia.

For mer om Regnskogsfondet og fullstendig utlysningstekst se www.rainforest.no

Kvinner er underrepresentert i staben og oppfordres derfor spesielt til å søke!

Søknadsfrist 5. oktober

Henvendelser om stillingen kan rettes til

Yngve Kristiansen (nestleder), tlf. 22 04 46 99, eller Hanne Brown (informasjonsansvarlig), tlf. 22 04 46 90

Til kamp mot brutale tradisjoner

Etiopias jenter har begynt å protestere mot bestemødrenes barberblader

Ei nygift lita jente i Nord-Gonder i Etiopia.

FOTO: KARI ØYEN

ADDIS ABEBA (b-a): I Norge har viljesterke jenter med fremmedkulturell bakgrunn stått fram og satt fokus på den skadelige tradisjonen; kjønnslemlestelse (omskjæring). Også i Etiopia aksjonerer nå barn og unge for å slutt på skadelige tradisjoner som rammer dem, skriver Kari Øyen som er assisterende stedlig representant for Redd Barna i Etiopia i denne artikkelen.

• AV KARI ØYEN

I Gonder nekter nå jenter i 8-10 års alderen å akseptere ekteskapsavtaler som er inngått av deres foreldre. De risikerer mye disse jentene, men de vil heller fortsette skolegangen sin enn å bli tvunget inn i et ekteskap de ikke ønsker.

Redd Barna har i mange år arbeidet for å få slutt på skadelige tradisjoner som rammer barn i Etiopia, inkludert kjønnslemlestelse og barneekteskap. Et viktig prinsipp er å involvere barna i arbeidet. Barna tar selv initiativ og forteller om sine opplevelser rundt det å ha vært ofre for skadelige tradisjoner. Og de voksne lytter og blir minnet om sine egne smertefulle erfaringer. Sakte men sikkert bidrar dette til å endre både holdninger og praksis rundt om i lokalsamfunnene.

73 prosent av alle etiopiske jenter er utsatt for kjønnslemlestelse og rundt 50 prosent blir giftet bort før de er 18 år, mange så tidlig som i 8-9-årsalderen. Problemene som senere oppstår knyttet til svangerskap og fødsel for disse jentene er ofte svært alvorlige, og mange får livsvære plager.

Like vanlig blant kristne. De skadelige tradisjonene inkludert kjønnslemlestelse er like vanlige i kristne miljøer som i muslimske. Et eksempel er fra Nord-Gonder der en undersøkelse foretatt av Redd Barna viser

at 98 prosent av jentene var offer for kjønnslemlestelse. De resterende 2 prosent slapp unna bare fordi de hadde naturlig liten klitoris. I slike tilfeller sies det at jentene allerede før fødselen er «omskåret av Jomfru Maria».

Spedbarn. Et av problemene forbundet med å arbeide for å redusere kjønnslemlestelse er at lemlestelsen blir foretatt nærmest rutinemessig mens jentene er spedbarn (1-2 uker gamle). Redd Barna jobber her med individuell oppfølging av gravide mødre, og bearbeider dem før barnet blir født slik at de skal velge å ta hensyn til barnets beste og står imot press fra lokalsamfunnet.

Av Etiopias befolkning på 65 millioner mennesker er nærmere 33 millioner barn (under 18 år) – og av disse igjen 17 millioner jenter. Statistikken viser at nærmere 75 prosent av alle jenter blir utsatt for kjønnslemlestelse av forskjellig grad (det vil si nærmere 13 millioner

FAKTA OM OMSKJÆRING:

Verdens helseorganisasjon (WHO) anslår at mellom 100-132 millioner jenter og kvinner verden over har blitt omskåret. WHO deler kvinnelig kjønnslemlestelse inn i fire ulike typer:

- Fjerning av forhuden på klitoris, med eller uten delvis eller fullstendig fjerning av klitoris.
- Fjerning av forhuden og klitoris, pluss delvis eller fullstendig fjerning av de små kjønnsleppene.
- Delvis eller fullstendig fjerning av ytre genitalia, og gjensying slik at vaginalåpningen forsnævres (ofte kalt infibulasjon).
- «Andre former»: Prikking, stikking eller strekking av klitoris og/eller kjønnsleppene, brenning av klitoris og omkringliggende vev, innføring av etsende stoffer i vagina samt en del andre inngrep og skader.

Vil endre Etiopias omskjæringskultur

– Vi må forklare at det er en sammenheng mellom omskjæring og dårlig helse, sier Ejigayehu Teffera ved Kirkens Nødhjelps Etiopia-kontor. Tre av fire etiopiske kvinner blir omskåret.

• CAMILLA SOLHEIM

BARN Omskjæring (kjønnslemlestelse) handler om helse, kjønn og menneskerettigheter, mener Kirkens Nødhjelp som nå er i ferd med å styrke kampen mot den skadelige tradisjonen.

Programkoordinator Ejigayehu Teffera ved Kirkens Nødhjelps kontor i Addis Abeba understreker at de ikke kun arbeider mot omskjæring, men også generelt mot «skadelige tradisjonelle skikker». Det betyr blant annet kvinner som giftes bort som barn, vold mot kvinner og kidnapping av unge jenter som deretter tvangsgiftes.

KN bruker mange ulike virke-

midler, blant annet bruker man workshops, plakater, film og drama, for å spre kunnskap om disse tradisjonene. – Mange vet ikke hvor skadelig omskjæring og andre skikker er, og hvilke helsekonsekvenser de kan få, sier Teffera.

Hun tror at langsiktig informasjonsarbeid og kunnskap er eneste løsning for å få slutt på omskjæring og andre skadelige skikker.

Tradisjon som skader. De fleste av kvinnene i Etiopia blir omskåret. Typen av omskjæring varierer fra område til område, men Teffera understreker at dette er noe som også skjer i de store byene. – Dette handler om tradisjon. Uansett om den er god eller dårlig, så lenge det er tradisjon, så ønsker folk å beholde den. Folk tror at det er knyttet til religion, sier hun.

Dermed blir det også en svært vanskelig jobb å arbeide mot omskjæring. Ved den «verste» metoden kuttes klitoris og kjønnsleppene og det sys igjen.

TEMA: OMSKJÆRING

”

Uansett om den er god eller dårlig, så lenge det er tradisjon, så ønsker folk å beholde den. Folk tror at det er knyttet til religion.

Ejigayehu Teffera, programkoordinator for Kirkens Nødhjelp i Etiopia.

Som en femkroning. – Det blir bare en liten åpning igjen, sier Teffera og fører tommel og pekefinger sammen for å vise størrelsen på åpningen. Det er på størrelse med en femkroning.

– Konsekvensen er at det er vondt å tisse og ha menssen. Samleie gjør vondt for kvinnen, og det er vanskelig for mannen å trenge inn. Kvinnen har ofte vanskelig for å bli tent og tilfredsstillt seksuelt, sier hun.

Selve omskjæringen kan også føre til infeksjoner og sykdommer. Det brukes ikke antibiotika eller bedøvelse, og redskapet blir ikke sterilisert mellom hver gang – dermed kan også hiv-smitte overføres.

Skape bevissthet. – Vi forsøker å skape bevissthet på ulike nivåer om hvor skadelig mange av de tradisjonelle skikkene i landet vårt er. Men

dette er en lang prosess, sier Teffera. Hun ønsker først og fremst å fortelle at det er en sammenheng mellom omskjæring og helseproblemer. – Det er mange som ikke vet eller ser det. De mener at ulike sykdommer kommer fra Gud, men i virkeligheten er det kanskje knyttet til selve omskjæringen, sier hun.

Ønsker lovendring. Hun ber NORAD om å ta opp omskjæring spesielt, når Norge nå går inn i et nytt samarbeid med etiopiske myndigheter innenfor helse og utdanning. I den etiopiske loven er ikke omskjæring nevnt.

– Det finnes en generell lov om at det er forbudt å gjøre noe skadelig mot en annen. Vi ønsker at omskjæring skal kunne relateres til denne loven, omskjæring er en skadelig tradisjon som skjer uten at vedkommende blir spurt om hun vil. Denne avgjørelsen blir tatt av foreldrene, sier Teffera.

TEMA: OMSKJÆRING

jenter). Konsekvensene er katastrofale både fysisk og psykisk: Store smerter, alvorlige blødninger, sjokk, urinveisinfeksjoner, hiv-smitte, stivkrampesmitte, fistula, problemer ved barnefødsler, osv.

Barne-ekteskap. Men omskjæring er bare en av en rekke gamle tradisjoner som rammer barn, og særlig jentebarn. I Etiopia er det vanlig å

FAKTA:

■ Pokot er et område nordvest i Kenya, hvor det bor i underkant av 350 000 mennesker. Pokot-folket er bønder i fjellandsbyer og halvnomader.

■ Norsk Luthersk Misjonssamband startet arbeidet i Pokot i 1978.

■ Helsearbeidet startet i 1980 med to klinikker. Mye mobilt arbeid, både forebyggende og pasientbehandling, går ut fra disse.

■ Den evangelisk-lutherske kirken i Kenya, som er Misjonssambandets samarbeidspartner, har i løpet av disse årene startet 40 grunnskoler i Pokot.

Kilde: Norsk Luthersk Misjonssambands årbøker

gifte bort jenter så tidlig som i 8-9 års alderen. Avtale om ekteskap blir ofte inngått før barnet er født. De unge jentene flytter fra sin egen familie til svigerfamilien i 8-9 års alderen og er i «læring» eller forberedelse til livet som gift kone. Ofte er de ikke annet enn hushjelper, og får de tyngste arbeidsoppgavene i sin nye familie, som vannhenting og matlaging. Når jentene når puberteten blir ekteskapet fullbyrdet og mange får sitt første barn i 13-14 års alderen. Mange av disse jentene holder ikke ut en slik livssituasjon. De rømmer, og et betydelig antall ender opp som barjenter og prostituerte i tettstedene.

Det er heller ikke uvanlig at jenter fra 12-13-årsalderen blir bortført og voldtatt. Når de er gravide har gjerningsmannen rett til å gifte seg med jenta, uten å betale brudepris til jentas foreldre. De siste årene har det vært en tendens til at gjerningsmannen ikke har villet gifte seg med sitt offer. Disse jentene havner i en desperat situasjon. De er uønsket både av sin egen familie og av gjerningsmannens familie. Også mange av disse jentene ender opp som prostituerte.

Rituelle fester. Rituelle fester blir av barna selv trukket fram som en av de verste tradisjonene som rammer

Barna er aktivt med i både planlegging og gjennomføring av prosjekter for å få avskaffet skadelige tradisjoner. Dette bildet er fra Nord-Gonder der barna tar aktiv del i prosjekt planleggingen.

dem: Når et familiemedlem dør er familien pålagt å holde en stor fest for lokalsamfunnet - for å ære den avdøde. Resultatet er at de ofte setter seg i gjeld eller må slakte trekkdyr for å ha noe å servere gjestene. Dette påvirker ikke bare matsituasjonen for familien og barna på lang sikt, men fører ofte til at barna må

slutte på skolen eller ikke får nødvendig helsetilsyn hvis de er syke.

Et annet overgrep mot barn er fjerning av mandler og drøvel - ofte på svært små barn og med dårlig redskap. Årsaken er en folkelig oppfatning om at en da kan forebygge sykdommer i munn og svelg. Risikoen for infeksjon og hiv-smitte som følge av inngrepet er stor. Tilsvarende risiko eksisterer også ved tatoivering og påføring av arr, som er svært vanlige tradisjoner, spesielt på landsbygda. Årsaken er igjen dårlige og skitne redskaper. Tatoivering eller arrene viser ofte etnisk tilhørighet.

Kari Øyen er assisterende stedlig representant for Redd Barna i Etiopia.

Det er ikke uvanlig at jenter fra 12-13-årsalderen blir bortført og voldtatt.

HYPPIGHET AV SKADELIGE TRADISJONER I ETIOPIA (TALL I %):

Skadelige tradisjoner	På landsbygda	I urbane områder	Nasjonalt gjennomsnitt
Kjønnslemlestelse	67.1	88.5	72.7
Fjerning av drøvel	81.9	91.1	84.3
Fjerning av melketenner	91.9	81.6	89.2
Fjerning av mandler	68.7	70.5	69.2
Barneekteskap	56.5	48.9	54.5
Bortføring	72.4	59.2	69.0
Påføring av arr	57.5	28.4	50.1
Tatoivering	75.4	74.0	75.1
Mat-diskriminering av jenter	51.8	38.4	48.4

Kilde: NTCPE 1999, Baseline survey on «Harmful traditional practices» in Ethiopia

Misjonærer i Kenya mot omskjæring

Misjonærene fra Norsk Luthersk Misjonssamband har vært i Pokot i 25 år. Egentlig er jobben deres å drive kirkebyggende arbeid. Men for jordmor Ingrid Næss har kampen mot omskjæring av ungjenter vært like viktig.

• ELIN KRAGSET VOLD

Det bringer skam over familien å skrike. Dansen bølger rundt de unge jentene. Det er fest, rus og glede - unge jenter skal bli kvinner. I full offentlighet skjæres skamleppene bort. Den neste del av ritualet, der klitoris fjernes, foregår inne. Da kreves det flere mann for å holde kroppene til de 13 år gamle jentene i ro.

Alle i bygda er med på festen. Alle tror de vet hva som skjer, men ingen ser på.

Når Ingrid Næss fra Misjonssambandet kommer til bygda, rigger opp aggregat, tv og video i skyggen under det store treet. Først da ser de.

Kirkens kvinne-kurs. Ingrid Næss er invitert av den lokale jordmora i byen. Jordmora har vært på kirkens kvinnekurs og lært at det er en sammenheng mellom det gamle ritualet og de smertefulle, ofte dødelige fødsleene.

Nå vil hun ikke lenger omskjære jentene. I landsbyen truer de med å drepe henne. Derfor har hun sendt bud på Ingrid Næss fra klinikken, slik at hun kan fortelle.

Det er ingen skole i landsbyen. Bare noen få kan lese. Men alle ser videoen. Alle er edrue.

- Folk blir berørt. På videoen ser de kniven og blodet. Det blir bare brukt en kniv på alle jentene.

Mistet den førstefødte. Ingrid Næss forteller nøkternt om de sterke opplevelsene. I nesten 18 år har hun drevet helsearbeid og kvinnearbeid i Pokot i Kenya. Misjonæren fra Kvelde i Vestfold har hatt god bruk for utdanningen som jordmor.

- De første årene i Pokot var det vanskelig å snakke om det innarbeidede ritualet og komplikasjonene det medførte. Alle jentene fikk kjønnsorganet lemlestet. Det var en allmenn oppfatning at jenter som ikke ble omskåret, ikke kunne føde barn. Og ingen mann ville gifte seg med en kvinne som ikke var fruktbar, forteller Ingrid Næss.

Smertene ved den første fødselen kunne være verre enn selve omskjæringen. Mange mistet det første barnet. Åpningstiden til de gjengrodde kvinnene tok for lang tid.

Større åpenhet. Gradvis har det blitt mer åpenhet, også i de glemte områdene i Pokot. Utbyggingen av sivilisasjonen i Kenya under kolonitiden, kom aldri så langt nord.

Landets president Daniel arap Moi foreslo for en del år siden en ny lov i Kenya som skulle forby omskjæring av kvinner. Selv om den ikke gikk igjennom i parlamentet, har hans holdning ført til større åpenhet.

- Nå er det ikke noe problem å snakke om omskjæring offisielt. Vi blir invitert til å komme og snakke både på folkemøter, grunnskoler og på videregående skoler. Det er viktig å begynne undervisning tidlig og tilrettelegge informasjon også til foreldre og lokale jordmødre. Det har vært en lang prosess, men nå ser vi resultater, sier Ingrid Næss.

Skepsis. De siste årene har Ingrid

TEMA: OMSKJÆRING

Næss vært med på å utarbeide et alternativ til omskjæring, et konfirmasjonsopplegg som kan ta plassen til det gamle ritualet. I Pokot kan ritualet ta tre måneder. I denne tiden får jentene opplæring av gamle koner, før perioden avsluttes med en fest.

- For de som har kirketilhørighet er tanken om å innføre et nytt overgangsritual fra barn til voksen ikke lenger utenkelig, sier Ingrid.

Når hun reiser rundt på landsbygda og underviser, sitter hun gjerne i jordhyttene på kvelden og snakker. Pokotspråket er så vanskelig at det har hun ikke greid å lære, men mange av de yngre snakker swahili. Hun spør dem hva som skjer med jentene når de blir 12-13 år. Om de ikke ser de naturlige tegnene på at jentene er i ferd med å bli voksne.

Hvorfor påføre menneskeskapte tegn, som gir smerter resten av livet? Hun forsøker å få folk til å tenke og vurdere selv hva som er godt og dårlig, og på den måten sette i gang en prosess.

Mer kraft. - Et så omfattende inngrep som lemlesting av underlivet, er en ekstrem måte å undertrykke kvinner på. Hensikten er at kvinner skal miste all lyst på sex. Da er mannen sikret en trofast kvinne, sier Ingrid Næss.

Hun skulle gjerne sett at det var flere krefter i kampen mot omskjæring. Men under tørken i fjor drev Ingrid og de andre misjonærene mer nødhjelp enn undervisning. I et område der folk lever fra hånd til munn har de ingen ting å gå på når avlingen slår feil. Da blir alle krefter satt inn på å dele ut mat og kvinnearbeidet kommer i bakgrunnen.

Elin Kragset Vold er frilansjournalist.

” Lemlesting av underlivet, er en ekstrem måte å undertrykke kvinner på. Hensikten er at kvinner skal miste all lyst på sex.

Ingrid Næss, norsk misjonær og jordmor i Kenya.

I Pokot var det tidligere en allmenn oppfatning at bare jenter som var omskåret, kunne føde barn. Og ingen mann ville gifte seg med en kvinne som ikke var fruktbar.

FOTO: INGRID NÆSS

BARN

– Bistand er bra for business

Statoil innleder samarbeid med bistandspartnere – gir oljepenger, får kunnskap

Statoil har i år innledet et samarbeid med støtte til bistand i regi av flere norske frivillige organisasjoner og FN. Oljeselskapet mener avtalene, som har en samlet ramme på 5 millioner kroner, bidrar til å styrke eksportbedriftens konkurransevne.

NÆRINGS-
LIV

• TOR AKSEL BOLLE

Det dreier seg om avtaler med Flyktningerådet, Norges Røde Kors, Amnesty International Norge og FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR), som kommer i tillegg til andre bistandsprosjekter selskapet støtter. Foreløpig er det bestemt at samarbeidet skal vare ut 2001, men avtalene vil sannsynligvis bli forlenget i 2002. I avtalene inngår blant annet informasjonsutveksling, utplassering av Statoil-ansatte i organisasjonene og kursing i menneskerettigheter.

– Dette gjør vi ikke bare fordi vi mener det er moralsk riktig å bidra til utvikling i de landene vi jobber i. Vi mener også at dette gir god mening rent forretningsmessig. Vår konkurransevne styrkes ved at Statoils ansatte får bedre forståelse for de sosiale konsekvensene av vår virksomhet, sier koordinator Christine Neset i Statoils avdeling for landanalyse og samfunnsansvar.

Nyttig kunnskap. At Statoil støttet utviklingsprosjekter er ikke nytt. De siste årene har bedriften gitt om lag 10 millioner kroner årlig i støtte til prosjekter i en rekke land – blant annet til Norsk Folkehjelps arbeid i Angola. Nytt er det imidlertid at bedriften inngår mer omfattende avtaler med norske organisasjoner.

Da rundt 120 representanter for frivillige organisasjoner og næringsliv var samlet 14. september i Oslo for å diskutere samarbeidsformer, forklarte Neset en lydør forsamling hvorfor Statoil ser på frivillige organisasjoner som attraktive samarbeidspartnere

– Vi mener de frivillige organisasjonene sitter på kompetanse som kan være svært nyttig for oss. Organisasjonene har for eksempel meget gode kunnskaper om forholdene

Flyktningerådet er en av organisasjonene som skal nyte godt av et «uavhengig» partnerskap med Statoil. Bildet er fra Flyktningerådets arbeid i en flyktningleir under Kosovo-krisen i 1999.

FOTO: LISE ÅSERUD, SCANPIX.

«på bakken» i flere av landene hvor Statoil opererer. De har lang erfaring i å trene sitt personell for oppdrag i krevende områder. Denne erfaringen og kunnskapen ønsker Statoil å få del i, sier Neset.

Troverdighet. Statoil-talskvinnen forteller at diskusjonene om et samarbeid kom i gang etter at Statoil mottok ulike tiggerbrev fra organisasjonene om økonomisk støtte.

– Vi ønsket å gå et skritt videre, for å få mer ut av vår støtte. Derfor tok vi kontakt med de aktuelle organisasjonene, noe som ble starten på en interessant prosess. For en del organisasjoner er det jo slett ikke uproblematisk å samarbeide med næringslivet, for eksempel i forhold til spørsmål om troverdighet og uav-

”

Vår konkurransevne styrkes ved at Statoils ansatte får bedre forståelse for de sosiale konsekvensene av vår virksomhet.

Christine Neset, koordinator i Statoils avdeling for landanalyse og samfunnsansvar.

hengighet, sier hun.

Flyktningerådet har inngått en avtale med Statoil for 2001 med en ramme på én million kroner. Informasjonsutveksling er hovedinnholdet i avtalen, som trolig vil utvides til å gjelde for tre nye år i 2002.

Uavhengige partnere. Markedssjef Tom B. Kristensen i Flyktningerådet avviser at organisasjonens uavhengighet på noen måte er truet av «partnerskapet» med Statoil.

– For oss er det helt avgjørende at vi står fritt og uavhengig, noe som går helt klart fram av denne avtalen. Vi må kunne kritisere Statoil hvis vi skulle ønske det. Flyktningerådet mener at dette er en god avtale, og føler at vi ligger langt framme i å utvikle samarbeidet med næringslivet, sier Kristensen.

Amnesty International Norge har også startet et samarbeid med Statoil i år. Organisasjonen mottar i år én million kroner fra Statoil. Som en del av avtalen skal Amnesty kurse Statoil-ansatte i menneskerettighetsspørsmål og bedriften vil også få tilgang til Amnestys landrapporter.

Generalsekretær Petter Eide understreker, som Kristensen, betydningen av sin organisasjons integritet. – Vi ser på dette som en politisk avtale og ikke en sponso-
ravtale. Vi har innsett at vi må samarbeide med andre for å nå våre mål. For Amnesty er det imidlertid helt grunnleggende at vi bevarer på uavhengighet, sier Eide

Ensidig forelskelse? På partnerskapskonferansen i Oslo, som ble arrangert av NORAD og NHO, ble det sagt mange pene ord om verdien av samarbeid mellom næringslivet og de frivillige organisasjonene. Oppmøtet kan imidlertid tyde på at de frivillige organisasjonene foreløpig er noe mer

forelsket i næringslivet enn omvendt. Det store flertallet av de om lag 120 fremmøtte på konferansen kom fra de frivillige organisasjonene, mens en knapp fjerdedel var fra næringslivet.

Erik Lundeby, fagsjef i NHO, innrømmer et det kan være vanskelig å få bedrifter til å se på frivillige organisasjoner som interessante partnere. Samtidig mener han det har skjedd mye de siste årene.

– Blant våre medlemmer opplever vi helt klart en økende bevissthet rundt sosial ansvar og verdien av å samarbeide med humanitære organisasjoner. Endringer skjer ikke over natta, men det arbeidet som NHO har drevet i en del år nå begynner gi resultater. Mange norske bedrifter har jo lange tradisjoner for å bidra til utvikling i sine lokalmiljøer. Denne tankegangen bør bedriftene kunne ta med seg når de etablerer seg i andre land, sier Lundeby.

Tor Aksel Bolle er frilansjournalist.

Plan er en politisk og religiøst uavhengig bistandsorganisasjon som driver barnefokuset utviklingsarbeid i 45 land. Plans visjon er en verden der alle barn har mulighet til å realisere sine drømmer og ambisjoner - en verden der man respekterer barna som individer og beskytter deres rettigheter. Plan ble grunnlagt i 1937, og ble etablert i Norge i 1996. Plan har nesten 80.000 faddere i Norge, og kommer i innneværende år til å disponere ca. 200 millioner kroner til bistandsformål.

Plan Nye medarbeidere til Plan Norge

Arbeidsmengden i programavdelingen vår vokser og vi søker to nye programkoordinatorer. Programkoordinatorene rapporterer til programsjef og vil under hans ledelse delta i sentrale strategiske prosesser innen:

- forankring
- programutvikling, programgjennomføring og programoppfølging
- ressursmobilisering
- policyarbeid
- koordinering

Barn i bistand vil være hovedfokus i programkoordinatorenes arbeid. Én programkoordinator vil arbeide spesielt med barns rettigheter, mens den andre vil ha oppgaver hvor samfunnsansvar står sentralt.

Full utlysning av begge stillingene finnes på www.plan-norge.no eller www.global.no

Hvor og hvordan?
forfølges kristne i dag?

Magasinet
«Ropet fra Øst»
holder deg oppdatert

Det er gratis, kommer 7 ganger
årlig i moderne design og kan bestilles fra

Norsk Misjon i Øst
Postboks 6663 • Rodeløkka
0502 Oslo
www.normis.no
22 38 05 13 • mail@normis.no

Taabus maskuline tabber

AV WANJA THUKU, KENYA

SAMLIV

Jeg hadde en sprø drøm i natt. Dessverre er det fare for at en del menn kan føle seg støtt av drømmens innhold, men jeg forteller den likevel. Ettermiddagen hadde gått med til råd, vink og trøst til venninnen min, Taabu («problemer» på swahili). Navnet hennes er en gjenspeiling av hva hun har opplevd hittil i livet sitt: problemer. Med Taabus tårevåte og fortvilte ansikt i bakhodet, var det siste jeg tenkte på før jeg sovnet at enkelte utgaver av den mannlige arten trengte en lærepenge.

Jeg drømte nå i alle fall at jeg var diktator i et land som minner ganske mye om vårt eget, og at mennene i landet (som var de samme som jeg har sett her) måtte gå i små, hvite miniskjørt, og ermeløse topper som sluttet rett ovenfor navlen, mens min venn Taabu inspiserte militærgarden ikledd dress og slips, som en hvilken som helst annen kommandant.

Men tilbake til virkeligheten: Den første mannen Taabu ble kjent med, var faren. Han hadde en stemme som tordnet og brennende øyne som truet Taabus mor med døra dersom hun fortsatte å føde jenter. Heldigvis for moren fikk hun en gutt ved neste forsøk, og fra da av eksisterte ikke lenger Taabu i farens øyne. Hun kom seg gjennom barneårene ved å lære å vite hvor faren var lenge før man kunne se ham, og hun forsvant da øyeblikkelig. Siden faren absolutt ikke var interessert i Taabu, var det heller ingen som spurte hvor hun befant seg og hva hun gjorde, så hun hadde masser av tid til å oppleve verdens under utenfor det fiendtlige hjemmet. Dessuten var hun storkonsument av romantiske jentebilder med historier om fattige, men

Det er ikke bare enkelt å være kvinne i Afrika. Mannen er ofte årsaken til ondet. ILLUSTRASJONSFOTO: SØRVIS

vakre jenter som til slutt blir reddet av kjekke menn med mye penger. Taabu levde seg inn i historiene, og drømte om en mann som ville redde henne fra farens hus. Det tok ikke lang tid før ønsket ble oppfylt.

En soldat på hjemmeperm i nabolaget la merke til denne «nyutsprungne blomsten» og satte i gang omfattende beiling for å oppnå Taabus gunst. Hun på sin side hilste høflig hver gang han passerte, og etter at en venn opplyste at soldatens adamseple beveget seg i kjempetempo hver gang hun var i nærheten, konkluderte Taabu med at adamseplet var et tegn på interesse fra sol-

datens side. Taabu er ikke dum, og brydde seg ikke med trivialiteter. Hun sendte ut de riktige signalene, og soldaten utnyttet tiden godt. Ikke lenge etter var hun innviet i overklassetilværelsen, hvor blant annet vinsmaking var en viktig aktivitet. Før hun visste ordet av det satt hun på fanget hans og han lovet å ikke skade henne.

Men en god soldat må tilbake til sitt virke. Han dro, og med ham forsvant også Taabus midje. Det nyttet ikke å spore ham opp, for det virket som om han hadde en unik evne til å bli overført hver gang Taabu var i nærheten av å finne ham. Hun ga etter hvert opp, etter at fysikken ikke tillot mer jakt. Hun var «persona non grata» i farens hus, for han var allergisk mot døtre og bastarder, og veien endte til slutt til en by hvor en venninne av moren lot henne få bo og sendte henne på sekretærskole. Det var på grunn av flittige og raske fingre at Taabu ble introdusert for det neste problemet:

Da han kom på kontoret i sekretærbyrået trodde hun ikke at det var mulig. Han var ung, fri og ledig, høy, kjekk og tilgjengelig, rik, mobil og underholdende. Hun stoppet å skrive da hun forsto at han hadde alt. Lønnen i sekretærbyrået var ingenting og soldatens sønn trengte en farsfigur. Hun brukte all energi på å sjarmere ham, og kort tid etter falt han inn i hennes åpne armer. De flyttet sammen, inngikk samboerskap og Taabu visste at veien til en manns hjerte går gjennom magen. Hun sluttet i jobben, slik at hun kunne vie all sin tid til kjøkkenet. Hun mente også at det var nødvendig å gjøre en god gjerning for mannen; gi ham en sønn.

Første gang fødte hun ei jente, men interessen uteble. Taabu mente at det faktum at de ikke hadde møtt hverandres svigerforeldre, var en

Han dro, og med ham forsvant også Taabus midje.

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

Wanja Thuku er fri-lansjournalist i Nairobi, Kenya. Hun er med i det internasjonale journalistnettverket til Sørvis Presse & Informasjon.

velsignelse. Hun var ennå ikke klar for å meddele at hun hadde flyktet hjemmefra.

Hun fullendte den gode gjerningen etter andre graviditet, da hun fødte en sønn. Men dette viste seg å være inngangsporten til helvete. Mannen hun bodde sammen med viste seg å være en kopi av faren, og begynte å overnatte andre steder med forklaringen at guttebabyens leven om natta fikk konsekvenser for det han presterte på jobben. Etter en stund flyttet han, og la igjen beskjed om at yngstesønnen lignet mistenkelig på naboen.

Da Taabu oppsøkte meg for råd, kom hun nettopp hjem fra en mislykket tur i forsøk på å treffe den tidligere samboers familie. Hos dem ble hun møtt av en mistenkelig ung mor, væpnet med et ekteskapsbevis hvor det sto at hun var Drømmemannens rette og eneste kone. Hun truet også med å skade Taabu og barna hvis ikke de forsvant øyeblikkelig.

Stakkars Taabu er nå hjemløs og arbeidsledig, og det er fare for at barna trekker til gata. Alt takket være noen menn. Hvem sier at verden er rettferdig?

Gados verden

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Aids har et ansikt – i Cape Town o

Sørafrikanske Ntziki og norske Anne klamrer seg til livet

TEMA: AIDS

Hvem er de – menneskene som er rammet av aids – i Afrika og i Norge? Hvordan er deres hverdag? Hvilke muligheter har de til å kjempe mot sykdommen – og for et menneskeverdig liv? Det var blant spørsmålene frilansjournalisten Elin Toft stilte da hun bestemte seg for å lage en reportasje om aids-ofre i to svært ulike land.

CAPE TOWN (b-a): – Jeg har ikke tenkt å dø. Ikke ennå, sier Ntziki Zwedala (31). – Og når jeg dør, skal det ikke være fordi jeg er fattig.

• I SØR-AFRIKA:
ELIN TOFT

AIDS-EPIDEMIEN En tynn kropp klamrer seg til et syltynt håp. Ntziki er som et siv i kamp mot elementene – bøyd gang på gang, men ennå ikke brukket. Hun er sliten og bekymret, men har ennå noen krefter igjen. De bruker hun på kampen for å redde aids-ofre. Eget, liv, men også andres.

Ntziki bor i en overbefolket bydel i Cape Town. Skuret er elendig: knappe 8 kvadratmeter stort. En søppelsekk av plast tjener som gulvteppe. De glisne treveggene er stappet fulle av allslags papir, plast og tekstil for å beskytte mot vinterregnet. Men Ntziki har gjort det beste ut av situasjonen. På veggene henger plakater av pop- og idrettsstjerner. På en krok en penkåpe. På en kommode kan vi skimte en bok.

– Jeg er ikke uten utdannelse, forklarer Ntziki, og et smil drar over ansiktet hennes. Hun har fullført det som tilsvarer videregående skole i Norge, og hadde planer om å utdanne seg til lærer.

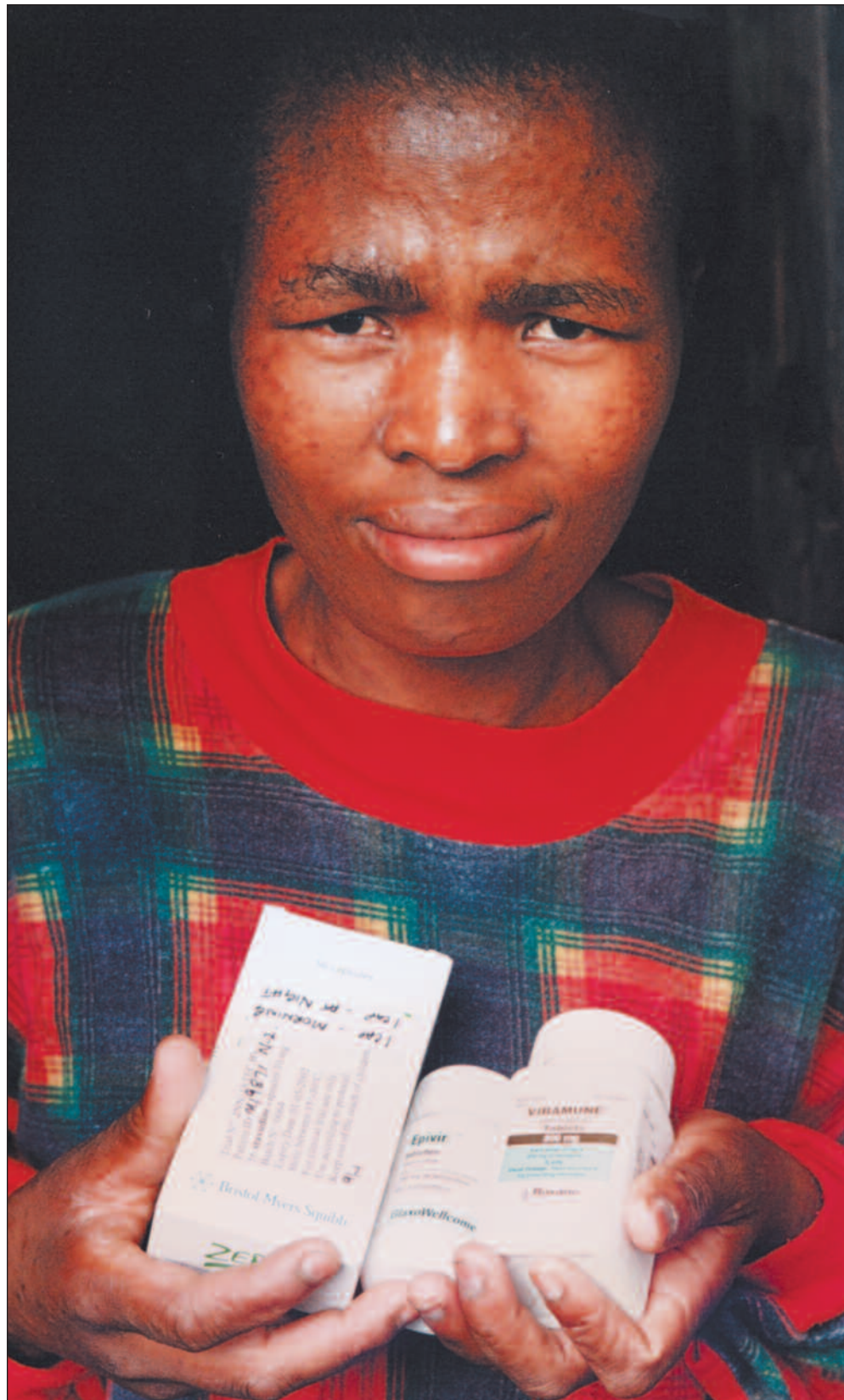
– En gang var jeg en tenåring full av håp og fremtidsutsikter. Og nå er jeg her, sier hun langsomt og slår ut med hendene. I denne bydelen, som alene rommer 1,5 millioner mennesker, er det verken strøm, vann eller kloakk.

Her holder hun til, sammen med to yngre søstre og en liten niese på 3 år. Alle fire lever av Ntzikis pensjon på cirka 600 kroner måneden, og sover i samme dobbeltseng. De er ikke redd for å bli smittet. Både Ntziki og søstrene er godt informert, de vet at hiv spres ved seksuell kontakt og blodkontakt. For dem er sulten den største bekymringen.

Ble kastet ut. Det var kjæresten som smittet henne, samme mann som er far til sønnen hennes på 9 år.

– Han visste at han var syk, men fortalte det ikke. Jeg visste ikke engang hva hiv og aids var for noe. Jeg kommer aldri til å tilgi, sier Ntziki med fast stemme. Nå er han død. Men sønnen er ikke smittet, og er i trygg forvaring hos besteforeldrene. Ntziki har ikke sett ham på flere år, men sparer penger for å kunne reise hjem på besøk.

Hun vet godt hvilken grusom død aids-døden er. Da hun flyttet til Cape Town for tre år siden, møte

For noen måneder siden ble Ntziki og et hundretalls aids-syke invitert med i et medisinsk forsøk. Nå har hun medisiner – i alle fall for en stund.

FOTO: TORBJÖRN SELANDER

Ntziki Zwedala deler skuret og sengen med to søstre og en liten niese.

FOTO: TORBJÖRN SELANDER

hun en mann som også var syk av aids og som ble hennes store kjærlighet. For ett år siden bukket han under. Ntziki satt ved dødsleiet, og stod last og brast til det siste.

Da Ntziki fikk diagnosen, førte det til voldsomme reaksjon fra fami-

lie og venner. På den tiden bodde hun hos en tante, men hun ble straks kastet ut. Foreldrene slo hånden av henne. Gamle venner forsvant.

Ntziki flyttet fra Transval-provinsen nord i landet til storbyen Cape Town.

– Jeg var nødt til å reise til et sted der det er akseptert i være hiv-smittet, og der det er mulig å få hjelp. Hjemme var det bare å legge seg ned for å dø. Her har jeg i alle fall en ørliten sjansje.

Kostbare medisiner. Ntziki har rett i at hun ikke behøver å dø. Med de nye medikamentene kan sykdommen stoppes og holdes i sjakk i mange år. Problemet er at de medisinerne som Ntziki trenger, lenge var forferdelig kostbare.

I Sør-Afrika har myndighetene og legemiddelindustrien kranglet i tre år om prisen på medikamentene. Nå har legemiddelindustrien tillatt Sør-Afrika å importere billi-

gere kopimedisiner. Men myndighetene nøler. Selv med en minimumspris er medikamentene utålelig dyre sett med sørafrikanske øyne. Dessuten er ikke helsevesenet bygd ut for å kunne behandle 4,7 millioner hiv-smittede. I løpet av disse tre årene med krangel stoppet hele det aids-forebyggende arbeidet opp. Ntziki og mange med henne er bitre.

– Det finnes ingen rettferdighet i at mennesker må dø fordi de ikke får behandling. Det finnes penger, men myndighetene bryr seg ikke, slår Ntziki beskt fast. Derfor har hun engasjert seg i den vesle gratrotorganisasjonen TAC, som blant annet støttes av Kirkens Nødhjelp. TAC driver lobbyvirksomhet overfor både legemiddelbransjen og landets egne myndigheter, men først og fremst direkte opplysningsarbeid blant vanlige folk i byene.

Et lite håp. Ntziki har levd med smitten i snart 4 år. Den normale levetiden for en hiv-pasient som ikke får behandling er mellom 4 og 6 år. Derfor er Ntziki i ferd med å nærme seg en grense der det ikke er noen vei tilbake.

Hun er ikke syk hele tiden, men akkurat nå har hun trøske i munnen og vondt for å puste. Alt går sent for henne, og hun klager over dårlig hukommelse. Hun tar seg likevel tid til å kle en kjole på den vesle niese. Hun har også hatt infeksjoner i hodet og på huden. Hun har hatt tuberkulose to ganger, men den er slått tilbake av antibiotika.

Ntziki faller mellom flere stoler. Og mens de som har makt, utdannelse og penger krangler, dør Ntziki og folket hennes snart ut. Men Ntziki selv har faktisk klart å klore seg fast i et lite håp – for noen måneder siden ble hun og et hundretalls aids-syke invitert med i et medisinsk forsøk. Nå har hun tilgang til den medikamentelle cocktailen som kan redde livet hennes – i alle fall for en stund. Hun føler seg allerede bedre. Men når forsøket er over, er hun antagelig like langt.

– Hva er et godt liv for deg?

– Å få de medisinerne som jeg trenger, slik at sykdommen går tilbake til hiv. Å få lov til å leve lenger, slik at jeg kan være mor for sønnen min, sier Ntziki.

Senere samme dag møter vi Ntziki i TAC sine lokaler i Khayelitsha, i full sving med å undervise andre aids-aktivister.

– I en kultur der sex ikke kan snakkes om, kan en heller ikke snakke om seksuelt overførbare sykdommer. Noen må ta den belastningen det er å gjøre det, sier Ntziki.

Bøyd og svak, men ennå ikke knekt.

FAKTA:

■ Det er rundt 50 millioner hiv-smittede i verden i dag. Til nå har 19 millioner dødd av aids.

■ 70 prosent av verdens smittede bor i Afrika sør for Sahara.

■ Flere millioner afrikanske barn er blitt foreldreløse på grunn av aids. Stopper ikke utviklingen, vil rundt 40 millioner barn være foreldreløse på grunn av aids om 10 år.

Kilder: Folkehelse, Helse-tilsynet, Pluss, Expressen, USA Today, Aids-info.

gg i Oslo

OSLO (b-a): Norske Anne får alt hun trenger av hjelp fra helsevesenet i et av verdens rikeste land, og alle de beste medikamentene. Men da Annes datter Suzanne fikk aids bare 10-12 år gammel, stod ikke livet til å redde.

AIDS-EPIDEMIEN

• ELIN TOFT
– Bivirkningene av aids-medikamentene var forferdelige. Jeg tok selv beslutningen om at hun ikke skulle få mer aids-medisin. Det er det verste valget noe menneske kan ta.

Anne Olsen (49) sitter på kafé i Oslo. Hun er en flott dame med rødt hår og rød skinnjakke, plaget av en kraftig hoste, men ved godt mot. Hun er en av de få kvinnene i Norge som har valgt åpenhet omkring sykdommen sin. Det har hun aldri angret på.

Anne lever godt med sin aids, og har planer om å søke om attføring for å komme ut i arbeidslivet igjen, i alle fall i halv jobb. Men hun har også sett baksiden av medikamentmedaljen.

Tok liv. – De medikamentene som gir meg et godt liv i dag, tok livet av Suzanne. Det er kanskje vanskelig å forstå, men mennesker reagerer helt forskjellig på aids-medisiner. Hver enkelt aids-syk må få tilpasset sin egen cocktail, nøye tilpasset sykdomsbildet. Noen kommer tilbake til et tilnærmet normalt liv. Andre får de frykteligste bivirkninger.

Medikamenter kan forlenge livet til en aids-syk. Men de kan også skape store problemer på grunn av bivirkningene. Med andre ord: medikamenter er ingen hokuspokus for hiv-smittede. Tvert imot kan de være like farlige som sykdommen selv, er Annes enkle budskap. Anne tar bare 5 tabletter daglig for å holde sykdommen i sjakk. Men hun har til tider vært oppe i 32. Noen skal tas med mat, noen uten mat, noen om kvelden og noen om morgenen. Det kan være heldagsjobb å medisiner seg selv.

Ville dele alt. Anne fikk diagnosen hiv i 1988. Da var hun gravid i åttende måned.

– Ingen lysning i sikte, sier aids-spesialist

– Å bli smittet av hiv er fremdeles en katastrofe, enten det skjer i Norge eller et fattig 3.verden-land. De nye legemidlene har ikke holdt hva de lovet, og det er ingen lysning i sikte.

• ELIN TOFT
Ingeborg Lyngstad Vik har fulgt aids-epidemien på nært hold siden den dukket opp for ganske nøyaktig 20 år siden, de siste 9 årene som seksjonsoverlege ved Olafiaklinikken i Oslo. Hun har også arbeidet som lege i Afrika i tre år, og kjenner epidemien fra den delen av verden.

Da amerikanske legemiddelfirmaer for 5 år siden lanserte medisinen som skulle sette en stopper for aids-epidemien, var det mange som trodde at de hadde fått «The magic bullet». Legemiddelindustrien markedsfører nå de nye medikamentene med bilder av friske, unge menn

Datteren Suzanne var 12 år gammel da hun døde – ofisielt av immunsvikt. Kroppen klarte ikke mer.

– De medikamentene som gir meg et godt liv i dag, tok livet av min datter Suzanne, forteller hiv-positive Anne Olsen fra Oslo.

FOTO: ELIN TOFT

tende måned.

– Mannen min var hiv-positiv i flere år før jeg ble smittet. Dette viste jeg, men vi slurvet likevel med å beskytte oss når vi hadde sex. Vi var sammen i flere år uten at jeg ble smittet, og til slutt lullet jeg meg inn i en slags ide om at jeg var blant de få menneskene på jorden som ikke kunne bli hiv-smittet. Det var selvfølgelig helt tulle. Men han var alt for meg, og jeg hadde også en tanke om at jeg ville dele alt med ham, også sykdommen om så ille var. Jeg ville vise at jeg ikke var redd for ham, men tok alt på kjøpet, selv hiv.

Anne angret i dag bittært på sin egen naivitet, mest for barnets skyld. Suzanne ble antagelig født hiv-positiv, men fikk diagnosen da

hun var 11 måneder gammel.

– Vi fikk vite at hun kom til å leve en kort stund, kanskje et par år. I begynnelsen var vi veldig forsiktig med henne, og overbeskyttet henne nok. Men hun levde, det ene året etter det andre, og hun utviklet ikke aids. Så Suzanne ble mer og mer et vanlig barn.

Anne var åpen omkring Suzannes sykdom fra første stund. Barnehagen og skolen ble informert på foreldremøter av aids-eksperter, barneleger og sykepleiere. Alt ble lagt på bordet. Ingen fakta ble forsøkt skjult.

Anne ble møtt med positive reaksjoner over hele linjen. Ingen foreldre fjernet barna sine fra barnehagen eller klassen.

”

Det er kanskje vanskelig å forstå, men mennesker reagerer helt forskjellig på aids-medisiner.

Anne Olsen, aids-pasient.

”

NORAD bruker utrolig mye penger, men ikke på rett måte. Det hjelper ikke å tilby hiv-test så lenge vi ikke kan tilby behandling.

Ingeborg Lyngstad Vik, overlege.

som klatrer i fjellet og dykker – på tross av sin hiv-infeksjon. I homsemiljøene slappet man av på krav om sikker sex. Det er jo ikke så farlig å få hiv lenger....

Gigant-eksperiment. – Så feil kan man ta. Behandlingen mot hiv er et kjempemessig medisinsk eksperiment. Medikamenter slippes ut på markedet lenge før de er skikkelig utprøvet. Vi vet ikke noe om langtidsvirkningene. Jeg kjenner mange som har fått et bedre liv med de nye medikamentene. Men jeg kjenner også mange som har fått alvorlige bivirkninger, og som lever et liv med kroniske smerter. De klamrer seg likevel til li-

Ingeborg Lyngstad Vik.

vet i håp om at forskerne skal finne frem til en revolusjonerende ny form for behandling.

– Hva med vaksiner?

– Vi er ennå skremmende langt unna.

Tjener penger på epidemien. Det koster rundt 100.000 kroner årlig å behandle en norsk aids-pasient. Prislappen er noe lavere i for eksempel Afrika, men i de fleste land langt over hva helsevesenet kan klare å tilby.

– Legemiddelfirmaene tjener altfor mye penger på denne forferdelige epidemien. Jeg har et sterkt inntrykk av at de satser mer på å produsere nye medikamenter enn på å utvikle en vaksine som kunne ha stoppet epidemien for godt. Hadde epidemien rammet middelaldrende hvite menn, hadde situasjonen sett helt annerledes ut. Nå rammer den grupper som mange vil «bli kvitt»: fattige, fargede, homofile og narkomane...

TEMA: AIDS

Utrøstelig. Suzanne visste godt at hun hadde en dødsdom hengende over hodet sitt. Faren hennes døde av aids da hun var tre og et halvt år gammel. Hun fikk tidlig vite at hun hadde samme virus i kroppen som pappaen hadde hatt, og skjønte at det var en farlig sykdom.

Suzanne var 10 år gammel da sykdommen brøt ut.

– Jeg merket først at hun ikke klarte så mye. Hun orket ikke være med i leken på samme måte som før. Da samlet jeg venneflokken og fortalte hvorfor – og etter det var det ikke noe problem.

Da Suzanne fikk vite at hiv-viruset hadde utviklet seg til aids, var hun utrøstelig. Hun skjønte at det bare kunne gå en vei. Aids betydde død for henne. Da hun var 11, fikk hun lungebetennelse og mye sopp-sykdommer i munnen og spiserøret. Det ble vanskelig for henne å spise. For å holde sykdommen i sjakk, ble hun satt på sterkere medikamenter. Det var forferdelig for henne. Hun kastet opp døgnet rundt, gråt og tryglet om å få slippe hver eneste tablett. Det ble vanskeligere og vanskeligere å følge medisintimeplanen hver dag. Hun fikk bivirkninger av alle de ulike medikamentene hun måtte ta, den ene verre enn den andre.

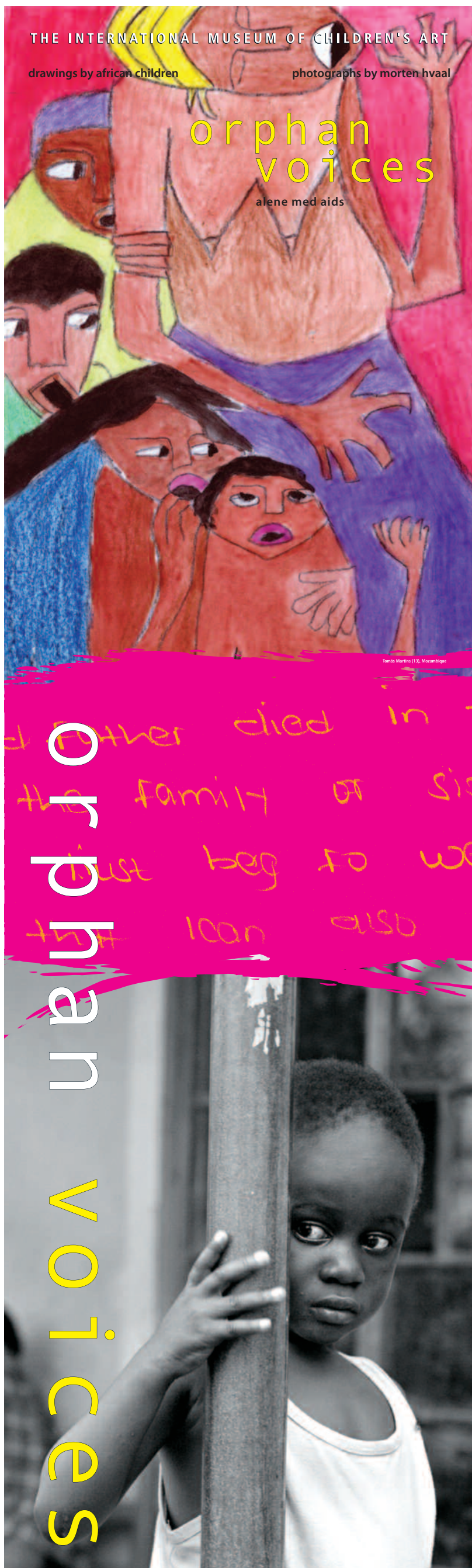
«Det er feil når barn dør». For Anne, som måtte ta den daglige kampen, ble livet utholdelig. Hver dag i tre år kjempet de to denne kampen, mens Suzanne ble svakere og svakere.

– Til sist orket vi ikke mer. Jeg klarte ikke se barnet mitt lide så mye. Hun tryglet å ba om å få slippe, og hun visste det betydde døden. Hun var glad og lettet den dagen jeg satte foten ned og ga beskjed til legene om at nå var det nok, og hun ga aldri uttrykk for bitterhet.

Fra Suzanne ble tatt av medisinen til hun døde, gikk det bare to uker. Den 12 år gamle jenta døde ofisielt av immunsvikt. Kroppen klarer ikke mer.

Samtidig skal ikke legemiddelindustrien alene gjøres til syndebukk. Her er det flere ansvarlige. Verken Norge eller noe annet vestlig land har gjort noe fornuftig for å hindre spredningen av hiv.

Ovenfra-og-ned. – De hardest rammede landene i Afrika ber om medikamenter, leger og eksperthjelp. I stedet sender Norge folk som skal informere om hvordan hiv sprer seg. Men afrikanere er så lei av å bli fortalt hva de skal gjøre! De vil ha konkret hjelp, ikke mer ovenfra-og-ned-informasjon. NORAD bruker utrolig mye penger, men ikke på rett måte. Det hjelper ikke å tilby hiv-test så lenge vi ikke kan tilby behandling. Hvem har lyst til å få en dødsdom over seg, og samtidig få vite at en ikke kan få hjelp? Da foretrekker mange å ikke vite, og spredningen av smitten fortsetter, sier Lyngstad Vik.

Mer enn 13 millioner barn i Afrika er foreldreløse som følge av aids-epidemien. De fleste av dem er fattige, mange hjemløse. Dette er en katastrofe for mange land i sør. NORAD arbeider intenst med å bekjempe hiv/aids. En viktig del av dette arbeidet er å spre kunnskap, og å gjøre folk oppmerksom på konsekvensene av epidemien.

NORAD har derfor i samarbeid med Det Internasjonale Barnekunstmuseet i Oslo, Media19-stiftelsen og dokumentarfotografen Morten Hvaal satt i stand en utstilling for å gi disse barna en stemme som kan høres verden rundt.

Foreldreløse barn fra fire afrikanske land, Zambia, Mosambik, Uganda og Malawi, er blitt invitert til skape kunstverk som viser deres verden. Samtidig har Morten Hvaal fotografert barna. Kombinasjonen av barnas fargerike tegninger og Hvaals svart/hvitt-fotografier gir et fascinerende og urovekkende perspektiv på hiv/aids-katastrofen. Mange av barna viser i sine kunstverk at de har håp for fremtiden. Mange er selv hiv-positive.

I oktober 2001 blir resultatene av det uvanlige samarbeidet mellom de unge kunstnerne og fotografen presentert i en serie utstillinger, en bok og en dokumentarfilm. Hennes Kongelige Høyhet prinsesse Märtha Louise har velvilligst skrevet forordet til boken.

ÅPNINGSTIDER

i skoleårsperioden:

Tirsdag, onsdag, torsdag kl 09.30-14.00

Søndag

kl 11.00-16.00

THE INTERNATIONAL MUSEUM OF CHILDREN'S ART
Lille Frøensvei 4, 0371 Oslo
Tlf. 22 46 85 73

NORAD

DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Sett med palestinske øyne

bakgrunn

AV GHASSAN KHATIB

TERROR-TRAGEDIEN

Den fryktelig tragedien som rammet innbyggerne i New York og Washington sist tirsdag var en dødelig kombinasjon av globalisering, ny teknologi og lett tilgang på informasjon på en side, og økende fattigdom og urettferdighet på en annen. Det hersker ingen tvil om at mennesker verden over, uansett bakgrunn, ble sjokkert over den brutale demonstrasjonen av hat.

Hendelsen avdekket på ny den fiendtligheten omverdenen har overfor USAs utenrikspolitikk. De fleste i verden følte med de uskyldige amerikanske ofrene, men mange hadde en blandet følelse - sympati, men også en form for rettferdig harme mot USAs politikk og praksis.

Palestinerne var kanskje blant de som sterkest følte smerten til de amerikanske ofrene, fordi de også er ofre for de pågående israelske voldshandlingene under den ulovlige, militære okkupasjonen av landet deres. Dette er sant, til tross for billig, falsk israelsk propaganda, som forsøkte å fremstille palestinerne som jublende glade over angrepene i USA.

Ingen vil klandre den amerikanske regjeringen for de nødvendige sikkerhetstiltakene den har satt igang for å straffe de skyldige bak disse angrepene. Men de amerikanerne som har blitt innadventde og kanskje skylder på seg selv eller regjeringen, for ikke å ville gå lenger i å hankses med det miljøet som aksepterer denne formen for hat og vold, burde være varsomme.

På det nåværende tidspunkt er amerikansk utenrikspolitikk landets eneste politikk-område som ikke er underkastet seg åpenhet og rett til innsyn, og det er av den enkle grunn at det amerikanske folket har liten interesse av å følge internasjonale saker, inkludert sin egen regjeringens anliggender. Resultatet er en katastrofal utenrikspolitikk, inkludert den som styrer Midtøsten.

Den nylig avholdte FN-konferansen mot rasisme i Durban, var et eksempel på hvor isolert og lite overbevisende den amerikanske regjeringens kan være i sin støtte til blant annet Israel. Delegationen fra USA trakk seg sammen med delegasjonen fra Israel, som et resultat av at mange av de andre delegasjonene ble enige om å kritisere den israelske okkupasjonsmaktens rasistiske politikk på palestinske områder.

Et annet godt eksempel på problematisk amerikansk politikk i Midt-Østen er motsigelsen mellom statlig amerikansk støtte til internasjonal lov, og støtte til den israelske okkupasjonen, som ifølge offisiell amerikansk politikk, faktisk er et brudd på internasjonal lov.

På samme måte kan man vise til motsigelsen mellom den erklærte amerikanske støtten til demokrati og menneskerettigheter på en side, og det vennskapet og den støtten den amerikanske regjeringen gir til de mest fundamentalistiske og

minst demokratiske regimene i Midt-Østen på den annen side.

Amerika har nylig presset den israelske regjeringen til å stoppe sine angrep på sivile palestinere og å gjenoppta de politiske forhandlingene. Dette ble mottatt og gjengjeldt av palestinsk side med en ensidig erklæring om våpenhvile. Det amerikanske presset på Israel har blitt oppfattet som en positiv indikator i Palestina. Men fortsatt støtte avhenger selvfølgelig av om amerikanerne vil forsøke å befeste sitt forhold til arabiske land, med en posisjon som er i tråd med internasjonal lov og kritisk til den israelske okkupasjonen.

Vil de nye anstrengelsene resultere i en ansvarlig amerikansk politikk, og en slutt på den israelske okkupasjonen? I øyeblikket avhenger USAs fremtidige forhold til den arabiske verden av to ting: det ene er å få en klar definisjon på terrorisme, som er i tråd med internasjonal lov, FN-pakten og relevante Sikkerhetsråds-resolusjoner. Det andre er et amerikansk engasjement i en fredsprosess for å få slutt på den israelske okkupasjonen i tilknytning til en omfattende fredsavtale.

Amerikansk Midtøsten-politikk er nå ved et viktig veiskille. Dette er tidspunktet, det er nå det gjelder for USA å vise om de nåværende utsagn om amerikansk politikk vil bli de retningsgivende, eller om terroristenes påstander om amerikansk fiendtlighet overfor muslimer og arabere faktisk er sanne.

Ghassan Khatib er redaktør i Palestine Report, som utgis av det uavhengige Jerusalem Media and Communications Center (JMCC).

NORADs avdeling for Asia – ledig stilling som førstekonsulent (vikariat)

Avdelingen har ansvar for NORADs utviklingssamarbeid med land i Asia.

Arbeidsoppgavene er knyttet til forvaltning av NORAD-finansierte tiltak i Asia. Stillingen vil ha ansvar for utarbeidning av beslutningsgrunnlag for utviklingssamarbeidet, budsjett og økonomistyring, samt oppfølging av tiltak i samarbeid med eksterne partnere.

Stillingen vil dessuten bli tillagt oppgaver fra andre deler av avdelingens ansvarsområde.

Søkerene bør ha høyere utdanning, fortrinnsvis innen samfunnsfag eller økonomi og god kunnskap om utviklingssamarbeid. Internasjonal erfaring er ønskelig. Gode kunnskaper i engelsk er en forutsetning. Dyktighet i å kommunisere med eksterne miljøer er viktig, og analytisk evne vil bli tillagt vekt. Mye av arbeidet foregår i team, og gode samarbeidsevner og fleksibilitet er derfor viktig. God skriftlig og muntlig formulerings-evne forutsettes. Tjenestereiser må påregnes.

Stillingen ønskes besatt så snart som mulig, med varighet til 31. desember 2002, med mulighet for forlengelse. Stillingen lønnes som førstekonsulent kode 1067, lønnstrinn 34-46, avhengig av kvalifikasjoner.

På bakgrunn av et personalpolitisk mål om at arbeidsstaben skal gjenspeile befolkningssammensetningen generelt, både når det gjelder kjønn og kulturelt mangfold, oppfordres spesielt kvinner og personer med minoritetsbakgrunn til å søke stillingen.

Nærmere opplysninger ved avdelingsdirektør Morten Svelle, tlf. 22 24 04 20 eller underdirektør Tor Kubberud, tlf. 22 24 04 22.

Søknad merket «Asia 01/45» sendes NORAD, Avdeling for Asia, Postboks 8034 Dep, 0030 Oslo, innen 11. oktober 2001.

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

hvem? hvor? hva i all verden?

1. Hvem er dette?
2. Hvem er generalsekretær i Kirkens Nødhjelp?
3. Hvilket afrikansk land stanset Norge og to andre skandinaviske land all statlig bistand til i august?
4. Hva er MAP-planen, også kalt «Marshall-planen»?
5. Hvem fikk Strømmestiftelsens «Hjelp til selvhjelp»-pris i 1999?
6. I hvilken afghansk by har Taliban-bevegelsen sitt hovedkvarter?
7. Når ble TPLF – Tigrian People's Liberation Front i Etiopia opprettet?
8. Hva går Melamchi-prosjektet i Nepal ut på?
9. Hvilke land grenser til El Salvador?
10. I hvilket land tok Idi Amin makten ved et militærkupp i 1971?
11. Hvilket område i Sør-Afrika blir kalt for «Smertens sted»?
12. Hvor stor var den bilaterale bistanden til Mellom-Amerika i 2000?
13. Er Nepal et monarki?
14. Hvor ligger Deccan-halvøya?
15. Hvor mange offisielle språk er det i Sør-Afrika?
16. Hvilken nasjonalitet hadde de fleste flyktningene som ble tatt om bord på det norske skipet «Tampa»?
17. Flagget til Eritrea består av 3 trekanter. Hvilke farger har de?
18. I hvilken by i Nigeria har flere hundre mennesker blitt drept under religiøse opptøyer den siste tiden?
19. Hva heter hovedstaden i Kambodsja?
20. Hva het DR Kongo tidligere?

Svarene finner du på side 27.

BLI BØSSEBÆRER

Årets TV-aksjon på NRK går til Kirkens Nødhjelps anti-aids arbeid. Vi har kalt årets aksjon **Livskraft** fordi det kjennetegner de som er rammet, de frivillige og lokale organisasjonene vi samarbeider med mot hiv/aids. Men de kan ikke klare det alene. Nå trenger de din hjelp! Hver krone teller i dette livsviktige arbeidet. 21. oktober kan du sette av 2 timer til å gå med bøsse og støtte TV-aksjonen. Ring **bøssebærertelefonen 02209** eller meld deg på via internett på www.tv-aksjonen.no. Du kan også gi ditt bidrag til **kontonr. 201**.

NRK TV-AKSJONEN 2001
KIRKENS NØDHJELP

SØNDAG 21. OKTOBER

Prøv en
annonse eller ilegg i

**bistands
aktuelt**

Tlf. 22 24 20 40

Omfang: 100 mill. barn

Norge har tro på at små, men gode tiltak for gatebarn kan bevege den indiske elefanten

NEW DELHI (b-a): Kan ti millioner norske bistandskroner gjøre noen som helst forskjell i et fattig land med over 100 millioner gatebarn? Ja, mener Norges ambassaderåd i New Delhi Agnete Eriksen. Hun har tro på at målrettet innsats og dialog kan påvirke myndigheter og bidra til langsiktige endringer.

• I INDIA:
GUNNAR ZACHRISEN

Ti millioner kroner av en årlig totalpott på omlag 54 millioner bistandskroner til India har den norske ambassaden avsatt til tiltak mot barnearbeid.

– Pengene er i hovedsak kanalisert gjennom indiske frivillige organisasjoner, som er utplukket etter en nøye vurdering av om de er i stand til å kunne bidra – ikke bare på grasrota – men også i forhold til å tenke nytt og å påvirke myndigheter og samfunns holdninger, sier Eriksen.

Hun beskriver sine samarbeid-

Den døvstumme jenta Reena, som rømte hjemmefra 13 år gammel, er blant barna som nyter godt av en tryggere hverdag på Prayas-senteret i New Delhi.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

spartnere i det indiske sivile samfunnet som relativt store organisasjoner, kritiske, men konstruktive, og med kapasitet til å fungere som «think-tanks» for myndighetene.

– Vi har merket en endring i myndighetenes holdning, fordi organisasjonene har gått foran og «bygget bro». Barnearbeid var tidligere et meget sensitivt tema. Nå merker vi at det er mulig å ta det opp bilateralt, sier Eriksen. Staten Karnataka har samtidig bedt Norge om å støtte et program i samarbeid med UNICEF.

Nasjonalt senter. En av de fem partene Norge har satset på innenfor barnearbeidsområdet er organisasjonen Prayas, som blant annet arbeider i New Delhi-slummen. Organisasjonen driver barnehjem for 300 barn, samt utdanningscentre innen grunnutdanning og yrkesopplæring. Det er også etablert et nasjonalt ressurscenter mot barnearbeid.

Omlag 3000 barn i New Delhi-slummen nyter godt av Prayas ulike tiltak, mens 20.000 barn så langt har vært innom organisasjonens utdanningsprogrammer på nasjonalt plan. Enda flere har hatt nytte av organisasjonens helseprogrammer.

– Våre tiltak er en dråpe i havet. Det finnes omlag 100 millioner barn som befinner seg utenfor skolesyste-

met i India. Knappt ti prosent av dem får noen form for støtte, og med dagens tempo og innsats vil det ta 50 år å nå ut til resten, sier programsjef Rajib K. Haldar i Prayas underfundig.

Han legger til at det i mellomtida trolig vil ha blitt 1 milliard nye gatebarn i India.

Haldar mener at Indias innsats på området kun har vært små tiltak for å pynte på fasaden. – På tross av at problemet er så akutt, er det gjort lite for å forebygge. Den største utfordringen for India er å bygge ut en langt bedre infrastruktur for utdanning, helse og ernæring, sier Prayas-talsmannen

Håp på sikt. Selv om Haldar er nøktern i sin vurdering av i hvor stor grad organisasjonen kan hjelpe dagens akutte problemer, ser man likevel et håp på sikt.

– Vi håper at lovende resultater kan vise myndighetene i ulike delstater nødvendigheten av å bedrive forebyggende virksomhet. 70 prosent av barna som har vært i våre utdanningsprogrammer ender opp i vanlig skole, i jobb eller returnerer til sine familier, sier han.

Organisasjonen arbeider med barn fra 5 til 15 år som har falt utenfor utdanningssystemet. En spesialtilpasset læreplan, gratis måltider,

skoleuniformer og skolemateriell til redusert pris er blant tiltakene. Målet er å hjelpe barna til å kunne tilpasse seg en vanlig skolehverdag.

Døvstumme Reena. Et av barna på hjemmet i New Delhi er den døvstumme jenta Reena, som kom til storbyen New Delhi etter å ha rømt fra en landsby i delstaten Uttar Pradesh. Her prøvde hun å ta seg jobb som hushjelp, men ble grovt utnyttet inntil hun ble fanget opp av Prayas-systemet.

– Hun var bare 12-13 år da hun rømte hjemmefra første gang, etter at faren hadde giftet seg med en ny kvinne. Reena har fortalt oss at hun ble dårlig behandlet. Vi vet også at når ei jente først har rømt mister hun verdi for familien, fordi hun ikke lenger kan regnes som jomfru, sier en kvinnelig lærer ved senteret.

Forsiktig optimist. Selv om problemet med barnearbeid i India er tilsynelatende uoverkommelig, er Prayas-talsmann Rajib forsiktig optimistisk for framtida siden myndighetene viser en økende vilje til å ha en dialog med Prayas og andre barnerettighetsorganisasjoner. Prayas har blant annet vært aktivt med i regjeringens arbeid for å utarbeide en egen nasjonal barneplan og i å etablere en nasjonal barnekommissjon.

– Den sittende regjeringen er mer proaktiv enn den forrige i disse spørsmålene, og den har vist en vilje til å satse mer på utdanning og helse. Finansministeren har tatt initiativer for å redusere administrative utgifter for å kunne omdisponere ressursene til sosial sektor, sier Haldar.

– Gjennom en strategisk tilnærming har Norge blitt et viktig giveland på barnearbeidsområdet, sier Norges ambassaderåd i New Delhi Agnete Eriksen.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

FAKTA:

■ NORAD støtter fem ulike ikke-statlige barnerettighetsorganisasjoner i India, enten via den norske ambassaden i New Delhi eller via FNs utviklingsprogram UNDP.

■ UNDP, UNICEF, ILO, Canada og Norge er de sentrale utenlandske bistandsgiverne på området barnearbeid og barns rettigheter.

■ Den totale NORAD-støtten er på omlag 30 millioner kroner over en 4-årsperiode, hvorav organisasjonen Prayas har mottatt 7,9 millioner kroner til sitt kompetansesenter Centre for Neglected Children and Juvenile Justice i New Delhi.

■ Hensikten med den norske støtten til sektoren er at gode eksempler og økt kunnskap rundt problematikken kan bidra til økt fokus på forebyggende arbeid og barns rettigheter.

FAKTA OM BARN:

■ Mellom 7 og 11 prosent av jentebarna (5-14 år) i de indiske delstatene Andra Pradesh, Karnataka, Madhya Pradesh og Rajasthan er i arbeid.

■ Mens bare 54 prosent av jentene (6-14 år) i delstaten Bihar går på skole, er prosentandelen 97 i delstaten Kerala.

Kilde: «Women in India. How free? How equal?» FN-rapport 2001.

Challenging international vacancy in MOZAMBIQUE:

Norwegian People's Aid (NPA) is a Non-Governmental Organisation with close links to the Norwegian Labour Movement. NPA is involved in humanitarian relief and long-term development cooperation in 34 different countries with around 100 expatriates abroad per year in addition to more than 3000 locally employed staff members. Expected turnover in 2001 is NOK 750 million. The NPA Head Administration is located in Oslo, Norway.

NPA Mozambique now runs both a long-term development programme and a mine-action programme, and employs approximately 570 staff members. The 2001 budget is approximately USD 4.2 million.

Logistics Co-ordinator

Country Programme ((110/01))

Starting date: Acc. to agreement

The complete advertisement is available at NPA's home pages:

www.folkehjelp.no and www.npaid.org

Vennskapsmedarbeider

Det er ledig en midlertidig stilling i Vennskap Nord/Sør fra og med 1. desember 2001, (evt. fra 1. januar 2002) i et år.

Arbeidsoppgavene vil i hovedsak falle innenfor følgende områder:

- ✓ Assistanse ved saksbehandling
- ✓ Regnskap/budsjettarbeid (ikke bokføring)
- ✓ Bistand på prosjektarbeid (informasjonsaktiviteter innenfor vennskapssamarbeid som seminarer, utgivelser, foredrag, artikkelkriving etc.)
- ✓ Kontorarbeid

Søkere bør ha erfaring fra kontorarbeid, bør ha god kjennskap til Word, gjerne også Excel, samt bruk av databaseverktøy. Videre kreves god skriftlig og muntlig norsk formuleringsevne, gjerne også engelsk, samt nøyaktighet, ryddighet, serviceinnstilling og gode samarbeidsevner. Stillingen er plassert i lønnsstrinn 26.

Nærmere opplysninger ved henvendelse til daglig leder Kristin Kranstad, 23 01 03 06. Mer informasjon om Vennskap Nord/Sør se <http://vennskap.no>. Søknad med CV og attester sendes Vennskap Nord/Sør, Storgata 11, 0155 OSLO. Søknadsfrist: 15. oktober.

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Hanne Karlsen er ansatt som programansvarlig for NORADs stipendprogram ved Senter for internasjonalt universitetssamarbeid (SIU). Karlsen har en Master of Philosophy i Management Science fra University of Manchester Institute of Science and Technology i Storbritannia. Hun har i tre år vært førstekonsulent ved Internasjonalt kontor, Universitetet i Bergen. Karlsen startet arbeidet ved SIU i august

Inger G. Næss, landkoordinator for Sør-Afrika og Namibia i NORAD, vil tiltre som ambassadesekretær ved ambassaden i Pretoria fra januar 2002 for en periode på to år. Hun vil ha spesielt ansvar for å følge opp saker innen miljø og naturressursforvaltning, herunder spørsmål knyttet til WSSD - FNs konferanse om bærekraftig utvikling (Rio + 10) i Johannesburg i september 2002.

Ellen Bye Knutsen er ansatt som ny markeds- og informasjonssjef i CARE Norge. Bye Knutsen er utdannet sivilmarkedsøkonom. Hun har jobbet som markedsjef i Allergruppen i ti år og også som selvstendig næringsdrivende.

fundraising manager i CARE Norge. Hun har utdannelse innen media og kommunikasjon, statsvitenskap og sosialøkonomi. Hun kommer fra en stilling som prosjektleder i Thue & Selvaag AS.

Svein Beksrud er ansatt som nødhjelpskoordinator i CARE Norge. Han har ti års erfaring fra internasjonalt arbeid, hovedsakelig fra nødhjelpsarbeide, men også fra utviklingshjelp. Beksrud har tidligere arbeidet i Flyktningerådet og Norges Røde Kors.

Tom Arne Enstad er tilsatt som ny markedsjef i Plan Norge. Enstad har i Plan ansvaret for markeds- og forretningsutvikling der han blant annet vil være med på være å utvikle samarbeidet mellom næringsliv og bistandsarbeide. Enstad kommer fra Travelgate.no AS, hvor han var en av grunnleggerne med spesielt ansvar for forretningsutvikling. Enstad har studert økonomi og markedsføring på BI og Instituttet for Markedsføring.

Tor Monsen (49) begynte 1. september i arbeidstakerenheten ACTRAV i ILO i Genève, med et treårig norskfinansiert prosjekt mot barnarbeid. Monsen har de siste årene vært ansvarlig for ILO-informasjon i Norge. Han kom fra informasjonsavdelingen i Norsk Folkehjelp. Før dette var han forbundssekretær i Skolenes Landsforbund i LO. Monsen har også tre års prosjekterfaring fra Zimbabwe og Angola.

Christian Thommessen er valgt til ny leder av Redd Barnas hovedstyre. Thommessen overtar vervet etter seniorrådgiver Finn Børre Stokholm som går ut av Redd Barnas styre. Christian Thommessen er styreleder eller styremedlem i en rekke private virksomheter og i offentlig forvaltning. Blant annet er han styreleder for Opera Software og Nærings- og handelsdepartementets fellesforum for e-handel og styremedlem i Kistefos.

Elin Røhme fra ADM/ARKIV i NORAD tiltrådte 7. september på ambassaden Mosambik

Hilde Johansen startet 10. september som rådgiver på Avdeling For Øst-/Sentral-Afrika (ØSA). Hun har tidligere jobbet på ambassaden i Dhaka, Bangladesh.

Øyvind Ørbeck Sørheim startet 15. august som ambassadesekretær i Addis Abeba.

Idar Johansen tiltrådte den 3. september som ambassadør på ambassaden Nicaragua.

Audun Holm er ansatt som ny økonomi- og administrasjonssjef i CARE Norge. Holm er utdannet sosialøkonom, og kommer fra jobben som stedlig representant i Norsk Folkehjelp i Laos. Holm har tidligere blant annet vært administrasjonssjef i Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa (OSSE) i Kroatia. Dessuten har han arbeidet for Flyktningerådet på Vestbredden, Sri Lanka og i det tidligere Jugoslavia, og han har før det vært administrasjonssjef for Redd Barna i Sudan.

Ragnhild Øyen Toyomasu er ansatt som

Mona Juul, ambassadør i Tel Aviv, Israel er i tillegg utnevnt til ambassadør i Nicotia, Kypros.

notiser

300 døpt i Rift Valley

300 personer fra Hadzabestammen i Tanzania har blitt døpt det siste halvåret. - Dette er noe av det sterkeste jeg har opplevd, sier misjonær Norvald Yri til Vårt Land. Yri og hans kone har det siste halvåret opplevd at kristendommen har fått sitt gjennombrudd blant stammefolket i Rift Valley. Den lutherske kirke har i dag 2,5 millioner medlemmer i Tanzania.

I Rift Valley er kirken nå i full gang med å organisere Hadzabefolket i menigheter. Målet er å bygge ti kirker, alle utstyrt med små helsestasjoner. Fire kirker er allerede tatt i bruk. Hadzabefolket er ute etter et nytt livsgrunnlag, og Yri har aldri opplevd større åpenhet for evangeliet, gjennom ti år som misjonær i Afrika.

Krass kritikk av UNESCO-arbeid

Ifølge Aftenposten hagler det med kritiske kommentarer i Statskonsults gjennomgang av det norske UNESCO-arbeidet. Rapporten, som er utarbeidet på oppdrag fra Kulturdepartementet, avdekker «en mangelfull samordning, et stort forbedringspotensiale og svakheter i styringsdialogen». De peker på at det ikke finnes en sentral myndighet i Norge som har fokus på UNESCOs arbeid. I fravær av en samlet UNESCO-politikk har kontakten med for eksempel NORAD blitt mye mindre enn UNESCO sentralt ønsker. Statskonsult konkluderer derfor blant annet med at KUF og NORAD bør involveres mer i det norske UNESCO-arbeidet, og at den norske ambassaden i Paris bør få en mer sentral rolle i samarbeidet med UNESCO.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Reidun Brusletten (KrF), bistandsminister 1983-86 (Norges første).
2. Atle Sommerfeldt
3. Zimbabwe
4. The Millennium African Recovery Programme, et internasjonalt initiativ for å få Afrika på beina økonomisk.
5. Bob Munro, canadisk ildsjel bak et kjempestort fotballprosjekt i Mathare-slummen utenfor Nairobi.
6. I Kandahar.
7. 1967.
8. Frakting av rent drikkevann fra Melanchi elven til hovedstaden Katmandu.
9. Guatemala og Honduras.
10. Uganda.
11. Kalahari.
12. Ca. 275 millioner kroner.
13. Ja.
14. I den sørlige delen av India.
15. 11 språk.
16. De fleste var fra Afghanistan.
17. Grønn, rød og blå.
18. Jos.
19. Phnom Penh.
20. Zaïre.

Spørrespalten er laget av **Gro Helene Henriksen**

Eritrea-ambassadør går i protest

Også i Norden har protestene mot president Isayas Afewerki regime Eritrea vunnet gjenklang. Ambassadør Hibrat Berhe ved ambassaden i Stockholm sa opp sin stilling i protest mot den politiske utviklingen i landet midt i august. Hun har deretter reist til USA. Der har også en annen tidligere ambassadør til de nordiske land, Adhanom Ghebre Mariam, gått i eksil. Begge to har vært sentrale EPLF-medlemmer.

LAGs solidaritetsbrigader søker koordinator for brigader i Brasil

Ett års engasjement med mulighet for forlengelse. Stillingen innebærer tilrettelegging, oppfølging og veiledning av solidaritetsbrigader i Brasil samt informasjonsformidling til Norge. For mer informasjon om stillingen, se <http://www.solidaritetshuset.org/lag/>

LAG- Brigader
Osterhausgt. 27, 0183 Oslo,
tel: 22 98 93 21 fax: 22 98 93 01
E-mail: brigade@online.no

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 26. oktober

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdensproblemer? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**,

NORAD, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.com

Forsoningens frukter

Utvikling av landbruket leger krigens sår i sør-Bosnia

Ta en porsjon initiativrike flyktninger med hjemlengsel og en god idé, tilsett et driftig flerkommunalt utviklings-selskap og spe på med of-fentlig bistand. Da får du historien om hvordan hjemvendte flyktninger sammen med Jæren Produktutvikling har fått det til å spire i bosnisk landbruk.

• TEKST OG FOTO: MERETE LINDSTAD OG ØIVIND FJELDSTAD

- Se på disse drueplantene. Ved siden av frukttrær er druer den beste investeringen du kan gjøre. Du kan få to tyske mark for kiloen, og plantene har en levetid på 40 år. Gjennom samvirkeorganisasjonen har jeg fått lån til 150 planter.

Halil Turajlic viser oss entusiastisk rundt på eiendommen sin i landsbyen Oplicici. Her dyrker han fersken og poteter, tomater, fiken og en rekke andre frukter og grønnsaker.

Landsbyen ligger i Dubrave-distriktet sør i Bosnia, ikke langt fra grensen til Kroatia. Jorda er meget fruktbar: Med bare en kvart million innbyggere sto dette distriktet for 12 prosent av frukt og grønnsakproduksjonen i det gamle Jugoslavia.

Ødela frukttrær. På veien til Oplicici har vi passert landsby etter landsby med ruiner, der det før var boliger, gårdsbygninger, skoler og forsamlingshus - et vitnesbyrd om at området ble hardt rammet av borgerkrigen i Bosnia. Alle landsbyene i distriktet hadde en etnisk blandet befolkning, og ingen av de etniske gruppene gikk fri.

- Her ble alle husene ble ødelagt. Men verre var det at frukttrær og drueplanter også ble ødelagt, sier Turajlic og ser ut over landsbyen sin. Han er selv bosniakk - bosnisk muslim - og ble drevet på flukt da krigen nådde Oplicici.

Ikke almisser. I dag har vel halvparten av innbyggerne i Dubrave-distriktet vendt hjem. Som i resten av landet er den store utfordringen å bygge opp et livsgrunnlag på nytt. Men Halil Turajlic er skeptisk til milde bistandsgaver som fratar folk troen på at de kan skape noe på egen hånd.

- Vi trenger ikke almisser. Det vi trenger er langsiktige lån til en rimelig rente som vi kan investere i produksjon. Vi skal leve av eget ærlig arbeid, sier Turajlic og river resolutt opp en ugresskvast blant tomatplantene.

Den driftige bonden er leder for den lokale samvirkeorganisasjonen, som er etablert av Jæren Produktutvikling i samarbeid med lokale bønder og med støtte fra NORAD.

- Vi har bygd opp tre samvirkeor-

- Lån er bedre enn almisser, sier Halil Turajlic.

FOTO: ØIVIND FJELDSTAD

I tillegg til å gi lån driver samvirkeorganisasjonene opplæring, utleie av maskiner og salg av gjødsel og andre innsatsvarer, forteller Dragi og Nada Zujo, som leder arbeidet til Jæren Produktutvikling i Bosnia.

FOTO: MERETE LINDSTAD

ganisasjoner i dette området, forteller Dragi Zujo, som leder Jæren Produktutviklings arbeid i Bosnia. Han var flyktning på Bryne da han sammen med andre bosniere tok kontakt med Jæren Produktutvikling for å få selskapet til å engasjere seg i Bosnia.

Tanken var at erfaringene fra norske samvirke skulle stimulere til utvikling på landsbygda i Bosnia og gjøre det lettere for flyktninger å vende hjem.

Medvirkning og forsoning. - Bistandsorganisasjonene har gitt mye støtte til å bygge opp igjen hus. Men lite er satset på å skape arbeidsplas-

ser. På dette området er Jæren Produktutvikling en pionér, sier Dragi Zujo og legger til: - Når man skaper arbeidsplasser, bidrar det til forsoning.

Samvirkeorganisasjoner er langt fra noe nytt i Bosnia. Men landbruks-samvirket i det tidligere Jugoslavia hadde store svakheter.

- De gamle samvirkeorganisasjonene var statlige, og direktøren bestemte. De solgte varer og ga kreditt. Det var bra i og for seg, men demokrati og medbestemmelse fantes ikke, forteller Nada Zujo, Dragis kone og medarbeider.

- Vår modell er at gårdbrukerne sitter i styret og at styremedlemmene velges av medlemmene. Vi legger vekt på å involvere medlemmene i driften, sier Nada Zujo.

Hun forteller at de tre kooperative organisasjonene har drøyt 1100 medlemmer til sammen og at både serbere, kroater og bosniakker er representert i styrene. Slik bidrar samvirkeorganisasjonene til å bygge broer over de etniske motsetningene som krigen skapte.

«Svarte» konkurrenter. I tillegg til å gi lån, driver samvirkeorganisasjonene opplæring, utleie av maskiner og salg av gjødsel og andre innsatsvarer til medlemmene. Bøndene oppfordres også til å selge sine varer gjennom samvirket, men mange går heller til private grossister.

- Problemet er at de private oppkjøperne har kapital og kan gi konstant oppgjør. I samvirkeorganisasjonene må folk vente på pengene til

varene er solgt, sier Dragi Zujo. - Et annet problem er at de private grossistene opererer på et svart marked og ikke betaler skatt slik vi må gjøre. Dermed kan de gi bøndene bedre betaling.

Han er imidlertid overbevist om at samvirkeorganisasjonene vil være viktige i framtiden og får støtte fra Halil Turajlic.

- Etter at Jugoslavia gikk i oppløsning er markedet blitt mindre. Derfor kan vi ikke overleve uten å organisere oss. Samvirkeorganisasjoner vil være en motor for utviklingen i området, sier den engasjerte bonden.

FAKTA:

■ Jæren Produktutvikling ble etablert i 1992 for å stimulere til næringsutvikling på Jæren. Bak selskapet står kommunene Time, Klepp, Hå, Sandnes, Randaberg, Sola og Gjesdal.

■ I 1995 henvendte flyktninger fra Bosnia seg til selskapet med forespørsel om hjelp til å bygge opp landbruks-samvirket i hjemlandet. Det resulterte i at Jæren Produktutvikling i 1997 etablerte seg i Bosnia.

■ Siden 1999 har Jæren Produktutvikling også arbeidet med oppbygging av jordbruks-samvirke i Øst-Slavonia i Kroatia.

■ Arbeidet er i hovedsak finansiert av NORAD.